

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 500 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 5185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

Bedrog en grove schuld op het stuk van nietnakoming van contracten

Rede uitgesproken door de Heer Raoul HAYOIT DE TERMICOURT, Procureur Generaal bij het Hof van Cassatie, op de plechtige openingszitting van het Hof, op 16 september 1957.

Naar luid van artikel 1150 van het Burgerlijk Wetboek, is «de schuldenaar slechts gehouden tot vergoeding van de schade die men heeft voorzien of heeft kunnen voorzien, wanneer het niet uitvoeren van de verbintenis niet te wijten is aan bedrog van zijnentwege». In aansluiting hierop bepaalt artikel 1152 van hetzelfde wetboek dat, wanneer bij de overeenkomst is bedongen dat «hij, die in gebreke blijft ze uit te voeren, als schadevergoeding een zekere som zal betalen, geen grotere of kleine som aan de andere partij kan worden toegekend». Op deze wettekst (1), echter, stelt artikel 6 een uitzondering: «Van de wetten waarbij de openbare orde en de goede zeden betrokken zijn, mag niet worden afgeweken door bijzondere overeenkomsten» (2), wat onder meer betekent dat het door artikel 1152 bedoelde beding krachteloos is in geval van bedrog vanwege de schuldenaar. Ditzelfde voorbehoud komt tot uiting in artikel 1153, naar luid waarvan, in de verbintenissen, welke zich bepalen tot betaling van een zekere som, de uit de vertraging van uitvoering voortvloeiende schade en interesten nooit in iets anders dan de wettelijke interesten bestaan, tenzij er «bedrog van de zijde des schuldenaars» aanwezig zou zijn.

Men ziet aldus in dat, zowel wat de omvang van de schadeloosstelling wegens het niet-nakomen van verbintenissen uit overeenkomst (3) aangaat als wat de geldigheid van bedingen van vrijstelling of beperking van de contractuele aansprakelijkheid, en van de strafbepalingen (4) betreft, de algemene bepalingen van artikelen 1134, eerste lid, 1150 en 1152 in geval van bedrog niet toepasselijk zijn.

Nu rijst de vraag of ten deze de grove schuld met het bedrog dient gelijkgesteld te worden, m.a.w. of het adagium «culpa lata dolo aequiparatur» in de sinds het Burgerlijk Wetboek vigerende wetgeving kracht van wet heeft.

Op dit belangrijk rechtspunt moge ik even uw welwillende aandacht vestigen.

Onlangs werd door Professor Jambu-Merlin (5) oordeelkundig geschreven dat «de spreuk *culpa lata dolo aequiparatur* sinds Justinianus door de rechtsleer is herhaald en door de rechters toegepast, zonder dat die

formule door de wet zelf ooit is overgenomen».

Sedert een halve eeuw echter wordt deze gelijkstelling bestreden door rechtsgeleerden, die hoe langer hoe talrijker worden.

Reeds in 1884 uitte *Saintelette* (6) de mening dat een opzettelijk verrichte daad gelijk te stellen met een schuld, al ware deze ook een grove schuld, iets «monsterachtigs» was en dat, zo het bedrog nooit door een overeenkomst kon worden gedekt, de reden ervan hierin lag dat het bedrog op zichzelf verplichtingen doet ontstaan die onderscheiden zijn van de uit het contract voortvloeiende verbintenissen, wat daarentegen voor de grove schuld niet het geval is.

Naderhand werd dezelfde zienswijze, doch in gematigder bewoordingen, uiteengezet door *Thaller* (7), *Fromageot* (8), *Boutaud* (9), *Voisenet* (10), *Guyot* (11), *Capitant* (12), *de Harven* (13), *J. P. Paulus* (14) en *Josserand*. Opvallend is dat laatstgenoemde auteur eerst de traditionele leer had voorgestaan (15) en daarna, in 1933 (16) en in 1939 (17), de gelijkstelling van de grove schuld met het bedrog hardnekkig heeft bestreden. Hij legt de nadruk erop dat «la tradition est vicieuse dans sa source même, ayant été instituée par voie d'interpolation», m.a.w. haar oorsprong is «onecht»; het bedrog, zo verduidelijkt *Josserand*, onderstelt kwade trouw, in de zin van de in artikel 1167 van het Burgerlijk Wetboek bedoelde «bedrieglijke benadeling» (18), zodat het van «een andere juridische en morele essentie is dan een niet-opzettelijke fout». Op zijn beurt merkte Professor *Rouast* (19) op dat er tussen bedrog en grove schuld «een wezenlijk verschil» bestaat derwijze dat «de logische oplossing zou zijn beide begrippen in alle gevallen van elkaar te onderscheiden».

Door de aan de traditionele leer trouw gebleven auteurs wordt de assimilatie van de grove schuld met het bedrog niet op dezelfde wijze verantwoord. Voor *Ripert* en *Boulanger* (20), *Dekkers* (21) en het *Répertoire pratique du droit belge* (22), vindt voormelde gelijkstelling hierin haar rechtvaardiging dat de grove schuld al de uitwendige tekens van het bedrog vertoont en dat hij wie de eerste toegerekend worden kan bijna even schuldig is als de dader van een bedrog.

Huguenet (23) is van oordeel dat de grove schuld « de tegenhangster is, op het gebied van het burgerlijk recht, van het door de criminalisten zogenoemd « eventueel opzet ». In de ogen van *Esmein* (24) is voor het aanwezig zijn van bedrog niet noodzakelijk vereist dat de dader het ontstaan van de schade zou hebben gewenst, doch alleen dat hij deze als zeker heeft beschouwd, dan wanneer hij, in geval van grove schuld, de schade slechts als waarschijnlijk heeft aangezien. Welnu, voegt deze rechtsschrijver eraan toe, « la limite est vague entre certitude et probabilité. La certitude n'est que plus grande probabilité ». Bedrog en grove schuld worden vaak vermengd, zegt eveneens Professor *Tunc* (25), en verdienen dezelfde sanctie. Daarin zou de verantwoording liggen van de gelijkstelling.

Hunnerzijds leren *Rodière* (26), *Mazeaud* (27) en *Beudant* (28), dat de grove schuld het bestaan van bedrog laat vermoeden; echter terwijl de laatste twee auteurs dit vermoeden als weerlegbaar bestempelen, is de eerste van oordeel dat het tegenbewijs ten deze niet toelaatbaar is. Wat *de Page* (29), *Sauvage* (30), *Baudry-Lacantinerie* (31) en *Lyon-Caen* et *Renault* (32) aangaat, zij beperken zich tot de overweging dat de gelijkstelling én door de traditie én door de rechtspraak wordt gehuldigd.

Een derde groep rechtsschrijvers, alhoewel zij de gelijkstelling *in principe* niet beamen, daar zij tussen het bedrog en de grove schuld een « onoverkomelijk verschil in hun aard zelf » erkennen, zijn desondanks van mening dat de wetsbepalingen, of althans zekere bepalingen die, in geval van bedrog bij het niet-nakomen van verbintenissen uit overeenkomst, toepasselijk zijn tot de grove schuld dienen uitgebreid te worden.

Zo wijst *Robino* (33) erop dat de bedingen van vrijstelling of van beperking van aansprakelijkheid ongeldig zijn niet alleen in geval van bedrog door de schuldenaar, doch ook in geval van grove schuld zijnerzijds omdat « de eerbied voor de verbintenis een imperatief vereiste is waaraan men zich niet onttrekken kan » en omdat de grove schuld « van een dermate loszinnig gedrag getuigt dat, waren voormelde bedingen geldig verklaard, dit voor de schuldenaar een aansporing zou betekenen om het nakomen van de door hem aangegane verbintenis te verzuimen ». *Rutsaert* (34), na te hebben beklemtoond dat de grove schuld, uit de aard zelf der zaak, de afwezigheid van elk oogmerk om te schaden impliceert, overweegt echter dat zij, zoals het bedrog, een « diepe sociale stoornis veroorzaakt, welke door een volstrekte achteloosheid voor andersmans recht gekenmerkt is ». *Segur* (35) legt de nadruk erop dat « de maxime culpa lata dolo aequiparatur slechts zolang gelding heeft kunnen behouden dank zij de kracht die de historische traditie steeds eigen is, al ware deze ook vals; bewuste maxime zou echter bij nader onderzoek, en na een toetsen aan de vereisten van de rede en van de rechtvaardigheid, moeten vervallen ». Toch is die auteur, net als *Rutsaert*, de mening toegedaan dat « het, uit een sociaal en economisch oogpunt, gewaagd ware » (36) de dader van een grove schuld toe te staan zich op bedingen van vrijstelling of beperking van aansprakelijkheid te beroepen. Ook voor *Lalou* (37) dienen dergelijke bedingen zonder kracht te blijven, daar zij het « evenwicht » tussen de wederzijdse verbintenissen van de partijen verbreken. *Demogue* voegt er aan toe dat de bedingen van vrijstelling in geval van grove schuld ongeldig moeten worden verklaard « om redenen van economisch belang welke met de openbare orde verband schijnen te houden » (38). Aangaande de bedingen die slechts de aansprakelijkheid van de schuldenaar beper-

ken alsmede de straffedingen leert deze auteur nu eens dat zij van kracht zijn (39), dan weer dat zij ongeldig dienen te worden verklaard (40).

In dezelfde gedachtengang betoogt *Roblot* (41) dat de bedingen van vrijstelling van aansprakelijkheid niet door de dader van een grove schuld kunnen ingeroepen worden, daar effect eraan toe te kennen een « sociaal gevaar » zou opleveren; integendeel zijn de bedingen, waarbij de omvang van de aansprakelijkheid slechts beperkt wordt, geldig, op voorwaarde echter dat het contract een voldoende tegenwaarde voor de schuld-eiser bepaalt. Hetzelfde onderscheid wordt door *Savatier* (42) gemaakt: « de schuldenaar zijn grove schuld niet toerekenen zou op een onrechtstreeks ontslaan van nakoming neerkomen », dan wanneer, niet-tegenstaande de beperking van de vergoeding, « het beginsel van de vordering tot aansprakelijkheid onge-rept blijft ».

Volledigheidshave behoort hier melding te worden gemaakt van de door *Jambu-Merlin* (43) uiteengezette bewijsvoering. Naar die auteur had de rechtspreuk « culpa lata dolo aequiparatur », zelfs in het Justitiaanse recht, geenszins als draagwijdte de grove schuld aan « een uitzonderingsregime » te onderwerpen, zoals voor het bedrog het geval was; zij betekende enkel en alleen dat voortaan de schuldenaar, bij alle contracten, « minstens voor zijn grove schuld aansprakelijk was ». Welnu, daar het stelsel van de *gradatie in de schuld* door het Burgerlijk Wetboek terzijde werd gelaten, blijft er niets over van de door het Romeins recht bedoelde assimilatie. Echter vraagt *Jambu-Merlin* zich af of het begrip « dolo », op het gebied van het niet-nakomen van verbintenissen uit overeenkomst, niet uitgebreid zou kunnen worden en, in verband daarmee, stelt hij de navolgende bepaling ervan voor: « het bedrog is de klaarblijkelijke wil om niet te doen wat voor de uitvoering van het contract nodig is, onverschillig of een stellig oogmerk om te schaden al dan niet aanwezig zou zijn ». Alzo zouden onder het « bedrog » zekere soorten van grove schuld begrepen worden die thans niet als « opzettelijke schuld » worden aangemerkt.

* * *

Zal men nu, na dit onderzoek van de merkkelijk uiteenlopende doctrine, in de rechtspraak een grotere eenvormigheid aantreffen?

De sedert 80 jaar door het Franse Hof van Cassatie gewezen arresten kunnen in twee duidelijk onderscheiden groepen verdeeld worden. Aan de ene kant een indrukwekkend aantal beslissingen (44) naar luid waarvan, op het stuk van goederenvervoer per spoor, de bedingen van beperking van de aansprakelijkheid, die met een bijzonder of verlaagd tarief gepaard gaan en door de afzender worden ingewilligd, gevolg hebben in geval van grove schuld van de vervoerder, alhoewel zij, met betrekking tot het bedrog, volstrekt krachteloos zijn. Bij een arrest van 27 november 1940 (45) heeft dit hoog rechtscollege zelfs beslist, zonder in aanmerking te nemen dat het vervoer tegen een lagere dan de gewone prijs zou bedongen zijn, dat, « daar het om een vervoer per spoor ging », de grove schuld, ten aanzien van de toepassing van artikel 1150 van het Burgerlijk Wetboek, niet met het bedrog viel gelijk te stellen.

Aan de andere kant, wanneer het andere contracten geldt — bijvoorbeeld verkoop, bewaargeving, cognossement, wegvervoer, verstrekking van commerciële inlichtingen, enz... — overweegt hetzelfde Hof op bestendige en vaste wijze (46) dat de grove schuld, gezien

haar zwaarte ⁽⁴⁷⁾, met het bedrog gelijkstaat en dat, derhalve, hij op wie ze weegt tot de gehele vergoeding van de berokkende schade verplicht is, zonder dat hij zich ervan kan laten ontlasten hetzij door een beding van vrijstelling, hetzij door een beding van beperking van aansprakelijkheid. Deze interpretatie werd door het Hof zelfs op het stuk van zeevervoer ⁽⁴⁸⁾ aangenomen, en bewuste rechtspraak werd slechts bij een arrest van 6 juli 1954 ⁽⁴⁹⁾ gewijzigd op grond van « onbeperkte en gebiedende bewoordingen van een bepaling van openbare orde », namelijk artikel 5 van de franse wet van 2 maart 1936.

Dit onderscheid tussen de aansprakelijkheid uit het contract van goederenvervoer per spoor en de aansprakelijkheid uit de andere contracten, het aannemen, in het eerste geval, en het afwijzen, in het tweede, van de gelijkstelling van de grove schuld met de « dolus » zijn bezwaarlijk te verantwoorden; zij worden dan ook in de doctrine bestreden, zowel door de voorstanders van de assimilatie — in haar principe zelf of binnen zekere perken — als door haar tegenstanders ⁽⁵⁰⁾.

Over het hier onderzochte vraagstuk zijn de door het Belgische Hof van Cassatie gewezen arresten minder talrijk. Al is uit de beslissingen, die aangehaald behoren te worden, geen definitief besluit af te leiden, althans staat het buiten twijfel dat het Hof, in strijd met het door het Franse hoog rechtscollege ingenomen standpunt, het beginsel van de assimilatie van de grove schuld met het bedrog ten aanzien van de contractuele aansprakelijkheid, in geen enkel arrest heeft geformuleerd.

Door drie vóór het inwerkingtreden van de wet van 25 augustus 1891 gewezen arresten ⁽⁵¹⁾ werd beslist dat een beding van niet-vrijwaring of een beding waarbij de « schadelijke gevolgen » van het niet-uitvoeren van een contract van goederenvervoer per spoor forfaitair worden bepaald rechtmatig zijn, tenzij ze als voorwerp zouden hebben « de vervoerder van de gevolgen van zijn *bedrog* » te ontlasten of zijn aansprakelijkheid te beperken in geval van « bedrog of arglist » ⁽⁵²⁾. Het eersteaangeduide arrest bepaalt zelfs nader dat « de feiten bij welke kwade trouw voorgezeten heeft de enige zijn waarvoor de partijen zich niet vooraf van hun aansprakelijkheid kunnen vrijmaken zonder de moraal te krenken » ⁽⁵³⁾.

Kenmerkend is ook het op 26 februari 1885 ⁽⁵⁴⁾ gewezen arrest, hetwelk op grond van de artikelen 1134 en 1152 van het Burgerlijk Wetboek, een straffeding geldig verklaart, zelfs in geval van niet-uitvoering « wegens de vrijwillige daad » van een der partijen. Eveneens legde, in vóór een arrest van 14 februari 1895 genomen conclusies, Procureur-generaal Mesdach de ter Kiele de nadruk erop ⁽⁵⁵⁾ dat een beding van ontlasting van aansprakelijkheid « niet onrechtmatig is en slechts met de wet strijdig zou zijn ingeval het ook zou slaan op de dolus of het bedrog ⁽⁵⁶⁾ vanwege de bedinger zelf ».

De uitdrukking « grove schuld », op het gebied van de contractuele aansprakelijkheid, komt in tegenstelling tot het begrip « bedrog » in een arrest van 22 februari 1900 voor ⁽⁵⁷⁾. Bij het onderzoek van het eerste middel van de voorziening overweegt dit arrest : « Dat zo het, krachtens het Burgerlijk Wetboek, de partijen vrijstaat te bedingen dat zij voor geen enkele schuld gehouden zullen zijn, het haar desondanks ontzegd is zich van haar eigen *bedrog* vrij te stellen, daar dergelijk beding met de openbare orde strijdig is, en derhalve door artikel 1172 van het Burgerlijk Wetboek wordt verboden ». Nadien wijst het arrest erop dat de rechter ten laste van aanlegger niet alleen « een grove schuld » heeft vastgesteld, doch ook, « op stilzwijgende

wijze het aanwezig zijn van een werkelijk bedrog ». Waaruit het Hof afleidt dat de rechter de in het middel aangeduide wetsbepalingen (inzonderheid artikelen 6, 1134 en 1172 van het Burgerlijk Wetboek) niet heeft geschonden waar hij beslist heeft dat aanlegger, ondanks het in de overeenkomst vervatte beding van niet-vrijwaring, zijn aansprakelijkheid niet kon ontgaan. Voorzeker wordt in dit gedeelte van het arrest de gelijkstelling van de grove schuld met het bedrog alleszins niet gehuldigd.

Echter op het tweede door de voorziening opgeworpen middel — waarbij betoogd was dat de rechter aanlegger onwettelijk de last van een bewijs had opgelegd — heeft het Hof geantwoord : « Overwegende dat het bestreden vonnis aanlegger geen bewijs heeft opgelegd; maar dat het, de feiten en omstandigheden van de zaak beoordelend zoals hierboven gezegd, zich erbij bepaalt in hoofde van aanlegger het bestaan van een grove schuld vast te stellen, *welke het met bedrog gelijkstelt* ». Door deze laatste woorden worden, althans op het eerste gezicht, de voorafgaande redenen van het arrest tegengesproken waarin gereleveerd was dat de rechter stilzwijgend het bestaan van « een werkelijk bedrog » had vastgesteld. Wellicht dient het arrest in deze zin verstaan te worden dat de door de rechter over de grond gedane vaststellingen voldoende waren om de door aanlegger gepleegde fout als een werkelijk bedrog te kenmerken, doch dat de rechter zelf ze aangezien heeft als een schuld die met het bedrog kon gelijkgesteld worden. Wat er ook van zij, men mag uit dit arrest niet afleiden dat het Hof van oordeel is dat iedere grove schuld met bedrog zou gelijkstaan ⁽⁵⁸⁾.

Duidelijk daarentegen heeft Procureur-generaal Burggraaf Terlinden, in zijn conclusies vóór het op 23 november 1911 ⁽⁵⁹⁾ door het Hof gewezen arrest, die assimilatie voorgestaan. « De culpa lata, zegde hij, is slechts een zachtere vorm van bedrog, zodat wetsbepalingen, die naar hun tekst slechts op het bedrog toepasselijk schenen te zijn, natuurlijkerwijze tot de grove schuld werden uitgebreid »; is de spreuk culpa lata dolo aequiparatur de wet zelf niet, toch « is zij dienstig voor het bepalen van de nauwkeurige betekenis der wet ».

Edoch, het Hof zelf sprak zich in andere bewoordingen uit. In de eerste plaats vat het de door de rechter gedane vaststellingen samen : de aangestelden van aanlegger hebben een « kwaadwillige daad gepleegd die noodzakelijk schadelijke gevolgen moest medebrengen, welke die aangestelden weliswaar niet nagestreefd, maar toch voorzien hebben zonder wat ook te willen doen om ze te voorkomen ». Daarna wijst het arrest hierop : « Overwegende dat de schade derhalve zoal niet met het oogmerk om te schaden, dan toch tenminste welbewust veroorzaakt zou zijn geweest, en dat de rechter heeft kunnen beslissen dat dergelijke gedragingen niet vrij van bedrog waren; dat hij eruit heeft afgeleid dat, mocht het door aanlegger ingeroepen beding van niet-aansprakelijkheid insgelijks op dergelijke schuld toepasselijk wezen, dit aan het contract elk nut zou doen verliezen en dat geen enkele van de partijen *de wil heeft kunnen hebben* aan het beding die draagwijdte te geven. Overwegende dat deze uitlegging niet strijdig is met de termen van de besproken overeenkomst... en dat zij, daar zij uitsluitend op feitelijke elementen steunt, soeverein is ».

Klaarblijkelijk is het disositief van dit arrest niet op de door Procureur-generaal Terlinden aangevoerde assimilatie, doch alleen op de wil van de betrokkene partijen gegrond ⁽⁶⁰⁾.

Nu dient de aandacht bijzonder gevestigd te worden op een arrest van 20 mei 1926 ⁽⁶¹⁾.

De voorziening kloege erover dat de rechter een contractueel beding van vrijstelling van aansprakelijkheid ongeldig had verklaard omdat het met de openbare orde strijdig zou zijn geweest. Waarop het Hof antwoordt: «Overwegende dat het arrest, door middel van interpretatie, soeverein heeft beslist dat «gezien het algemeen karakter van de bewoordingen van voormeld beding, dit de Staat van alle aansprakelijkheid ontlast in geval van grove schuld in zijnen hoofde, zoals in onderhavig geval, en zelfs in geval van bedrog»;

«Overwegende dat het arrest, na de betekenis van het beding aldus soeverein te hebben bepaald, eruit heeft kunnen afleiden dat het tegen de openbare orde indruiste;

«Overwegende, immers, dat het geen contractant geoorloofd is zich, bij voorafgaande overeenkomst, van de gevolgen van *zijn bedrog* vrij te maken en dat, in casu, de rechter, uitspraak doende over een beding waarbij de Staat tegelijkertijd én van de gevolgen van zijn bedrog én van die van zijn grove schuld was vrijgesteld, het als *in zijn geheel* nietig geworden heeft kunnen beschouwen op grond van artikelen 6 en 1133 van het Burgerlijk Wetboek; dat hij derhalve terecht heeft geweigerd toepassing ervan te maken op de feiten van de onderhavige zaak, welke, naar zijn oordeel, een grove schuld van de Staat aan het licht brachten».

Uit voormeld arrest blijkt zonder de minste dubbelzinnigheid dat, in de ogen van het Hof, een beding waarbij de schuldenaar van de gevolgen van een grove schuld ontlast wordt, niet op zichzelf ongeldig is. Indien de rechter ten deze het beding nietig heeft kunnen verklaren, dan is het omdat de overeenkomst, naar haar bewoordingen, ook op het bedrog toepasselijk was en omdat, in dergelijk geval, de rechter kan oordelen dat zij een onscheidbaar geheel uitmaakt zodat zij niet ten dele kan worden toegepast. Duidelijk impliceert de bewijsvoering van het arrest dat het Hof de *principiële* assimilatie van de grove schuld met het bedrog heeft afgewezen.

Tenslotte behoort het op 28 juni 1928 ⁽⁶²⁾ gewezen arrest aangehaald te worden. Het ging om een vervoer in Belgisch Kongo en het geschil was gerezen omtrent de geldigheid van een beding waarbij de aansprakelijkheid van de vervoerder voor de schuld van zijn aangestelden, ook al was zij opzettelijk, beperkt was. «Overwegende, zo beslist het arrest, dat er naar recht een onderscheid dient gemaakt te worden tussen het geval van niet-nakoming van de verbintenis door persoonlijk *bedrog* vanwege de schuldenaar en het geval van niet-nakoming uit een *andere* oorzaak, zoals de daad, ware zij zelfs een vrijwillige, van een aangestelde van de schuldenaar; dat het een contractant nooit geoorloofd is de aansprakelijkheid uit zijn persoonlijk *bedrog* af te wentelen, dat echter door geen wetbepaling aan degene die de door de tweede afdeling van het decreet dd. 9 januari 1923 ⁽⁶³⁾ bepaalde verbintenissen aangaat verboden wordt zich, voor het overige, van aansprakelijkheid vrij te maken».

Gewis worden hier de foutieve handeling van de contractant zelf en die van zijn ondergeschikte tegenover elkaar gesteld. Opvallend is desondanks dat tweemaal in voormeld arrest op het «bedrog» van de contractant is gewezen, zonder toevoeging van de woorden «of grove schuld zijntwege», wat des te betekenisvoller is daar in het tot staving van de voorziening voorgedragen middel betoogd was dat de beslissing van de rechter wettelijk zou zijn geweest indien het bewijs was geleverd «van het bedrog van de vervoerder of van de met het bedrog gelijkstaande grove schuld». Men merke ook op dat, naar het arrest, de

bestreden beslissing «de artikelen 33 en 50 van het decreet van 30 juli 1888 heeft miskend», waarin precies de bepalingen van de artikelen 1134 en 1152 van het Burgerlijk Wetboek letterlijk zijn overgenomen.

Zo meen ik tot het besluit te mogen komen dat de gelijkstelling van de grove schuld met het bedrog, op het gebied van de contractuele aansprakelijkheid, door geen enkel arrest van het Hof werd gehuldigd, en zelfs, dat zij niet verenigbaar zou zijn met de motivering van zekere gewezen arresten.

* * *

De rechtspraak van het Hof is des te opmerkelijker daar in verscheidene arresten van de hoven van beroep ⁽⁶⁴⁾ de assimilatie van de grove schuld met het bedrog als voor geen betwisting vatbaar werd aanzien.

Voor de gegrondheid van die stelling wordt echter, over het algemeen, geen andere verantwoording gegeven dan de zwaarte van de grove schuld: deze, «gelet op haar ernst zelf» ⁽⁶⁵⁾, is met het bedrog gelijk te stellen.

Toch wordt en kan, trouwens, niet worden betwist dat er tussen dolus en grove schuld, wat hun respectieve aard betreft, een merkelijk verschil bestaat. Nammen aan dat sommige auteurs, met name *Planiol* ⁽⁶⁶⁾, *Laurent* ⁽⁶⁷⁾ en *Lalou* ⁽⁶⁸⁾, ten onrechte leren dat de dolus, in verband met de uitvoering van de contracten, het oogmerk om te schaden onderstelt, dan nog blijft buiten kijf dat het bedrog een opzettelijke schuld is, d.w.z. dat de dader niet alleen het feit heeft gewild waaruit schadelijke gevolgen voor de schuldeiser zijn ontstaan, maar ook die gevolgen zelf ⁽⁶⁹⁾. Met opzet, schrijft *Mazeaud* ⁽⁷⁰⁾, voert de schuldenaar zijn verbintenis niet uit; dolus, merken *de Harven* ⁽⁷¹⁾ en *Vidal* ⁽⁷²⁾ op, is de «opzettelijke en kwaadwillige schending van de verbintenis», «de opzettelijke fout van een schuldenaar die zijn verbintenis weigert na te komen». Artikel 1151 van het Burgerlijk Wetboek, naar luid van het arrest van 20 mei 1913 ⁽⁷³⁾, bedoelt de niet-uitvoering van de overeenkomst door een schuldenaar die te kwader trouw is.

Waaruit *Pirson et de Villé* ⁽⁷⁴⁾, *Germette* ⁽⁷⁵⁾ en *Paulus* ⁽⁷⁶⁾ logischerwijze afleiden dat «de beoordeling van het bedrog een onderzoek naar de bedoeling van de schuldenaar impliceert» en dat «arglistigheid aan de bijzondere schadeloosstelling betreffende de dolus ten grondslag ligt».

Welnu, de grove schuld — al ware zij niet te verontschuldigen — is uiteraard een niet-opzettelijke fout ⁽⁷⁷⁾. De grove fout, zei *Rouast* ⁽⁷⁸⁾, «n'est pas une fraude»; *Rutsaert* ⁽⁷⁹⁾ beklemtoont dat «die schuld, door haar omschrijving zelf, de afwezigheid van elk opzet onderstelt». Ook het Franse Hof van Cassatie, met betrekking tot de contracten waarop het de assimilatie niet toepasselijk verklaart ⁽⁸⁰⁾, wijst erop dat de grove schuld, «daar zij niet opzettelijk is, bedrog uitsluit» ⁽⁸¹⁾.

De voorstanders van de gelijkstelling kunnen zich evenmin op een wettekst beroepen. Te vergeefs zou men, in onze wetgeving, een *algemene* bepaling zoeken krachtens welke de grove schuld en het bedrog dienen gelijkgesteld te worden. In een enkel artikel van het Burgerlijk Wetboek — artikel 804 — ⁽⁸²⁾ is van «fautes graves» of «zware tekortkomingen» melding gemaakt, zulks op een aan de verbinethenissen uit overeenkomst vreemd gebied, en dan nog heeft bewuste wetbepaling niet tot voorwerp de grove schuld en de dolus gelijk te maken ⁽⁸³⁾. Wanneer het, door bijzondere wetten met betrekking tot de regeling van

bepaalde contracten, in de bedoeling van de wetgever heeft gelegen dat een voorschrift of een verbod niet alleen in geval van bedrog, doch ook in geval van grove schuld van kracht zou wezen, dan heeft hij er voor gezorgd zijn wil tot uiting te brengen door middel van de woorden «le fait ou la faute grave» (84) van de schuldenaar, «bedrog of grove schuld» (85), «bedrog of zware schuld» (86), «opzet of grove schuld» (87), «boos opzet of grove nalatigheid» (88).

Het staat derhalve buiten twijfel dat de rechtsleer en de rechtspraak die aan het woord «bedrog», in artikel 1150 van het Burgerlijk Wetboek, de betekenis van «bedrog of grove schuld» toeschrijven, zich er niet bij beperken het begrip «bedrog» te definiëren, maar in werkelijkheid iets aan de wet toevoegen.

Tot verantwoording van deze toevoeging worden echter twee argumenten naar voren gebracht.

In de eerste plaats, de traditie. Welnu, door verscheidene romanisten werd aangehouden dat de assimilatie van de grove schuld met het bedrog in het klassieke Romeinse recht onbekend was en dat de ingeroepen traditie langs de weg van interpolatie is ontstaan (89).

In werkelijkheid hebben de compilers van Justinianus door inlassing en toevoeging de draagwijdte gewijzigd van teksten waarvan het verenigen en codificeren hun opgedragen was, zodat de oorsprong van de «aequiparatio» als apocrief dient beschouwd te worden (90).

Bovendien was, in het Justiaanse recht zelf, de «magna culpa» niet in ieder geval met de «dolus» gelijkgesteld (91).

Tenslotte, zoals hiervoren gezegd (92), heeft *Jamburmerlin* duidelijk betoogd dat, daar het stelsel van de «gradatie in de schuld» door het Burgerlijk Wetboek ter zijde werd gelaten (93), er van de door het Justiaanse recht bedoelde gelijkstelling niets overbleef.

Waaruit volgt dat de aangevoerde traditie geen afdoende verantwoording oplevert.

De tweede door de rechtsleer en de rechtspraak voorgestelde reden is dat, mochten bedingen van vrijstelling of beperking van de contractuele aansprakelijkheid geldig verklaard worden, de openbare orde of althans het maatschappelijk belang daardoor in het gedrang zouden komen, m.a.w. dat een schadelijke toestand zou ontstaan, daar de schuldenaar aanleiding zou hebben tot achteloosheid in het nakomen van zijn verbintenissen en daar, bovendien, hij die een grove fout begaat bijna even schuldig is als de contractant wie bedrog valt toe te rekenen.

Zijn deze overwegingen echter wel overtuigend?

Vroeger heeft men eveneens het begrip van «openbare orde» en het gevaar van «aansporing tot achteloosheid» aangevoerd (94) om, zelfs bij gewone of lichte schuld, de geldigheid van de bedingen van vrijstelling of beperking van de contractuele aansprakelijkheid te betwisten. Het Hof (95) heeft evenwel de ongegrondheid van die argumentatie in het licht gesteld en zowel de rechtsleer als de rechtspraak zijn het thans eens om dergelijke bedingen als geoorloofd te beschouwen (96). Gewis heeft de rechtswetenschap tot taak de respectieve belangen en rechten van de particulieren in evenwicht te brengen met inachtneming van de maatschappelijke vereisten (97). Dan nog kunnen slechts vereisten die vast en zeker zijn de wetsuitlegger tot het aanvullen ervan rechtigen.

Welnu, kan er op vaste gronden staande gehouden worden dat de hier besproken assimilatie uit sociaal oogpunt noodzakelijk geboden is, wanneer de Franse wet van 13 juli 1930 (98) de verzekering tegen de schadelijke gevolgen van de door de verzekerde ge-

pleegde grove fout heeft toegelaten, met uitsluiting van het bedrog alleen, en wanneer door talrijke auteurs (99) is voorgesteld dat soortgelijke wetgeving ook in België zou worden ingevoerd? Even treffend is dat de gelijkstelling van de grove schuld met het bedrog eenstemmig afgewezen wordt zodra het andere bepalingen van het Burgerlijk Wetboek (100) geldt dan die welke het nakomen van verbintenissen betreffen of bepalingen van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering (101).

Hierbij aanknopende moge de aandacht erop gevestigd worden dat in artikel 25 van het Verdrag tot het brengen van eenheid in enige bepalingen inzake het internationale luchtvervoer, dat op 12 oktober 1929 te Warschau werd ondertekend en door de wet van 7 april 1936 werd goedgekeurd, was bepaald (102): «De vervoerder heeft niet het recht zich te beroepen op de bepalingen van dit Verdrag, welke zijn aansprakelijkheid uitsluiten of beperken, indien de schade het gevolg is van zijn opzet of van een schuld zijnerzijds die, volgens de wet van de rechter bij wie de vordering wordt aanhangig gemaakt, met opzet wordt gelijkgesteld» (103).

Naderhand hebben de verdragsluitende partijen overwogen dat er geen aanleiding bestond tot verwijzing naar een «onzekere gelijkheid» (104), en om die reden werd voormeld artikel door het op 28 september 1955 te Den Haag getekend Protocol vervangen door de volgende bepaling (105):

«De in artikel 22 vermelde aansprakelijkheidsgrenzen zijn niet van toepassing indien wordt bewezen dat de schade het gevolg is van een daad of een nalatigheid (106) van de vervoerder, welke plaats vond hetzij met de bedoeling schade te veroorzaken, hetzij roekeloos en met de wetenschap dat schade waarschijnlijk het gevolg zou zijn» (107).

Deze tekstwijziging (108) is betekenisvol. Zij toont duidelijk aan, enerzijds, dat algemeen is erkend dat bepalingen of bedingen van ontheffing of beperking van burgerrechtelijke aansprakelijkheid krachteloos moeten blijven in geval van opzettelijke fout, «met de bedoeling schade te veroorzaken», — d.w.z. in geval van bedrog — en, anderzijds, dat zelfs met betrekking tot het luchtvervoer, waaraan ongetwijfeld een bijzonder ernstig gevaar verbonden is, de gelijkstelling van de grove schuld met het bedrog in beginsel niet door de sociale orde gevorderd wordt. Alleen wordt ten deze een bepaalde soort van grove schuld door dezelfde uitzonderingsregel als de dolus beheerst, namelijk die grove schuld welke én door roekeloosheid én door de wetenschap van de waarschijnlijkheid van een schade is gekenmerkt (109).

Met betrekking nu tot de respectieve schuld van de dader van een bedrog en van de contractant die een grove fout begaat moge eraan worden herinnerd dat het bedrog uiteraard ernstiger is dan de grove fout, vermits het — aldus is door *Josserand* (110) en *Lureau* (111) oordeelkundig beklemd — onderstelt dat de contractant «tegen de overeenkomst in opstand zou komen», dan wanneer hij die een grove fout pleegt alleen blijkt geeft van onbedachtzaamheid of achteloosheid. Daarin juist ligt het grote verschil tussen beide begrippen. Zonneklaar is bovendien dat menige grove schuld ook in feite merkbaar minder zwaar is dan het bedrog (112).

Men verlieze evenmin uit het oog dat, ingevolge de verbazende vorderingen der techniek en de voortdurend stoutere ondernemingen van de mens, de rechter er toe geleid werd het begrip grove schuld in ruime mate uit te breiden (113), zodat het thans aanmerkelijk verschilt van de «lata culpa» in het Romeinse

recht. Precies omdat het gebied van de grove schuld onophoudelijk aangroeit, is het onderzoek naar de verantwoording der traditionele assimilatie heden ten dage bijzonder belangrijk geworden en behoort het dan ook met grote omzichtigheid te geschieden.

* * *

Het besluit dat ik, na deze uiteenzetting, meen te mogen trekken is dat de principiële assimilatie van grove schuld met bedrog noch in de wet noch in de vereisten van de sociale orde een ernstige steun kan vinden.

Betekent dit echter dat in generlei opzicht met de traditionele leer rekening behoeft gehouden te worden?

De materie van de uitvoering der contracten wordt beheerst door het beginsel dat de verbintenissen moeten worden uitgevoerd overeenkomstig het voornemen der partijen en het doel dat zij, bij het sluiten van het contract, op het oog gehad hebben (114). Door te bepalen dat de overeenkomsten «te goeder trouw moeten uitgevoerd worden», bedoelt artikel 1134, lid 3, van het Burgerlijk Wetboek niet alleen dat de contractanten nauwkeurig datgene moeten verrichten wat zij overeengekomen zijn, doch ook dat, *zo er enige twijfel heerst* omtrent de zin van hun overeenkomst, deze dient uitgelegd te worden volgens de zin welke, naar gelang van de materie van het contract, «normaal geboden zou zijn voor een eerlijke, in zaken loyale persoon» (115). Eén van deze «normale» uitleggingen is het die tot uiting komt in artikel 1150, naar luid van hetwelk de schuldenaar die zijn verbintenis niet uitvoert, gehouden en slechts gehouden is tot vergoeding van de schade die men ten tijde van het contract heeft voorzien of heeft kunnen voorzien. Er is dan ook geleerd (116) dat deze bepaling van artikel 1150 «op een stilzwijgend beding van het contract rust».

Vermits het enkel een beding betreft dat normaal, hoewel onuitgedrukt, in het contract besloten ligt, kunnen de partijen door een bij overeenkomst vastgestelde stipulatie daarvan afwijken, d.w.z. dat het hun vrijstaat op andere wijze zowel de voorwaarden als de omvang van de vergoeding, wegens niet-nakoming van de verbintenis, te regelen (117); zulks is trouwens door artikel 1152 bevestigd.

In tegenstelling nu tot het bedrog — waardoor de schuldenaar tegen het contract in opstand komt, zich vastberaden buiten het contract stelt, zodat hij geen uitdrukkelijk of stilzwijgend beding van vrijstelling of beperking van aansprakelijkheid meer kan invoeren, — levert de grove schuld uiteraard geen onoverkomelijk beletsel op voor de geldigheid van een beding van vrijstelling, en minder nog voor een beding waardoor het bedrag der vergoeding vast bepaald is. Toch is het zo dat, wanneer zodanige stipulaties op een grove schuld toegepast worden, zij de verbintenis verzwakken. Normaal zal derhalve de inachtneming van de wil der partijen vergen dat de rechter overweegt dat zij dergelijke verzwakking niet op het oog gehad hebben (118); zelfs wanneer een beding van ontheffing of beperking van aansprakelijkheid in algemene termen luidt, dan nog is «de rationele uitlegging van het voornemen der partijen» (119) dat zij de grove schuld in het beding niet begrepen hebben. Opdat het andersom zij, m.a.w. opdat de rechter diene aan te nemen dat de partijen uitzonderlijk bedoeld hebben voor eventuele grove schuld te bedingen, is het nodig dat het contract op dit punt een van elke dubbelzinnigheid vrije stipulatie inhoudt.

Men ziet aldus dat, ten opzichte van de op het stuk

van niet-uitvoering van de contracten toepasselijke wetsregelen, er tussen bedrog en grove schuld niet een gelijkheid doch een zekere analogie bestaat. In principe zijn beide uitgesloten voor de toepassing van een beding van vrijstelling of beperking van aansprakelijkheid; terwijl echter de partijen, door een contract te sluiten en tezelfdertijd de aan bedrog schuldige contractant van aansprakelijkheid te ontslaan of ze ook maar te beperken, zich noodzakelijk zouden tegenspreken en bovendien een regel van openbare orde zouden schenden, kunnen daarentegen dergelijke stipulaties geldig zijn bij grove schuld, op voorwaarde dat de partijen op uitdrukkelijke wijze hun wil dienaangaande geuit hebben, d.w.z. dat deze uitlegging door de termen zelf van het contract geboden zijn.

Deze oplossing is niet gesteund op een principiële gelijkheid welke geen wettekst bepaalt, waarvan de draagwijdte zelf een twistpunt is en de rechtvaardiging voor het minst op losse schroeven staat; overeenkomstig verscheidene arresten van het hof (120) ligt eraan ten grondslag de fundamentele regel die de uitlegging en de gevolgen der overeenkomsten beheerst, d.i. de wil der partijen.

Aan de andere kant lijkt bewuste oplossing de openbare orde geen afbreuk te kunnen doen. Zelden zal het voorkomen dat de schuldeiser bij een verbintenis zijn toestemming zal verlenen tot een uitdrukkelijke stipulatie van *vrijstelling* van de aansprakelijkheid van de schuldenaar wegens diens grove schuld. Doet hij het één enkele maal toch, dan hoeft hij het alleen zichzelf te wijten dat hij om de nakoming van de verbintenis zo weinig gegeven heeft. Laten wij eraan toevoegen dat, waar de schuldeiser wegens omstandigheden van economische aard het gevaar loopt de wil van de schuldenaar te moeten ondergaan, de wetgever optreedt om dergelijk beding door een bijzondere bepaling te verbieden (121).

Daarentegen zullen, naar alle waarschijnlijkheid, de clausules waarbij een vast bedrag voor de vergoeding bepaald is talrijker zijn. Immers, de partijen kunnen een gewichtig en vaak wederzijds belang hebben bij het voorkomen van een betwisting over de zwaarte van de niet-opzettelijke schuld die een van hen mocht worden aangerekend, alsmede bij het verkiezen van een vast bepaalde vergoeding, om het even of de schuld licht of grof zij, boven de wisselvalligheden van een proces en de vertraging in de schadeloosstelling welke daaruit voortvloeit. Men merke buitendien op dat een strafbeding geldig is, zelfs wanneer het niet-uitvoeren van de verbintenis de schuldeiser in feite geen schade berokkend heeft (122) of wanneer de ondergane schade aanzienlijk verschilt van die welke met de vast bepaalde vergoeding overeenstemt (123); het strafbeding kan ook, zo het zulks bepaalt, toepasselijk zijn wegens een aan toeval te wijten niet-uitvoering (124). Waarom zou het méér tegen de maatschappelijke orde indruisen in de krachtens overeenkomst vastgestelde vergoeding de schade te begrijpen welke uit iedere fout, hetzij lichte of grove, zou voortspuiten, mits de schuldenaar zich daardoor niet zelf buiten het contract stelt, m.a.w. mits het geen opzettelijke fout, geen *dolus* geldt?

Wellicht zal niet iedereen zich met deze beschouwingen kunnen verenigen. Mogen zij althans tot enige overweging leiden!

* * *

Op 4 mei 1957 overleed in de leeftijd van drieëntachtig jaar Ere-Raadsheer Jules Deleuze.

Degenen die zijn collega's mochten zijn, hebben de rijkdom ervaren van al wat in één mens kan samengaan aan goedheid en offervaardigheid, aan talent en cultuur.

Eerst als onderzoeksrechter te Namen, daarna als raadsheer in het Hof van Beroep te Luik en in het Hof van Cassatie gaf de H. Deleuze blijk van een diepe bewustheid niet alleen van de moeilijkheden, doch ook van de zedelijke grootheid van de taak welke hem opgedragen was. Hij heeft dan ook, heel zijn uiterst vruchtbare en schitterende loopbaan door, gewetensvol en op heerlijke wijze zijn plicht vervuld, aandacht wetende te schenken zowel aan de verdediging van de individuele rechten als aan de sociale vereisten.

Sedert tien jaren was hij door een ongeneeslijke ziekte getroffen en een slepende hartkwaal vormde voor hem een voortdurende bedreiging. Hij onderging deze beproeving met vaste moed, zelfs met vrome gelatenheid. Tot op de laatste dag bleef hij hartelijk, geestig en opgewekt.

En toen hij voelde dat de dood de bovenhand zou halen, scheidde hij van de zijnen met deze van wijsheid en gevoel doordrongen woorden: « Hebt elkander lief. Denkt aan uw uitersten ».

Moge het zijn diepbeproepte echtgenote en zijn kinderen een troost wezen te weten dat de geest van Raadsheer Deleuze in dit Paleis en in ons hart steeds aanwezig zal blijven!

* * *

Namens de Koning, vorder ik dat het het Hof moge behagen zijn werkzaamheden te hervatten.

(1) Alsook op het door artikel 1134, eerste lid, gehuldigde principe, waarvan art. 1152 een toepassingsgeval uitmaakt.

(2) Zie ook art. 1172 van het Burgerlijk Wetboek.

(3) Nopens het gebied van de contractuele aansprakelijkheid raadt. *Van Ryn*. Responsabilité aquilienne et contrats en droit positif; *Dalcq* « Le problème du concours des responsabilités contractuelle et délictuelle et la jurisprudence » (Rev. Gén. des Assurances et Responsabilités, jaar 1955, n° 5480); deze studie vat op uitmuntende wijze de huidige stand van rechtsleer en rechtspraak samen. Verg. *n* Frankrijk, Fr. cass. 9 januari 1957 (Sem. Jurid. 1957, n° 9915) en de noot getekend R. Rodière.

(4) Over het verschil tussen een beding van beperking van de aansprakelijkheid en een strafbeding, raadt. *Rodière*. La validité des clauses limitatives de responsabilité (Dall. 1954 Chr. XXI, bl. 123, noot 2); *Van Ryn*, op cit., n° 244.

(5) Dall. 1955, Chr. XVII.

(6) De la responsabilité et de la garantie, 1884, bl. 22, 23 en de noot.

(7) Annales de droit commercial, 1887, bl. 189.

(8) De la faute comme source de responsabilité en droit privé, 1891, bl. 11 tot 14.

(9) Des clauses de non-responsabilité et de l'assurance de la responsabilité des fautes, 1896, bl. 12 en 13.

(10) La faute lourde en droit privé français, bl. 405 en volg.

(11) Noot onderaan Lyon 28 juni 1933 (*Sirey* 1935, II, 169).

(12) La loi du 13 juillet 1930 relative au contrat d'assurance, n° 16: « Entre la faute involontaire, si lourde soit-elle, et le dol, c'est à dire l'acte dicté par la méchanceté, il y a un abîme ».

(13) Des conventions tendant à libérer de la responsabilité (Revue de droit belge, deel VIII, n° 22 en volg.)

(14) Essai d'une explication sociologique de la responsabilité, n° 63.

(15) Cours de droit civil positif français, uitg. 1930, deel II, n° 624.

(16) Noot onderaan Fr. cass. 29 juni en 3 augustus 1932 (Dall. Pér. 1933, I, 49).

(17) Cours de droit civil positif français, uitg. 1939, deel II, n° 624.

(18) La fraude paulienne.

(19) Les grand adages coutumiers dans le droit des obligations, 1953-1954, blz. 138 en 139.

(20) Traité élémentaire de droit civil français, 1949, deel II, n° 714; Traité de droit civil, 1957, deel II, n° 796.

(21) Précis de droit civil belge, deel II, n° 116.

(22) V° Responsabilité, n° 143.

(23) Noot onderaan Fr. cass. 27 november 1911 (*Sirey* 1915, I, 113).

(24) Noot onderaan Fr. cass. 24 octobre 1932 (*Sirey*, 1933, I, 289).

(25) *Mazeaud et Tunc*, Traité théorique et pratique de la Responsabilité civile, deel I, bl. 753, Professor *Tunc* voegt er echter aan toe: « Il faut au moins présumer jusqu'à preuve du contraire que la faute lourde est dolosive ».

(26) *Dalloz*, Rép. de droit civil, 1954, V° Responsabilité, n° 540; Une notion menacée: la faute ordinaire dans les contrats (Revue trim. de droit civil 1954, blz. 201 en volg., in het bijzonder bl. 223).

(27) Traité théorique et pratique de la responsabilité civile, deel I, vierde uitgave, n° 414 en 675-2.

(28) Deel IX bis, bl. 54.

(29) Deel II, n° 591.

(30) La notion de la faute lourde dans le contrat de transport maritime et terrestre (Dall. Hebd. 1932, Chr. bl. 25).

(31) Obligations, deel I, n° 360 in fine.

(32) Traité de droit commercial, deel III, n° 626 bis.

(33) Les conventions d'irresponsabilité dans la jurisprudence contemporaine (Rev. trim. de droit civil, 1951, blz. 1 en volg., inzonderheid blz. 23, 25, 32 en 33).

(34) Le fondement de la responsabilité civile extra-contractuelle, blz. 93 en 96.

(35) La notion de la faute contractuelle en droit civil français, 1956, bl. 171.

(36) Id. bl. 174 en 175.

(37) Traité pratique de la responsabilité civile, deel II, n° 518 en 521. Deze rechtsschrijver legt echter de nadruk erop dat de gelijkstelling van de grove schuld met het bedrog in principe niet aannemelijk is (op. cit. n° 415, 8° en 518; La gamme des fautes, Dall. Hebd. 1940 Chr. V, bl. 20).

(38) Obligations, deel V, n° 1175 en 1192.

(39) Obligations, deel V, n° 1191, bl. 456: Revue trimestrielle de droit civil, 1912, bl. 501.

(40) Obligations, deel VI, n° 486.

(41) De la faute lourde en droit privé français (Rev. trim. de droit civil 1943) blz. 12, 13 en 14).

(42) Traité de la responsabilité civile en droit français, deel II, n° 660 en 665.

(43) Dol et faute lourde (Dall. 1955, Chr. XVII).

(44) Zie o.a. Fr. cass. 15 maart 1869 (*Sirey* 1869, I 225); 13 augustus 1884 (Dall. 1885, I, 78); 3 augustus 1932 (Dall. 1933, I, 49); 5 dec. 1934 (*Sirey* 1935, I, 53); 9 juni 1935 (Dall. Hebd. 1935, bl. 117); 11 juni 1936 (Gaz. Palais 1936, II, 386); 31 juli 1944 (Dall. 1944, bl. 96 en noot getekend A.C.); 7 dec. 1949 (*Sirey*, 1950, Sommaires, blz. 21); 8 mei 1950 (Dall. 1950, I, 466) en 9 nov. 1954 (Dall. 1955, Sommaires bl. 65).

(45) *Sirey* 1940, I, 141. Zie ook het arrest van 2 februari 1953 (*Sirey* 1953, I, 165).

(46) Zie o.a. Fr. cass. 15 maart 1876 (Dall. 1876, I, 449); 27 november 1911 (Dall. 1913, I, 111); 5 juni 1920 (Dall. 1920, I, 181); 15 mei 1923 (*Sirey* 1924, I, 81); 24 april 1928 (*Sirey* 1928, I, 258); 29 juni 1932 (Dall. 1933, I, 49); 24 oct. 1932 (*Sirey* 1933, I, 289); 31 mei 1938 (*Pasic*. 1940, II, 24); 27 november 1934 (Dall. Hebd. 1935, bl. 51); 18 dec. 1940 (Gaz. Palais 1940, II, 324; Rev. trim. de droit civil 1941, bl. 438); 29 juni en 3 augustus 1948 (Dall. 1948, I, 435 en 536); 15 juli 1949 (Sem. Jurid. 1949, n° 5181) en 7 juni 1952 (Dall. 1952, I, 1,651).

(47) Zie ook Fr. cass. 25 mei 1954 (Gaz. du Palais, 1954, II, 306).

(48) Fr. cass. 2 april 1890 (Gaz. Palais 1890, bl. 515); 31 mei 1949 (Dall. 1950, I, 157).

(49) Dall. 1955, bl. 1 en noot getekend Ripert; zie ook de noot van dezelfde rechtsschrijver onderaan het vernietigd arrest (Dall. 1951, bl. 606). Op te merken valt dat het Hof van Beroep, waarnaar de zaak verwezen was, zich niet naar de nieuwe rechtspraak van het Hof van Cassatie heeft willen schikken (Rouen, 7 juni 1955, Dall. 1955, bl. 489).

(50) Zie, enerzijds, *Mazeaud*, Traité théorique et pratique de la responsabilité civile, deel I, n° 675-2 en Revue trimestrielle de droit civil, 1941, blz. 437 en 438; *Robino*, loc. cit. blz. 27 tot 32; *Roblot*, loc. cit., bl. 14; *Demogue*, Rev. trim. de droit civil, 1932, bl. 1109, n° 28; en, anderzijds, *Guyot* (*Sirey*, 1935, II, 171, noot in fine); *Segur*, op. cit. bl. 169. Zie ook de noot onderaan Fr. cass. 12 juni 1950 (Gaz. Pal. 1950, II, 195).

(51) Cass. 26 oktober 1877 (*Bull.* et *Pasic*. 1877, I, 406); 24 oktober 1878 (*ibid.* 1879, I, 6); 9 januari 1879 (*ibid.* 1879, I, 50).

Nopens de draagwijdte van de bedingen van ontlasting van aansprakelijkheid, in geval van spoorvervoer, sinds het inwerkingtreden van de wet van 25 augustus 1891, zie cass. 1 maart 1941 (*Bull.* et *Pasic* 1941, I, 166) en 17 maart 1951 (*ibid.* 1951, I, 487).

(52) « Dol ou fraude » in de Franse tekst.

(53) « Que les faits entachés de mauvaise foi sont les seuls dont les parties ne pourraient, sans blesser la morale, décliner d'avance la responsabilité ».

(54) *Bull.* et *Pasic* 1885, I, 85.

(55) *Bull.* et *Pasic*. 1895, I, bl. 99, kol. 1.

(56) « Si elle s'étendait jusqu'au dol ou à la fraude... »

(57) *Bull.* et *Pasic*. 1900, I, 159.

(58) Bij een arrest van 21 februari 1907 (*Bull.* et *Pasic*. 1907, I, 137, col. 2) is beslist dat « alleen de overeenkomst die het vrijstellen van gevolgen van het bedrog als voorwerp heeft, vernietigd dient te worden als immoreel ». Dit arrest houdt weliswaar verband met de aquilaanse aansprakelijkheid (artt. 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek). Opvallend is echter dat het arrest deze zienswijze steunt op het combineren van artt. 1382 en 1384 met artikelen 6, 1134 en 1152 van het Burgerlijk Wetboek.

(59) *Bull.* et *Pasic*. 1811, I, 556.

(60) In dezelfde gedachtegang beklemtoont een arrest van 20 juni 1907 (*Bull.* et *Pasic*. 1907, I, 297, col. 1) dat « het vonnis verklaart dat het nooit in de bedoeling van de eisers vóór de rechter gelegen heeft aanlegger in cassatie te ontheffen van de gevolgen van een grove schuld ».

(61) Alleen een korte en trouwens onvolledige inhoud van dit arrest werd in het Bulletin en de *Pasicrisie* (1926, I, 387) gepubliceerd. De volledige tekst ervan werd echter in de Jurisprudence de la Cour d'appel de Liège overgenomen (Jaar 1926, bl. 219).

(62) *Bull.* et *Pasic*. 1928, I, 211.

(63) Afdeling met betrekking tot de vervoerders. Het arrest geeft echter een verkeerde datum op voor het decreet dat, in werkelijkheid, op 19 januari 1920 genomen is.

(6) Zie o.a. Gent 11 juni 1929 (Revue Gén. des Ass. et Resp. 1929 nr 514); Brussel 5 mei 1936 (Bull. des Assurances 1937, bl. 412) en 9 februari 1951 (Rev. Gén. des Ass. et Resp. 1952, nr 4947). Opvallend is dat deze laatste twee beslissingen het arrest van het Hof van Cassatie dd. 20 mei 1926 inroepen, doch alleen op de onvolledige notitie van dit arrest steunen (zie hierboven).

(65) Dezelfde verantwoording wordt door het Franse Hof van Cassatie gegeven (zie o.a. arrest van 29 juni 1948, *Dall.* 1948, bl. 435; 25 mei 1954, *Gaz. Palais* 1954, II, 306).

(66) Dol civil et dol criminel (Revue de législation et de jurisprudence, 1893, blz. 552 en 553).

(67) Deel XVI, nr 214.

(68) La gamme des fautes (*Dall.* Hebdom. 1940, Chron. bl. 22).

(69) Demogne, deel VI (nr 278).

Over het onderscheid tussen het oogmerk om de schuldeiser te schaden en de kwade trouw die hierin kan bestaan dat de schuldenaar, zonder bepaald oogmerk tegen de schuldeiser, aan zijn verbintenis te kort komt met de bedoeling zich een grotere winst te verschaffen, b.v. ten einde met een derde een voordeligere koop te kunnen sluiten, raadp. *Toullier*, III, 2e deel, nr 224; *Van Ryn*. Responsabilité aquilienne et contrats, nr 132.

(70) Deel I, bl. 627.

(71) Revue de droit belge, 1928, bl. 240.

(72) Essai d'une théorie générale de la fraude en droit français, 1957, bl. 60.

(73) *Bull.* et *Pasic.* 1913, I, 259.

(74) Traité de la Responsabilité civile, deel I, nr 72.

(75) Essai sur les rapports de l'élément matériel et de l'élément intentionnel dans la responsabilité civile, 1903, bl. 81.

(76) Op. Cit. nr 63.

(77) Eenparige rechtsleer. Zie o.a. *de Page*, deel II, nr 591bis; *Laurent*, deel XVI, nr 214; *Lureau*. Dol faute lourde et responsabilité du transporteur (Le droit maritime français, 1956, blz. 73 en 77).

(78) Les grands adages coutumiers dans le droit des Obligations, 1953-1954, bl. 138.

(79) Op. cit. bl. 95.

(80) Goederenvervoer per spoor.

(81) Franse cass. 8 mei 1950 (*Dall.* 1950, bl. 466).

(82) Betreffende de erfgenaam onder voorrecht.

(83) *Boutaud*, op. cit., bl. 12.

(84) Art. 16 van de wet van 11 juni 1874 op de verzekeringen. Nopens die wetsbepaling zie cass. 29 januari 1953 (*Bull.* et *Pasic.* 1953, I, 415).

(85) Zie o.a. art. 40 van de eenvormige wet dd. 31 december 1955 op de wisselbrieven (in de Franse tekst: fraude ou faute lourde).

(86) Zie o.a. de wet van 4 maart 1954 tot wijziging van de wet van 10 maart 1900 op de arbeidsovereenkomst.

(87) Zie o.a. art. 24 van de wet dd. 7 augustus 1922 op het bediendencontract (in de Franse tekst: dol ou faute lourde); wet van 6 mei 1936 tot goedkeuring van de internationale Overeenkomst betreffende het goederenvervoer per spoorweg, op 23 november 1933 te Rome ondertekend (*Staatsblad* van 17 september 1936), artt. 29, 32 en 36 van deze Overeenkomst; verg. art. 45, § 1, litt. c, hetwelk slechts op « een door opzet (dol) veroorzaakte schade » toepasselijk is.

(88) Zie de wet van 25 juni 1926 tot goedkeuring der internationale Overeenkomst betreffende het vervoer van goederen per spoorweg alsmede der internationale Overeenkomst betreffende het vervoer van reizigers en reisgoed per spoorweg, op 23 oktober 1924 te Bern ondertekend (*Staatsblad* van 3 oktober 1926), artikelen 36 en 45, § 1, litt. b, van eerstgenoemde en artikelen 36 en 45, § 1, van laatstgenoemde Overeenkomst.

(89) *A. de Medio*, Studi sulla culpa lata. *Bull. dell' Instituto di diritto romano*, delen XVII, bl. 5 en volg. en XVIII, bl. 260 en volg.; *Kühler*. Festgabe für Otto Gierke; deel II, bl. 247 en 256; *Lenel*. Culpa lata et culpa levis. *Zeitschrift der Savigny Stiftung XXXVIII*, blz. 288 en volg.

(90) *Josserand*. Cours de droit civil positif français, uitg. 1939, deel II, nr 624 en *Dall.* 1933, I, 49; *Guyot*, noot onderaan Lyon, 28 juni 1933, *Dall.* 1935, II, 171, kol. 1.

(91) *Duranton*, deel VI, bl. 169; *Jambu-Merlin*, *Dall.* 1955, Chr. XVII. Men merke ook op dat er, naar het Romeinse recht, slechts « misbruik van recht » aanwezig was, ingeval het recht uitgeoefend werd « met het oogmerk schade te berokkenen » (*Tunc*, op. cit., uitgave 1957, blz. 555 en 563).

(92) Zie bl. 8 hierboven.

(93) In dezelfde zin *Germette*. op. cit., bl. 72 en 73.

(94) Zie o.a. Rechtbank van Koophandel van Antwerpen 21 dec. 1876, verbroken door cass. 27 december 1877 (*Bull.* et *Pasic.* 1878, I, 35); Fr. cass. 26 januari 1859 (*Dall.* 1859, I, 66) en 26 maart 1860 (*ibid.* 1860, I, 269).

(95) Cass. 19 april en 18 oktober 1877 (*Bull.* et *Pasic.* 1877, I, 286 en 399); 27 december 1877 (*ibid.* 1878, I, 35).

(96) Nopens de evolutie dienaangaande en van de rechtsleer én van de rechtspraak raadpl. o.a. *Van Ryn*. Les clauses de non-responsabilité (Rev. Gén. des Ass. et Resp. 1931, bl. 703, nr 15; *Rodière*. Une notion menacée. La faute ordinaire dans les contrats (Rev. trim. de droit civil, 1954, bl. 201 en volg. inzonderheid nrs 8 en volg.)

(97) *Colin et Capitant*, uitg. 1953, deel I, nr 271.

(98) Wet op de verzekering te land, art. 12. Nopens de draagwijdte van die wetsbepaling, die *Dalloz* Répertoire de droit civil, V° Assurances terrestres nrs 204 en volg., *Starck*, Essai d'un théorie générale de la responsabilité civile, blz. 482 tot 491.

(99) Zie o.a. *Van-Dievoet*. Verslag van de Koninklijke

Commissaris voor de Verzekering, deel II, bl. 13 en 14; *Janssens-Brigode*, Revue Gén. des Ass. et Responsabilités, 1942, nr 3756; *Drion*, *ibid.* 1954, nr 5324.

(100) Zie o.a. artt. 887, 1109, 1116, 1117, 1304, 1353 en 2053, alsook artt. 201, 549 en 550 (*Josserand* *Dall.* 1933, I, bl. 52, kol. 2), 421, tweede lid (*Planio* et *Ripert*, deel I, nr 512), 1255 (*Laurent*, deel XVII, nr 612; *de Page*, deel III, nr 489 en noot 2), 1455 en 1967 (*de Page* deel V, bl. 293, noot 5). Opvallend is ook dat, luidens het door de Kamer der Volksvertegenwoordigers aangenomen wetsontwerp houdende aanvulling van de artikelen 1409 en 1425 van het Burgerlijk Wetboek betreffende de wettelijke gemeenschap, een vergoeding voor de schulden die het gevolg zijn van een door een der echtgenoten gepleegd oneigenlijk misdrijf slechts verschuldigd is, « indien de schade het gevolg is van een opzettelijke fout » (art. 1 en 2. Parl. Besch. Kamer, zitting 1956-1957 nr 417; Senaat, zitting 1956-1957, nr 363).

(101) Art. 480, 1°, betreffende het request civiel (Fr. cass. 4 mei 1936 *Sir.* 1936, I, 219 en noot 1); art. 501, 1°, betreffende het verhaal op de rechter (cass. 2 november 1949, *Bull.* et *Pasic.* 1950, I, 123).

De Franse wet van 7 februari 1933 heeft echter een nieuwe grond tot verhaal op de rechter ingevoerd: « S'il y a faute lourde professionnelle ».

(102) *Staatsblad* van 24 september 1936.

Een tweede lid van hetzelfde artikel luidde: « Dit recht is eveneens ontzegd indien de schade in dezelfde omstandigheden is veroorzaakt door een van zijn ondergeschikten, handelende in de uitoefening van zijn dienstbetrekking ».

(103) Nopens de omstandigheden waaronder, in het te Warschau ondertekend Verdrag, melding van de met opzet gelijkgestelde schuld werd gemaakt, raadpl. het *Répertoire pratique de droit belge*, V° Transport par air et doit aérien, nrs 336 en volg.; *de Juglart*. La Convention de Rome du 7 octobre 1952, nrs 161 tot 172; *Clerens* Het Haags Protocol van 28 september 1955 (*Rechtskundig Weekblad* 1956, blz. 394 tot 396).

(104) *Garnault*. Le Protocole de la Haye (Revue française de droit aérien, 1956, blz. 6).

(105) Artikel XIII van het Protocol.

(106) « D'un acte ou d'une omission » in de Franse tekst.

(107) Die tekst is ook van toepassing in geval van een zelfde « daad of nalatigheid » van « ondergeschikten van de vervoerder », op voorwaarde echter dat « tevens wordt bewezen dat deze handelden in de uitoefening van hun dienstbetrekking ».

(108) Hier dient eveneens gewezen te worden op artikel 12 van het op 7 oktober 1952 te Rome ondertekende Verdrag betreffende de schade door luchtvaartuigen veroorzaakt aan derden op het aarde-oppervlak. Het eerste lid in dit artikel luidt: « Indien de persoon die schade lijdt bewijst dat deze door een daad of een opzettelijk verzuim van de exploitant of van dezes personeel, met de bedoeling schade te berokkenen, veroorzaakt werd, is de aansprakelijkheid van de exploitant onbeperkt, op voorwaarde dat, in geval van een daad of een opzettelijk verzuim van het personeel, eveneens bewezen wordt dat het personeel tijdens de uitoefening van zijn functies en binnen de perken van zijn bevoegdheid gehandeld heeft » (Over dit Verdrag raadpl. *Clerens*. Het Haags Protocol, *Rechtskundig Weekblad* 1956, blz. 396; *de Juglart*. La Convention de Rome du 7 octobre 1952, nrs 175 tot 178).

Tot nog toe is dit Verdrag echter door de Wetgevende Kamers niet goedgekeurd.

(109) *Garnault*, loc. cit., bl. 6; *Ripert*. *Dall.* 1957, Chr. XIV, bl. 81. Zie ook de Franse wet van 2 maart 1957.

(110) Noot onderaan Fr. cass. 29 juni en 3 augustus 1932 (*Dall. Pér.* 1933, I, 49 en 54); Cours de droit civil positif français, 1939, deel II, nr 624; le contractant coupable de dol « s'insurge contre le contrat ».

(111) Dol, faute lourde et responsabilité du transporteur (Droit maritime français, 1956, blz. 77). « Il (de contractant die aan bedrog schuldig is) n'est plus dans le contrat, il est contre le contrat ».

(112) Nopens de kenmerken van de grove schuld raadpl., buiten de in de navolgende noot vermelde auteurs, *Josserand*, noot *Dall. Pér.* 1933, I, blz. 50 tot 52; *Germette*, op. cit. blz. 81 en 82; *de Juglart*, Dol et faute lourde dans le transport aérien international (*Sem. Jurid.* 1952, Chr. nr 1010); La Convention de Rome du 7 octobre 1952, nr 155.

(113) *Van Ryn*. Rev. Gén. des Assurances et Responsabilités 1931, bl. 703, nr 12; *de Harven*, Revue de droit belge, deel VIII, bl. 233; *Segur*, op. cit. blz. 175 en volg.; *Robino*. Revue trim. de droit civil, 1954, bl. 226; *Chauveaux*, Le projet de loi sur la responsabilité du transporteur par air (*Dall.* 1955, Chr. XV, bl. 83, kol. 2 in fine).

(114) *Demogne*, deel VI, nr 3: *Baudry-Lacantinerie*. Obligations, deel I, nr 343. Raadpl. ook Fr. cass. 31 januari 1887, *Sirey* 1887, I, 1041.

(115) *Colin et Capitant*, deel II, bl. 80 en 81.

(116) *Demogne*, deel IV, bl. 121. Zie ook: *Planio*, deel II, nr 896; *Van Ryn*, Responsabilité aquilienne et contrats, bl. 56.

(117) *de Page*, deel II, nr 608; *Dekkers*, Handboek voor Burgerlijk Recht, deel II, nr 126.

(118) *Robino*, Rev. trim. de droit civil, 1951, bl. 25 en 33.

(119) *Van Ryn*, Rev. Gén. des Assurances et des Responsabilités 1931, bl. 703, nr 10.

(120) Zie o.m. cass. 20 juni 1907 (*Bull.* en *Pasic.* 1907, I, 296); 23 november 1911 (*ibid.* 1911, I, 516).

(121) Zie hierboven, bl. 21 en 22.

(122) Cass. 16 jan. en 6 maart 1947 (*Bull.* en *Pasic.* 1947, I, 16 en 102) (Arresten van het Hof van Verbreking 1947, bl. 9 en 75).

(123) Cass. 16 sept. 1926 (*Bull.* en *Pasic.* 1927, I, 52).

(124) Cass. 3 november 1955 (*Bull.* en *Pasic.* 1956, I, 202).

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 22 februari 1957.

Voorzitter : M. de Clippele.

Raadshere-Verslaggever : M. van Beirs.

Advocaat-generaal : M. Janssens de Bisthoven.

Advocaten : Mrs. Anciaux en Simont.

Handelshuur. — Weigering van de huurder de huurovereenkomst te hernieuwen. — Vordering tot uitwinningsvergoeding. — Aanvang van de in art. 28 van de wet van 30 april 1951 bepaalde verjarings-termijn.

Artikel 16/IV van de wet van 30 april 1951 kent het recht op de vastgestelde vergoeding toe aan de huurder tegen wie het goed is uitgewonnen, in verband met de uitwinning, die het gevolg is van het verzet van de verhuurder tegen de hernieuwing van de huurovereenkomst.

Het recht op die vergoeding bestaat dus in principe van het ogenblik af, dat de afwijzing in de door de wet bepaalde vormen en voorwaarden wordt geuit.

De huurder vermag echter de veroordeling tot betaling van die vergoeding niet in rechte te vorderen, voor dat het feit van de uitwinning, grondslag van de schuld tot vergoeding, voltrokken is, noch derhalve vóór het verstrijken van de termijn van ingebruikneming in uitvoering van de huurovereenkomst, waarvan de huurder de hernieuwing wilde bekomen.

Wanneer de verhuurder zich tegen de hernieuwing van de huurovereenkomst heeft verzet, en hij wegens die weigering tot betaling van een uitwinningsvergoeding is verplicht, is de storting ervan aan de huurder als voorwaarde door de wet gesteld, opdat de huurder zal verplicht worden het gehuurde goed te ontruimen. De huurder kan dus niet de bevoegdheid hebben een vordering tot verkrijging van die vergoeding in te stellen, zolang de uitwinning niet voltrokken is.

De in art. 28 van de wet van 30 april 1952 bepaalde verjaringstermijn van één jaar begint derhalve eerst te lopen na de voltrekking van de uitwinning.

S.V. Brouwerij Edelquel t/ Zegers A. en Van Dyck P.

Gelet op het bestreden vonnis, op 30 september 1954 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Tongeren;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1185, 1186, 1187 en 2257 van het Burgerlijk Wetboek, 16, IV, 25, 27 en 28 van de wet van 30 april 1951 op de handelshuurovereenkomsten met het oog op de bescherming van het handelsfonds,

doordat het bestreden vonnis, het vonnis, waartegen beroep, heeft bevestigd, hetwelk, bij toepassing van artikel 28 der wet van 30 april 1951 op de handelshuurovereenkomsten met het oog op de bescherming van het handelsfonds, de tegenvordering van eiseres verjaard verklaart strekkende, enerzijds, bij toepassing van artikel 16, IV, van voormelde wet van 30 april 1951, tot betaling van een uitwinningsvergoeding van

26.500 frank en er, anderzijds, toe strekkende, bij toepassing van artikel 27 derzelfde wet, in de gehuurde plaatsen te mogen blijven, zonder enig huurgeld te betalen tot volledige betaling van de uitwinningsvergoeding, en dit om reden dat «het feit dat aanleiding was tot de vordering van beroepster (eiseres in verbreking) het vertrekpunt is van de termijn voorzien bij artikel 28; dat dit feit de afwijzing is van de aanvraag van beroepster om hernieuwing van de huurovereenkomst te bekomen; dat, bijgevolg, haar recht op de uitwinningsvergoeding, voorzien bij artikel 16, IV, ontstaan is door en tegelijkertijd met die afwijzing; dat de vordering tot betaling van die vergoeding dus ook toen ontstaan is en vanaf toen mocht ingesteld worden» en om reden dat «de onmiddellijke eisbaarheid van de uitwinningsvergoeding voorzien bij artikel 16, IV, trouwens het voordeel biedt ze ter beschikking van de huurder te stellen op het ogenblik waarop hij ze nodig heeft om de kosten, die zijn vertrek teweegbrengt, te dekken, en door de mogelijkheid van schuldvergelijking met de tot het einde van de huurovereenkomst verschuldigde huur, het toepassingsgebied van het buitengewoon retentierecht van artikel 27 te bespreken»,

dan wanneer, het vertrekpunt van de termijn van één jaar, welke bij artikel 28 der wet op de handelshuurovereenkomsten wordt bepaald voor het instellen der vorderingen tot betaling van de uitwinningsvergoeding, te dezen zich geenszins plaatste op het ogenblik waarop verweerster geweigerd heeft de huurovereenkomst van eiseres te hernieuwen — dit wil zeggen op 21 augustus 1951 — doch op het ogenblik waarop de uitwinningsvergoeding, waarop eiseres tengevolge van die weigering kon aanspraak maken, eisbaar is geworden, dit wil zeggen op 20 november 1952, datum waarop de huurovereenkomst van eiseres ten eind is gekomen tengevolge van de weigering van verweerster ze te hernieuwen, waaruit volgt dat de door eiseres ingediende tegenvordering niet verjaard was op het ogenblik waarop ze werd ingesteld;

Overwegende dat het vonnis door de voorziening slechts bestreden wordt in zover het uitspraak doet over de door aanlegster ingediende tegeneis; dat die eis ertoe strekte vooral de bij artikel 16, IV, van de afdeling van het Burgerlijk Wetboek houdende de regelen eigen aan de handelshuurovereenkomsten voorziene uitwinningsvergoeding te verkrijgen, daar verweerster, zonder reden in te roepen, de hernieuwing van de huurovereenkomst waarop aanlegster aanspraak maakte, afgewezen had, en, daarenboven, ten voordele van die laatste, het recht te doen erkennen de lokalen te behouden totdat die vergoeding volledig afbetaald zou zijn, zonder enig huurgeld verschuldigd te zijn; dat die tegeneis afgewezen werd om reden dat op het ogenblik dat hij ingesteld werd, de vordering ter verkrijging van de uitwinningsvergoeding verjaard zou geweest zijn;

Overwegende dat artikel 28 van bedoelde afdeling van het Burgerlijk Wetboek op één jaar de termijn vaststelt binnen dewelke de vordering ter verkrijging van de uitwinningsvergoeding moet ingesteld worden en bepaalt dat het aanvangspunt van die termijn het feit is dat aanleiding gaf tot de vordering;

Dat om de vordering van aanlegster verjaard te verklaren, het bestreden vonnis beslist dat het feit, welk in onderhavig geval aanleiding gaf tot de vordering, de afwijzing door verweerster is van de vraag tot hernieuwing, dat het recht op de door artikel 16, IV, voorziene vergoeding «ontstaan is door en tegelijker-

tijd met die afwijzing» en dat de vordering ter verkrijging van die vergoeding «dus ook toen ontstaan is en vanaf toen mocht ingesteld worden»;

Overwegende dat artikel 16, IV, het recht op de vastgestelde vergoeding aan de huurder tegen wie het goed werd uitgewonnen toekent in verband met de uitwinning die het gevolg is van het verzet van de verhuurder tegen de hernieuwing van de huurovereenkomst;

Dat aldus het recht op die vergoeding in principe bestaat van het ogenblik af dat de afwijzing in de door de wet bepaalde vormen en voorwaarden wordt uitgedrukt;

Overwegende nochtans dat de huurder in rechte de veroordeling tot betaling van die vergoeding niet vermag te vorderen vóór dat het feit van de uitwinning, grondslag van de schuld tot vergoeding, voltrokken is, noch derhalve, vóór het verstrijken van de termijn van ingebruikneming in uitvoering van de huurovereenkomst waarvan de huurder de hernieuwing wilde bekomen;

Overwegende dat wanneer de verhuurder zich tegen de hernieuwing van de huurovereenkomst heeft verzet en dat hij, wegens die weigering, tot betaling van een uitwinningvergoeding gehouden is, de storting ervan aan de huurder als voorwaarde door de wet gesteld is opdat deze huurder zou verplicht worden het verhuurde goed te verlaten; dat het dus aan huurder niet kan toekomen een vordering tot verkrijging van die vergoeding in te stellen zolang de uitwinning niet voltrokken is;

Waaruit volgt dat, door te beslissen zoals het heeft gedaan, het vonnis de in het middel aangeduide bepalingen van de wet van 30 april 1951 heeft geschonden;

Om die redenen,

Verbreekt het bestreden vonnis, in zover het uitspraak heeft gedaan over de tegeneis van aanlegster en deze tot de kosten heeft veroordeeld;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerders tot de kosten, verwijst de aldus beperkte zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Hasselt, zetelende in hoger beroep.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 11 juni 1956.

Voorzitter : M. Fettweis.

Raadsheer-Verslaggever : M. Moriamé.

Eerste Advocaat-Generaal : M. Janssens de Bisthoven.

Onrechtmatige daad. — Opeenvolgende fouten van twee verschillende daders. — Oorzakelijk verband.

Wanneer fouten begaan zijn door twee verschillende personen, is hij, die de eerste fout begaan heeft, niet noodzakelijk bevrijd van de verplichting om mede te vergoeden de door een derde geleden schade in geval niet bewezen is dat die fout noodzakelijkerwijze de andere dader ertoe moest brengen vervolgens zijn fout te begaan.

Zo aan de hand van dergelijke maatstaf kan worden beslist dat de eerst begane fout door de bedrijver van de volgende fout niet kan worden ingeroepen als hebbende voor hem een geval van

overmacht of een toestand van noodzakelijkheid geschapen, waardoor hij van zijn aansprakelijkheid bevrijd is, kan die maatstaf rechtens niet dienen om ten aanzien van de dader van de eerste fout alle verantwoordelijkheid uit te sluiten, indien niet tegelijkertijd is vastgesteld dat bij afwezigheid van de eerste fout de tweede zich desondanks met dezelfde schadelijke gevolgen zou hebben voorgedaan.

Inzake aquiliaanse verantwoordelijkheid dient het al dan niet aanwezig zijn van een oorzakelijk verband te worden nagegaan tussen de fout en de schade zelf en niet tussen die fout en de fout van een ander.

Pelsser t/ Bour

Gelet op de bestreden arresten, onderscheidenlijk op 3 november 1955 en 12 januari 1956 door het hof van beroep te Luik gewezen;

I. Over de tegen het arrest van 3 november 1955 gerichte voorziening :

Overwegende dat aanlegger zijn voorziening beperkt heeft tot de beslissing gewezen over zijn burgerlijke vordering tegen verweerder Bour :

Over het enig middel, schending van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek, doordat het bestreden arrest, om te beslissen dat het feit dat Bour wederrechtelijk een rooklaag veroorzaakt had waardoor het gezichtsveld van de weggebruikers beperkt werd, het de ontstaansoorzaak is van het wanbedrijf van onvrijwillige slagen en verwondingen, basis van de hem ten laste gelegde schade en dat de inbreuk begaan door aanlegger, «die zich rekenschap ervan kon geven dat hij zou verblind worden en die alle risico's op zich genomen heeft door zijn snelheid niet te beperken en de controle over zijn stuur te verliezen, de enige oorzaak van de schade is», enkel laat gelden «dat het niet bewezen is dat de door Bour begane inbreuk Pelsser noodzakelijkerwijze ertoe moest brengen het hem ten laste gelegde misdrijf te begaan»,

dan wanneer de rechter over de grond de handelwijze van aanlegger, gelet op de gevaarlijke belemmering welke de medebeklaagde Bour wederrechtelijk voor het verkeer tweeweggebracht had — wegens welk feit deze trouwens veroordeeld is geworden — niet mocht aanzien als de enige oorzaak der schade, zonder erop te wijzen dat, indien de gevaarlijke en wederrechtelijke toestand zich niet voorgedaan had, het ongeval toch zou plaats gegrepen hebben, welke vaststelling de rechter over de grond niet gedaan heeft, naardien de omstandigheid dat «de door Bour begane inbreuk niet noodzakelijkerwijze Pelsser ertoe moest brengen het hem ten laste gelegd misdrijf te begaan», niet uitsluit dat de fout welke de door Bour begane inbreuk oplevert mede oorzaak is geweest van de totstandkoming van de schade welke het gevolg is geweest van het ongeval dat «plaats heeft gegrepen in de uitgebreide wolk van dichte rook, die voortkwam van het door Bour aangestoken vuur» :

Overwegende dat aanlegger en verweerder Bour vervolgd waren uit hoofde van lichamelijke letselen, onvrijwillig aan Erkens en Seter toegebracht; dat zij bovendien moesten terechtstaan, bij samenhang, de eerste, wegens een inbreuk op artikel 26 van de Wegcode van 8 april 1954, de tweede wegens een inbreuk op artikel 89, 8° van het Landwetboek;

Overwegende dat de echtgenoten Erkens-Seter zich tegen beide beklaagden burgerlijke partijen gesteld hebben; dat aanlegger zich tegen verweerder Bour burgerlijke partij heeft gesteld;

Overwegende dat het bestreden arrest de twee aan aanlegger ten laste gelegde inbreuken alsmede de aan verweerder ten laste gelegde overtreding van het Landwetboek bewezen verklaart, verweerder vrijspreekt van het wanbedrijf van onvrijwillige lichamelijke letselen, aanlegger alleen verantwoordelijk verklaart voor de schadelijke gevolgen van het ongeval en het Hof van beroep niet ontvankelijk verklaart om uitspraak te doen over aanleggers burgerlijke vordering tegen verweerder;

Overwegende dat, om verweerder vrij te stellen van iedere verantwoordelijkheid in de botsing welke plaats gegrepen heeft tussen aanleggers automobiël en het door Erkens bestuurd motorrijwiel en in de schadelijke gevolgen van die botsing, het arrest hierop steunt dat «het feit dat Bour wederrechtelijk een rooklaag te wegebracht heeft waardoor het gezichtsveld van de weggebruikers beperkt werd niet de ontstaansoorzaak is van het wanbedrijf van onvrijwillige slagen en verwondingen, basis van de hem ten laste gelegde schade; dat immers de enige oorzaak van de schade gelegen is in het feit dat Pelsser artikel 26 van het koninklijk besluit van 8 april 1954 overtreden heeft; dat, ofschoon hij zich rekenschap ervan kon geven dat hij zou verblind worden, hij alle risico's op zich genomen heeft door zijn snelheid niet te beperken en de controle over zijn voertuig te verliezen; dat het derhalve niet bewezen is dat de door Bour begane inbreuk Pelsser noodzakelijkerwijze ertoe moest brengen het hem ten laste gelegde wanbedrijf te begaan;

Overwegende dat uit deze vermeldingen blijkt dat het Hof van Beroep, om aanleggers burgerlijke vordering af te wijzen, op de rechtskundige opvatting gesteund heeft dat, zo het vaststaat dat de fout van een eerste beklagde in een oorzakelijk verband staat met een nadeel, die beklagde voor het nadeel helemaal verantwoordelijk is en de behoorlijk gebleken vooraf begane fout van een tweede beklagde zonder oorzakelijk verband met bewust nadeel is, ingeval er niet is bewezen dat diens fout noodzakelijkerwijze de eerstgenoemde ertoe moest brengen vervolgens zijn fout te begaan;

Overwegende echter dat deze opvatting naar recht verkeerd is; dat toch, zo aan de hand van dergelijke maatstaf kan worden beslist dat die fout, welke zich in de tijd het eerst voorgedaan heeft, door de bedrijver van de volgende fout niet kan ingeroepen worden als voor hem een geval van overmacht of een staat van noodzakelijkheid geschapen hebbend waardoor hij van zijn verantwoordelijkheid was bevrijd, die maatstaf rechtskundig niet kan dienen om in hoofde van de bedrijver van de eerste fout alle verantwoordelijkheid uit te sluiten, indien niet tegelijkertijd vastgesteld is dat, bij ontstentenis van de eerste fout, de tweede zich desondanks met dezelfde schadelijke gevolgen zou voorgedaan hebben;

Overwegende dat op het stuk van aquiliaanse verantwoordelijkheid, het al dan niet aanwezig zijn van een verband van oorzakelijkheid dient te worden nagegaan tussen de fout en de schade zelf, en niet tussen die fout en de fout van een derde;

Waaruit volgt dat, door te steunen op de boven aangehaalde redenen om te beslissen dat verweerders fout niet de ontstaansoorzaak is van de onvrijwillige lichamelijke letselen, zonder bovendien erop te wijzen dat het ongeval zonder die fout toch zou plaats gegrepen hebben, het bestreden arrest artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek, hetwelk in het middel is aangeduid, geschonden heeft;

Dat het middel gegrond is;

II. In zover de voorziening gericht is tegen het arrest van 12 januari 1956 :

Overwegende dat aanlegger zijn voorziening beperkt heeft tot de beslissing gewezen over de tegen hem ingestelde publieke vordering;

Overwegende dat de substantiële of op straf van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

Om die redenen,

Verbreekt het arrest van 3 november 1955, in zover daarbij uitspraak is gedaan over aanleggers burgerlijke vordering tegen verweerder Bour en in zover aanlegger ten opzichte van deze alleen voor de gevolgen van het ongeval verantwoordelijk is verklaard;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt aanlegger en verweerder elk tot de helft der kosten;

Verwerpt de tegen het arrest van 12 januari 1955 ingestelde voorziening;

Veroordeelt aanlegger tot de kosten;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van Beroep te Brussel.

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 11 juli 1957.

Zetel : M.M. Vranckx, voorzitter, Mast, verslaggever, en Buch.

Auditoraat : M. Vliebergh.

Advocaat : Mr Van Hille.

1. Administratieve akten. — Bepaling : akten van de administratieve overheden.

2. Raad van State. — Geschil nietigverklaring. — Bevoegdheid. — Akten van de administratieve overheden.

Het komt de Raad van State niet toe, uitspraak doende op grond van artikel 9 van de wet van 23 december 1946, kennis te nemen van beroepen tot nietigverklaring gericht tegen handelingen waarbij de hoofdgriffier van een Hof van Beroep zijn medewerking verleent aan de uitoefening van de rechterlijke macht.

Met name, wanneer hij weigert een afschrift in debet van een deskundig verslag af te leveren.

Francque en consorten t/ Belgische Staat (Minister van Justitie) en Hoofdgriffier van het Hof van Beroep te Gent.

Gezien het verzoekschrift d.d. 25 juli 1956;

Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging van de akte d.d. 6 juni 1956 waarbij de hoofdgriffier van het Hof van beroep te Gent weigerde aan verzoekers een afschrift in debet af te leveren van het verslag over een door het Hof van beroep bevolen deskundig onderzoek;

Overwegende dat bij tussenarrest van 9 maart 1955 het Hof van beroep te Gent een deskundige aanstelde, met opdracht na te gaan of bepaalde handelingen gepleegd ten nadele van de bank Van Den Berghe al dan niet werden gepleegd met bedrieglijk opzet of

met het oogmerk om te schaden; dat de deskundige zijn verslag op 30 mei 1956 neerlegde; dat verzoekers zich ter griffie van het Hof van beroep op 5 juni 1956 aanboden en een afschrift in debet van het deskundig verslag vroegen; dat de hoofdgriffier bij de bestreden akte deze aanvraag afwees;

Overwegende dat de eerste tegenpartij terecht laat gelden dat het beroep niet ontvankelijk is omdat de bestreden akte niet van een administratieve overheid uitgaat;

Overwegende dat het inderdaad de Raad van State, uitspraak doende op grond van artikel 9 van de wet van 23 december 1946, niet toekomt kennis te nemen van beroepen tot nietigverklaring gericht tegen de handelingen waarbij de hoofdgriffier van het Hof van beroep zijn medewerking verleent aan de uitoefening van de rechterlijke macht,

Besluit :

Artikel 1 : Het beroep is verworpen.

Artikel 2 : De kosten, ten bedrage van 2.250 frank, komen ten laste van verzoekers.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

1e Kamer. — 9 juli 1957.

Voorzitter : M. Scheyvaerts.

Raadsheren : M.M. de la Vallée Poussin
en Van der Haegen.

Advocaat-generaal : M. van den Eynde de Rivieren.

Advocaat : Mr. Grimard.

Internationaal privaatrecht. — Ontzetting van vreemdeling uit de ouderlijke macht. — Toepasselijkheid van de Belgische wet.

De bepalingen van de wet van 15 mei 1912 nopens de ontzetting uit de ouderlijke macht zijn van openbare orde en verbinden alle bewoners van het rijk, zodat deze wetgeving, alhoewel zij het persoonlijk statuut betreft, van toepassing is op de vreemdelingen, die in België verblijven.

Wanneer het persoonlijk statuut van de vreemdelingen en de Belgische wetgeving beide de ontzetting uit de ouderlijke macht voorzien, is het Openbaar Ministerie, gelet op het dwingend karakter van de Belgische wetgeving betreffende de ontzetting uit de ouderlijke macht, gerechtigd zijn vordering tot ontzetting te doen steunen, ofwel op de nationale wet van de vreemdeling, ofwel op de Belgische wetgeving.

Todorov t/ Procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel.

Gezien in regelmatige vorm voorgelegd het vonnis waartegen beroep dd. 28 september 1956 door de Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen gewezen;

Gezien de akte van beroep dd. 12 oktober 1956;

Overwegende dat het beroep, luidens artikel 9 der wet van 15 mei 1912 ingesteld, ontvankelijk is naar vorm en tijd;

Overwegende dat appellant, bij arrest van het Hof van beroep te Brussel dd. 28 januari 1956, kracht van gewijsde hebbende, tot drie jaar gevangenisstraf ver-

oordeeld werd hoofdens het plegen op herhaalde malen, tussen 8 januari 1954 en 29 april 1955 :

a) van een aanranding der eerbaarheid met geweld of bedreiging op de persoon van zijn minderjarig kind Todorov Rosa, hetwelk op het ogenblik der feiten de volle leeftijd van 16 jaar niet had bereikt, geboren zijnde op 15 maart 1943;

b) van openbare zedenschennis in tegenwoordigheid van voornoemd kind;

Overwegende dat bij voormeld arrest, appellant anderzijds, overeenkomstig artikel 378 § 2 van het Strafwetboek, ontzet werd uit de rechten en voordelen hem toegekend op de persoon en de goederen van dit kind, door het Burgerlijk Wetboek, Boek I, titel IX, Ouderlijke Macht;

Overwegende dat de verplichte ontzetting van appellant uit de ouderlijke macht, voorzien bij artikel 1 der wet van 15 mei 1912, gewijzigd bij artikel 7 § 1 der wet van 21 augustus 1948, door de Procureur des Konings te Antwerpen gevorderd werd;

Overwegende dat de Rechtbank, rechtdoende op deze vordering, de ontzetting heeft uitgesproken en bij toepassing van artikel 5 der wet van 15 mei 1912 de bijeenroeping van de familieraad heeft bevolen;

Overwegende dat appellant de ontvankelijkheid van de oorspronkelijke vordering van het Openbaar Ministerie strekkende tot de toepassing van artikels 1 en 5 der wet van 15 mei 1912 betwist om reden de ontzetting van appellant uit de ouderlijke macht en het regelen van de bescherming van zijn minderjarig kind Todorov Rosa, hun persoonlijk statuut betreffen en dienvolgens door hun nationale wet, in onderhavig geval de Bulgaarse wet zouden beheerst zijn;

Overwegende dat de beschikkingen van de wet van 15 mei 1912 nopens de ontzetting uit de ouderlijke macht, van openbare orde zijn en alle bewoners van het grondgebied verbinden, zodat alhoewel deze wetgeving het persoonlijk statuut betreft, zij tevens op de vreemdelingen die in België verblijven van toepassing is;

Overwegende dat waar, zoals in casu, het persoonlijk statuut van de vreemdeling en de Belgische wetgeving de ontzetting uit de ouderlijke macht voorzien en toepassing vinden, het Openbaar Ministerie gerechtigd is, gelet op het gebiedend karakter der Belgische wetgeving betreffende de ontzetting uit de ouderlijke macht, zijn vordering tot ontzetting te steunen ofwel op de nationale wetgeving van de vreemdeling ofwel op de Belgische wetgeving;

Dat in deze omstandigheden inderdaad, de vreemdeling geen belang heeft om zich op zijn nationale wetgeving en persoonlijk statuut te beroepen wanneer hij, op grond der Belgische wetgeving, voor de Belgische rechtbanken vervolgd wordt;

Overwegende dat door appellant in ondergeschikte orde wordt aangevoerd dat in geval hij uit de ouderlijke macht wordt ontzet, het beschermingsregime van het kind, in ieder geval, door zijn nationale wetgeving dient beheerst te worden, en, in casu, namelijk door artikels 96 en 100 der afdeling F « Voogdij en Curatele » van de Bulgaarse nationaliteits- en familie-wetgeving;

Overwegende dat waar de Bulgaarse wetgeving slechts een voogdij inricht in geval beide ouders van het kind uit de ouderlijke macht ontzet worden en, in huidige geval slechts de vader ontzet is, de Belgische wetgeving ten deze haar toepassing vindt, zowel in het belang van het kind als ter vrijwaring der Belgische maatschappelijke en openbare orde;

Om deze redenen,

Het Hof :

Gelet op artikels 1 en 5 en volgende der wet van 15 mei 1912, gewijzigd bij de wet van 21 augustus 1948, artikel 24 en 41 der wet van 15 juni 1935, waarvan toepassing werd gedaan,

Ontvangt het beroep, verklaart het ongegrond. Bevestigt derhalve het vonnis a quo.

Verwijst appellant in de kosten.

HOF VAN BEROEP TE LUIK

31 maart 1956.

Voorzitter : M. Elens.

Raadsheren : M.M. Ulrix en Van Hamont.

Advocaten : Mrs. Deckers en Van Hecke.

Merkenrecht. — Naam van een derde persoon als merk. — Vereisten voor het vallen van een naam in het openbaar domein.

De naam van een «derde» persoon mag geldig als naammerk worden gebruikt zonder dat een bijzondere voorstelling in onderscheiden vorm nodig is.

Het woord «Kneipp» zou alleen in het openbaar domein kunnen gevallen zijn, indien bewezen ware dat de gerechtigde tot dat woordmerk het door hem gedeponeerde naammerk «Kneipp» heeft laten teloorgaan of zich niet heeft bekommerd om het feit, dat mededingers dit naammerk zouden gebruiken voor soortgelijke producten.

Afstand van een uitsluitend recht op een merk mag niet worden vermoed.

Claessen t/ Franck und Kathreiner.

Gelet op het beroep en het incidenteel beroep ingediend door appellant Claessen en door geïntimeerde, Firma Franck und Kathreiner, tegen een vonnis door de Rechtbank van eerste aanleg zetelende te Tongeren de 16 juni 1955, uitgesproken;

Ontvankelijkheid van de vordering :

Overwegende dat appellant twee redenen van niet-ontvankelijkheid opwerpt, te weten : 1° geen identiteit tussen de firma Kathreiner die het kwestieuze naammerk «Kneipp» in België deponeerde de 25 november 1908 en de dagvaardende Firma Franck und Kathreiner; 2° gebrek aan belang;

Overwegende dat eerste rechter, met beweegredenen waaraan het Hof zich aansluit, deze beide opwerpingen met reden heeft verworpen;

dat, voor zoveel als nodig, mag bijgevoegd worden dat men niet inziet waarom het Duits patentambt niet bevoegd zou zijn om geldig vast te stellen dat er identiteit bestaat tussen de deponerende firma, in november 1908 en de nu dagvaardende firma; dat men ook niet inziet waarom een reden zou bestaan om te laten vermoeden dat voormeld Reichspatentenamt een vals attest zou afgeleverd hebben;

dat ook mag bijgevoegd worden dat appellant het naammerk «Kneipp» drukt op de verpakkingen van zijn product genaamd «véritable pain Kneipp de Tongres» met bijvoeging van de woorden «santé contre la constipation et les maux d'estomac» en dat geïntimeerde die het naammerk «Kneipp» gedeponeerd heeft

betreffende haar dieetvoedingsproducten zeker belang er bij heeft dat dit naammerk niet zou gebruikt worden ten bate van andere dieetproducten dan de zijne;

Grond :

Overwegende dat eerste Rechter, terecht, heeft aangestipt dat de naam van een «derde» persoon geldig als naammerk mag gebruikt worden zonder dat het noodzakelijk zij over te gaan tot een bijzondere voorstelling in onderscheiden vorm;

Overwegende dat het ontegensprekelijk is dat die «derde» persoon of haar erfgenamen zich mogen verzetten tegen het gebruik van hun naam als naammerk;

maar dat appellant niet bewijst dat zulk een verzet bestaat of bestaan heeft; dat eerder, ter zake, mag aangenomen worden dat wijlen Pastoor Kneipp aan de voorgangster van geïntimeerde toelating gaf tot gebruik van zijn naam vermits zulk werd vastgesteld in een vonnis der Rechtbank van Koophandel te Luik, in dato 16 juli 1895 uitgesproken;

Overwegende dat appellant naar voren brengt dat geïntimeerde zelf de naam «Kneipp» niet mocht gebruiken omdat een vroegere deponering dan de zijne zou gedaan geweest zijn, namelijk door de Firma Brot und Zwiebak Fabrik te Augsburg;

Overwegende dat voormelde bewering van appellant echt is, maar dat niettegenstaande die eerste deponering, geïntimeerde nu toch voorkomt als hebbende de eerste geldig gebleven deponering gedaan, vermits de Firma Brot und Zwiebak Fabrik te Augsburg haar nijverheid stopgezet heeft in 1931, zoals blijkt uit een attest van de Industrie und Handelskammer van Augsburg, aan geïntimeerde in 1954 afgegeven;

Overwegende dat al de andere inschrijvingen waarover appellant gewag maakt gedaan werden na 1908, jaar waarin de rechtsvoorgangster van geïntimeerde haar inschrijving deed, namelijk de 25 november 1908;

Overwegende dat — ten laatste — appellant beweert dat het woord «Kneipp» nu in het openbaar domein gevallen is;

Dat deze bewering slechts als gegrond zou mogen voorkomen voor zoveel het bewezen ware dat geïntimeerde het door haar gedeponeerde naammerk «Kneipp» heeft laten teloor gaan of zich niet bekommerd heeft over het feit dat mededingers dit naammerk zouden gebruiken voor similaire producten;

Overwegende dat het geenszins bewezen is dat geïntimeerde het naammerk «Kneipp» zou hebben laten teloor gaan, vermits het blijkt, dat geïntimeerde nog steeds dit merk gebruikt;

Overwegende dat, in zijn besluiten, appellant zekere voorbeelden aanhaalt bewijzende dat het woord «Kneipp» door mededingers van geïntimeerde ongestoord gebruikt wordt; dat hij hieruit besluit dat geïntimeerde toelaat dat vrij gebruik van gezegde naam zou gedaan worden, dewelke zodus in het openbaar domein zou gevallen zijn;

Overwegende dat verzaking aan het uitsluitelijk recht op een merk niet mag vermoed worden;

Overwegende dat in 1933 door de hernieuwing van het depot, in België namelijk, van haar merk, de Firma haar inzicht bewezen heeft, haar merk niet in het openbaar domein te laten vallen;

Overwegende dat de aangehaalde feiten zich in België hebben voorgedaan; dat geïntimeerde in Duitsland vertoef en dat niets bewijst dat zij zelfs geweten heeft dat er gebruik gemaakt werd van de naam «Kneipp» voor verkoop van producten similair aan de hare;

Dat, in zulke omstandigheden een tijdelijk gemis aan protestatie niet tegen geïntimeerde mag aangevoerd worden;

Overwegende dat, terecht, eerste Rechter aan appellant verboden heeft nog gebruik te maken van het woord « Kneipp » op zijn producten;

Overwegende dat appellandt opwerpt dat eerste Rechter « ultra petita » uitgesproken heeft wanneer hij de publicatie van zijn vonnis in twee dagbladen bevolen heeft;

Dat die opwerping gegrond is; dat geïntimeerde inderdaad slechts schadevergoeding heeft geëist;

Overwegende dat het niet te miskennen is dat de handelingen van appellandt een zeker nadeel aan geïntimeerde berokkend hebben; dat het toekennen « ex aequo et bono » van 4.000 fr. de geleden schade zal herstellen;

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935;

Om deze redenen,

En deze niet tegenstrijdig van eerste Rechter;

Het Hof, statuerende in openbare zitting en op tegenspraak;

Rechtsdoende op het beroep en het incidenteel beroep; Zegt de eis ontvankelijk;

Bekrachtigt het bestreden vonnis in zoverre het aan appellandt verboden heeft, betreffende de producten van zijn nijverheid of betreffende de waren die hij verkoopt, gebruik te maken van het woord « Kneipp » en ook in zoverre, het uitspraak heeft gedaan over de kosten;

Het vonnis voor het overige wijzigende en teniet doende;

Veroordeelt appellandt te betalen aan geïntimeerde de som van 4.000 frank alle intresten erin begrepen;

Zegt dat geïntimeerde niet gerechtigd is over te gaan tot publicaties van het vonnis of van haar huidig arrest op kosten van appellandt.

Verwijst appellandt in de kosten van beroep.

NOOT: Zie in dit nummer het vonnis van de Rechtbank te Tongeren dd. 16 juni 1955, waarvan beroep.

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e Kamer. — 4 april 1957.

Voorzitter: M. Bossaert.

Raadsheren: M.M. Verougstraete en De Vreese.

Advocaat-generaal: M. Matthys.

Advocaten: Mrs. Van de Castele, Van Bruaene, E. Ronse, De la Faille d'Huyse en W. Van Hille.

Ontzetting. — Wegens krankzinnigheid ontzette persoon. — Geen automatische nietigheid van de beraadslaging van familierraad wegens « onregelmatige » samenstelling daarvan.

Wanneer een partij, die was gedagvaard in haar hoedanigheid van lid van een familierraad, hangende het geding is overleden, is haar algemene legataris niet gerechtigd het geding te hervatten, omdat hij de persoonlijke hoedanigheid van zijn erfflater niet kan voortzetten.

Zelfs een « onregelmatige » samenstelling van de familierraad wordt niet automatisch met nietigheid gesanctionneerd.

Behalve miskenning van substantiële pleegvormen kan de samenstelling van de familierraad slechts dan nietigverklaring van de beraadslaging met zich brengen, wanneer bij deze samenstelling bedrog is

gepleegd of de begane onregelmatigheid de belangen van de onbekwame heeft kunnen schaden.

Buiten deze gevallen, mits de belangen van de onbekwame zijn gevrijwaard, heeft de vrederechter een discretionaire macht om de familierraad samen te stellen.

Demaen t/ De Sutter en cs.

Advies van het Openbaar Ministerie

Bij deurwaardersexploot van 6 december 1954, heeft de heer De Maen Léon, nijveraars te Gent, vóór de rechtbank van eerste aanleg aldaar, een vordering ingesteld strekkende tot de nietigverklaring van de beraadslagingen van de familierraad, gehouden op 18 oktober 1954 voor de vrederechter van het tweede kanton Gent, waarbij een voogd en een toeziende voogd werden benoemd over de ontzette Ligy Louis, nietigverklaring gegrond op de beweerde onregelmatige en onwettelijke samenstelling van bedoelde familierraad. De vordering strekte derhalve eveneens tot de nietigverklaring van de benoeming van eerste geïntimeerde, De Sutter Léopold, pastoor te Middelburg (O.-Vl.), tot voogd over de ontzette, alsmede van de benoeming van de toeziende voogd over dezelfde, te weten de vierde geïntimeerde, Van Cauwenberghe Louis, die echter, staande het geding vóór het Hof, op 2 augustus 1956 overleden is, en wiens weduwe en algemene legatarisse, Mevrouw Vuye Alma, verklaard heeft, bij akte van 18 september 1956, het geding te hervatten.

Ten slotte strekte dezelfde vordering, voor het geval de rechtbank deze nietigverklaringen mocht uitspreken, tot het gelasten van de samenroeping van een nieuwe en anders samengestelde familierraad om de door de wet vereiste maatregelen te treffen.

Bij vonnis op tegenspraak van 16 mei 1956, betekend op 27 juni 1956, heeft de rechtbank deze vordering ontvankelijk verklaard, doch als ongegrond afgewezen.

Binnen de wettelijke termijn en in regelmatige vorm is oorspronkelijk aanlegger De Maen tegen dit vonnis in beroep gekomen, rechtsmiddel dat m.i. ontvankelijk is.

* * *

I. Wat de hervatting betreft van het geding door Mevrouw Vuye, Alma, in haar hoedanigheid van weduwe en algemene legatarisse van wijlen de vierde geïntimeerde, Van Cauwenberghe, Louis.

Waar appellandt terecht doet opmerken dat de oorspronkelijke vordering tegen vierde geïntimeerde ingesteld werd enkel en alleen wegens zijn persoonlijke hoedanigheid van lid van de familierraad, en geenszins met het doel tegen hem een persoonlijke veroordeling uit te lokken, zelfs niet tot de gerechtskosten, menen wij dat zijn weduwe en algemene legatarisse, die er niet toe geroepen werd wijlen haar echtgenoot als lid van de familierraad op te volgen, derhalve er niet toe gerechtigd is als loutere legatarisse deze persoonlijke hoedanigheid van haar erfflater over te nemen en voort te zetten, aldus aan het onderhavig geding volkomen vreemd blijft, en dan ook geen enkele hoedanigheid heeft om het geding te hervatten.

Deze hervatting van vrouw Vuye Alma als rechtsopvolgster van vierde geïntimeerde, is dienvolgens niet ontvankelijk.

II. Wat de ontvankelijkheid betreft van de oorspronkelijke vordering in verband met de tijdspanne verstreken tussen de datum van de aangevochten be-

raadselingen van de familieraad en de datum van het inleidend deурvaarders-exploot tot nietigverklaring er van.

Uit de vaststelling dat zeven weken verstreken vooraleer appellant zijn vordering tot nietigverklaring tegen de beraadslagingen van de familieraad instelde, concludeerde de partij Vuye tot het laattijdig instellen van deze vordering. Immers, alhoewel de wet daartoe geen enkel termijn bepaalt, en anderzijds de gewone termijn van beroep van twee maanden inzake niet ter sprake komt omdat het rechtsmiddel tegen een beraadslaging van de familieraad noch een verhaal, noch een beroep is, maar werkelijk een hoofdzakelijke vordering tot nietigverklaring (De Page, B. II, n° 125, litt. A., blz. 135), luidt het algemeen beginsel dat dergelijke vordering binnen een redelijk korte termijn na de beraadslaging dient te worden ingesteld, en waarvan de duur, naar gelang de omstandigheden der zaak, en mits inachtneming van het belang van de onbekwame, hoofdzakelijk criterium ter zake, door de feitenrechter oppermachtig beoordeeld wordt, doch, principieel, de tenuitvoerlegging van de aangevochten beraadslaging moet voorafgaan, of, zo de beraadslaging onmiddellijk door de tenuitvoerlegging gevolgd werd, minstens ten spoedigste na deze tenuitvoerlegging (zie o.m.: De Page, B. III, n° 124, en vooral de noot 6, blz. 133 en 134; Gevers, « La tutelle et l'administration légale », blz. 51).

In de mate waarin het aan het Hof zou behoren deze opwerping van de partij Vuye, — door de andere geïntimeerden niet meer overgenomen —, nog te moeten onderzoeken, dan wanneer de hervatting van het geding van Mevrouw Vuye m.i. niet ontvankelijk is, volstaat het te verwijzen naar de beschouwingen van de eerste rechter die oordeelkundig overwogen heeft dat appellant, met het oog op het instellen van de vordering, toch over de redelijk vereiste tijd moest kunnen beschikken om de nodige bescheiden te bekomen en juridische raad in te winnen, zodat bezwaarlijk kan worden voorgehouden dat, in het onderhavig geval, waar appellant tijdens de beraadslaging van de familieraad trouwens reeds uitdrukkelijk van zijn afkeuring blijk gegeven had, de vordering niet binnen een redelijk korte termijn ingesteld werd.

Wij besluiten dan ook voor zoveel nodig tot de ontvankelijkheid van de oorspronkelijke vordering.

III. Ten gronde.

Waar het vaststaat dat de ontzette Ligy Louis thans geen gekende bloed- of aanverwanten meer heeft, moest de vrederechter, voor de samenstelling van de familieraad, naar luid van artikel 409, B.W., beroep doen op « burgers, uit de gemeente zelf, die bekend » staan om met de vader of de moeder van de minderjarige — in casu de ontzette — geregelde betrekkingen van vriendschap te hebben gehad... ».

Deze bepaling, net zoals de artikelen 407, 408, 409 en 410 B.W., wordt echter door geen enkele sanctie beteugeld, althans in die zin dat een onregelmatige samenstelling van de familieraad enkel dan alleen noodzakelijk de nietigverklaring der beraadslagingen tot gevolg kan hebben, ingeval bij deze samenstelling bedrog gepleegd werd of zo de gepleegde onregelmatigheid de belangen van de onbekwame heeft kunnen schaden. (Zie: Verbreking, 13 januari 1881, Pas. 1881, I, 73; Luik, 20 december 1916, Pass. 1917, II, 126; Rb. Bergen, 28 april 1899, Rév. Prat. Not. 1899, 535; Rb. Verviers, 27 januari 1904, Rév. Prat. Not. 1904, 454; Rb. Brussel, 26 mei 1906, Pas. 1907, III, 69; Cass.

Fr., 7 februari 1893, Pas. 1893, IV, 112; Cass. Fr., 29 juni en 18 juli 1904, J.J.P. 1905, 402 en 403; Schicks en Vanisterbeek, B. II, n° 83, blz. 265 en noot 3; De Page, B. II, n° 114, blz. 124 en 125, en noot 1, blz. 125; n° 119, blz. 128 en 129, en noot 1, blz. 129; Planiol et Ripert, B. I, n° 450; Colin et Capitant, B. I, n° 494; Kluvakens, « Personen- en Familierecht », n° 684; R.P.D.B., Tw. Minorité enz..., n° 489); ook nog ten slotte wanneer een der zeldzame substantiële pleegvormen miskend werd (Planiol et Ripert, B. I. n° 450.)

Uit deze afwezigheid van sanctie, buiten de hierboven bedoelde gevallen, heeft een gevestigde rechtspraak het beginsel afgeleid dat de vrederechter een discretionnaire macht heeft om de familieraad samen te stellen, van zodra de belangen van de onbekwame gevrijwaard worden (Verbreking, 13 januari 1881, Pas. 1881, I, 75), wat De Page ertoe leidt terecht te besluiten (B. II, n° 114, blz. 124): « Dans notre droit actuel ces règles » (te weten de artikelen 407 tot 410 B.W.) n'ont plus » qu'un intérêt documentaire, » (Sic.: Kluyskens, Op. cit. n° 684; Laurent, B. I, n° 359; R.P.D.B., Tw. Minorité enz..., n° 489).

Onder voorlichting van de aldus herinnerde principes, dient in onderhavig geval, vooreerst te worden vastgesteld:

1. dat appellant, noch vóór de eerste rechter, noch vóór het Hof, enig bedrog inroep;

2. dat het beheer van eerste geïntimeerde De Sutter, als voorlopig bewindvoerder over de belangrijke goederen toebehorende aan de ontzette Ligy, volstrekt bevredigend was, en het bewijs levert dat deze persoon, onder alle oogpunten, best geschikt is om het ambt van voogd over de ontzette waar te nemen, vermits hij het jaarlijks inkomen van deze goederen van circa 200.000 fr. tot op 500.000 fr. wist op te voeren, alhoewel de ontzette, in het gesticht waar hij verzorgd wordt, van tweede naar eerste klas overgebracht werd, herstellingen aan de onroerende goederen verricht werden, en 550.000 fr. kapitaalsbelasting uitbetaald werd.

3. dat uit de overgelegde bescheiden overvloedig blijkt dat geïntimeerden De Sutter en Van Cauwenberghe, respectievelijk voogd en toezienende voogd over de ontzette, betrekkingen van vriendschap hebben gehad met diens ouders, zodanig zelfs dat geïntimeerde De Sutter door de moeder van de ontzette, bij haar testament van 1 september 1949, als haar testament-uitvoerder aangeduid werd, en deze moeder er aan uitdrukkelijk toevoegde: « ... et je le nomme curateur de mon fils ».

4. dat uit de omstandigheden waarin de heer vrederechter van het tweede kanton Gent, toen Mevrouw Ligy, moeder van de ontzette, nog leefde, de samenstelling van de familieraad met haar besproken heeft, gebleken is dat deze samenstelling met haar wens overeenstemde, ook wat de andere geïntimeerden betreft, wat er dus op wijst dat er noodzakelijk min of meer geregelde betrekkingen van vriendschap hebben moeten bestaan tussen bedoelde personen en de ouders van de ontzette, of daaruit, in elk geval, mag worden afgeleid dat de samenstelling van de familieraad, onder leiding en toezicht van de vrederechter, geschied is mits inachtneming van de geest en van het doel van de wet, wyl appellant, op wie dienaangaande de bewijslast rust, in gebreke blijft het tegenovergestelde te bewijzen.

Uit deze aldus samengevatte vaststellingen, door andere gegevens van de zaak bevestigd, blijkt reeds voldoende dat de samenstelling van de familieraad niet alleen de belangen van de ontzette geenszins heeft geschaad, maar dat deze samenstelling, — trouwens

gehandhaafd door de huidige vrederechter van het tweede kanton Gent die zijn sedertdien op rust gestelde collega is opgevolgd, — zowel de stoffelijke als de morele belangen van de ontzette heeft gevrijwaard en zelfs gediend.

De door appellant ingestelde vordering dient dan ook niet alleen als volkomen ongegrond te moeten beschouwd worden, maar bovendien kan ze, zoals sommige overgelegde bescheiden het trouwens doen uitschijnen, veeleer worden beoordeeld als een ongepaste poging om ten behoeve en voor rekening van anderen, bepaalde doeleinden te bereiken, waarbij de bescherming van het welbegrepen belang van de volstrekt ongeneesbare Louis Ligy slechts een zeer ondergeschikte plaats blijkt te moeten innemen.

Besluit: Bij afwezigheid van vordering tot schade-loosstelling wegens roekeloos en tergend beroep, wordt onze conclusiën noodzakelijk beperkt tot de afwijzing van dit beroep als zijnde niet gegrond.

Arrest

Gezien de stukken, o.m. het vonnis gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Gent op 16 mei 1956; Overwegende dat het hoger beroep regelmatig is naar de vorm en tijdig werd ingesteld;

Overwegende dat de derde geïntimeerde, Snels Henri, in gebreke blijft te besluiten;

Overwegende van Van Cauwenberghe Louis, staande het geding voor het Hof, op 2 augustus 1956 is overleden;

dat mevrouw Vuye Alma, in haar hoedanigheid van weduwe en algemene legatarisse van wijlen Van Cauwenberghe Louis, bij akte van pleitbezorger tot pleitbezorger dd. 18 september 1956 verklaarde de instantie te hervatten;

Overwegende dat appellant terecht opwerpt dat, waar de oorspronkelijke vordering tegen Van Cauwenberghe Louis enkel en alleen wegens zijn persoonlijke hoedanigheid van lid van de familieraad werd ingesteld en geenszins tot doel had tegen hem een veroordeling uit te lokken, zelfs niet tot de gerechtskosten, de weduwe Van Cauwenberghe, die er niet toe geroepen werd wijlen haar echtgenoot als lid van de familieraad op te volgen, niet gerechtigd is deze persoonlijke hoedanigheid van haar erflater voort te zetten, derhalve aan het onderhavig geding vreemd blijft en zonder hoedanigheid is om de instantie te hervatten;

dat de eis ook niet wordt voortgezet tegen de erfgenamen van de leden van de familieraad;

dat de kwestieuze gedinghervatting derhalve niet ontvankelijk is;

Overwegende dat dienvolgens ook niet dient geantwoord op de besluiten van gezegde weduwe Van Cauwenberghe aangaande de niet-ontvankelijkheid, wegens laattijdigheid, van de oorspronkelijke vordering tot nietigverklaring, besluiten die de andere geïntimeerden in beroep niet meer overnemen en die overigens reeds door de eerste rechter afdoende werden weerlegd;

Ten gronde:

Overwegende dat appellant in hoger beroep zijn vordering tot nietigverklaring van de beraadslaging van de familieraad en van de benoeming van de voogd en toeziende voogd handhaaft en dit, zowel wegens onregelmatige en onwettelijke samenstelling van de familieraad als wegens ongewenste keus van de voogd en onregelmatige stemming op de toeziende voogd;

Overwegende dat appellants argumenten reeds wer-

den weerlegd door de eerste rechter en dit aan de hand van oordeelkundige beschouwingen die het Hof volkomen bijtreedt en die door appellants besluiten in beroep geenszins worden ontzenuwd;

Overwegende dat appellant niet kan betwisten dat het de heer Vrederechter volstond beroep te doen op burgers van de gemeente die bekend staan om met de vader of de moeder van de ontzette geregelde betrekkingen van vriendschap te hebben gehad;

dat appellant, die deze vriendschappelijke betrekkingen in hoofde van de voogd E.H. De Sutter niet meer schijnt te betwisten en ook niet ernstig zou kunnen betwisten, vergeefs blijft staande houden dat de toeziende voogd aan die voorwaarde niet voldoet;

dat met de eerste rechter, ook het Hof aanneemt dat de voorgebrachte briefwisseling, sinds ettelijke jaren gevoerd tussen de heer Van Cauwenberghe en de ouders van de ontzette, duidelijk wijst op het bestaan van méér dan louter betrekkingen van beheerder tot eigenaar, i.c. op vriendschapsbetrekkingen tussen hen;

dat, wat de drie andere betwiste leden betreft, uit de stukken blijkt dat zij reeds deel uitmaakten van de vroegere familieraad die praktisch werd samengesteld door personen door mevrouw Ligy zelf aan de heer Vrederechter op diens verzoek aangewezen, zodat dient aangenomen dat zij door de moeder zelf van de onbekwame als vertrouwenspersonen van de familie werden aangezien;

dat appellant het « gemis aan hoedanigheid » van deze personen om deel uit te maken van de familieraad niet bewijst;

dat, zo de tante van Louis Ligy noch in de eerste noch in de tweede familieraad werd opgenomen dit voorzeker lag aan haar hoge ouderdom;

dat de familieraad werd samengesteld overeenkomstig de geest van de wet;

Overwegende overigens dat appellant steeds uit het oog blijft verliezen dat zelfs een « onregelmatige » samenstelling van de familieraad niet automatisch met nietigheid wordt gesanctioneerd;

dat door de rechtsleer en de rechtspraak algemeen wordt aanvaard dat — behalve miskenning van substantiële pleegvormen (quod non) — de samenstelling van de familieraad slechts dan nietigverklaring van de beraadslaging kan met zich brengen, wanneer bij deze samenstelling bedrog werd gepleegd, of wanneer de gepleegde onregelmatigheid de belangen van de onbekwame heeft kunnen schade;

dat deze rechtsleer en rechtspraak terecht aannemen dat, buiten gezegde gevallen en op voorwaarde dat de belangen van de onbekwame gevrijwaard werden, de vrederechter discretionnaire macht heeft om de familieraad samen te stellen;

Overwegende dat zo min vóór het Hof als vóór de Rechtbank, appellant enig bewijs voorbrengt dat de belangen van de onbekwame zouden zijn geschaad geworden, laat staan dat bedrog zou zijn gepleegd;

dat appellants stelling als zou deze benadeling kunnen voortspruiten uit de loutere samenstelling zelf van de familieraad, geen steek houdt;

dat niets toelaat te veronderstellen dat de leden van de familieraad, wegens onvoldoende nauwe vriendschapsbetrekkingen, het welzijn van de onbekwame niet oprecht zouden behartigen;

Overwegende dat, nu de discretionnaire macht van de vrederechter door de belangen van de onbekwame is gebonden, de rechtbanken weliswaar geroepen zijn controle hierop uit te oefenen;

dat het Hof echter met de eerste rechter van oordeel

is dat de samenstelling van de familieraad is geschied in het belang van de onbekwame;

Overwegende dat, zo appellant in beroep het financieel beheer van de voogd niet meer critiseert, hij nochtans blijft staande houden dat de keus van E.H. De Sutter als voogd ongewenst is « omdat hij niets doet of wil doen om het lot van de betrokkene te verzachten en hem meer menselijke levensvoorwaarden te doen genieten » hoewel de materiële middelen van de ontzette dit ruimschoots toelaten;

dat hij namelijk aan de voogd verwijt aan zijn pupil geen aangenamer verblijf op de buiten te verzekeren onder bewaking van verplegers;

Overwegende dat meerdere geneeskundige attesten in de bundel bewijzen dat Louis Ligy ongelukkiglijk ongeneeslijk krankzinnig is en dient opgesloten te blijven op straf van een gevaar op te leveren voor hem zelf en voor zijn omgeving;

dat appellant dit zeer goed weten moet;

dat er dus van onverschilligheid jegens de onbekwame van de voogd, geen spraak is;

dat alles er integendeel op wijst dat E.H. De Sutter voor het welzijn van Louis Ligy doet wat hij kan en ter zake een geschikt voogd is, terwijl appellants bezorgdheid niet vrij blijkt zo niet van schijnheiligheid, dan toch van verregaande halsstarrigheid;

Overwegende dat, ten aanzien van de regelmatigheid van de stemming voor de benoeming van de toeziende voogd Van Cauwenberghe, de eerste rechter terecht aannam dat, waar uit het proces-verbaal alleszins blijkt dat de heer Vrederechter de vergadering bijwoonde, en waar het proces-verbaal niet vermeldt dat hij zich onthield, de heer Vrederechter dient geacht aan de beraadslaging en aan de stemming te hebben deelgenomen; dat de persoon die zich — welvoegelijkheidshalve — onthield klaarblijkelijk het lid was dat die dag de heer Van Cauwenberghe (over wiens benoeming het ging) krachtens volmacht in de familieraad vertegenwoordigde;

dat overigens deze betwisting, die niet gaat over de regelmatigheid van de samenstelling van de familieraad maar alleen over de regelmatigheid van de benoeming van de toeziende voogd, heden geen enkel belang meer heeft, vermits de kwestieuze toeziende voogd overleden is en de familieraad sindsdien een ander toeziende voogd, nl. de heer Van Acker, heeft aangesteld;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935,

Gehoord de heer advocaat-generaal Matthijs in zijn eensluidend advies,

Wijzende bij verstek bij gemis aan besluiten ten aanzien van de partij Snels en op tegenspraak ten aanzien van de andere partijen,

Alle andere en meeromvattende besluiten verwerpende als ongegrond,

Verklaart de gedinghervatting van Mevr. Vuye Anna niet ontvankelijk;

Ontvangt het hoger beroep, doch verklaart het ongegrond; bevestigt het bestreden vonnis en veroordeelt appellant tot de kosten van de aanleg.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE TONGEREN

16 juni 1955.

Voorzitter : M. Driessen.

Rechters : M.M. Winants en Alsteens.

Advocaten : Mrs. Van Hecke en Deckers.

Merkenrecht. — Naam van een derde persoon als merk. — Vereisten voor stilzwijgende afstand van een merk. — Verval van het recht op een merk.

De naam van een derde persoon kan geldig als merk worden gebruikt zonder dat een voorstelling in onderscheiden vorm nodig is.

Voor de stilzwijgende afstand van een merk zijn bepaalde en overeenstemmende omstandigheden vereist.

Het recht op een merk vervalt niet met het drijven van de handel doch slechts met het verdwijnen van de handelsinstelling zelve, aan dewelke het merk toebehoort.

Franck und Kathreiner t/ Claessen.

Overwegende dat verweerder brood verkoopt onder verpakking met opschrift « Véritable pain Kneipp de Tongres » en eiseres derwege, aanvoerende dat zij eigenares is van het woordmerk « Kneipp », benevens verbod aan verweerder nog gebruik te maken van dat opschrift, een schadevergoeding van 10.000 fr. vordert;

Overwegende dat verweerder de ontvankelijkheid van de eis betwist onder bewering dat aanlegster de eigenares van dat merk niet zou zijn, omdat het op naam ener andere vennootschap gedeponereerd zou zijn;

Overwegende dat indien de deponering ter griffie der rechtbank van koophandel te Brussel geschied is onder n° 12877, den 25 mei 1908, ten voordele der Kathreiner Malzkaffee Fabrieken G.m.b.H. te Munich, en hernieuwd werd onder nummer 42720, op 25 februari 1933, ten voordele van Kathreiner G.m.b.H. te Berlijn, de huidige eiseres evenwel, naar blijkt uit het extrakt afgeleverd door het Deutsche Patentamt, wel dezelfde rechtspersoon is als de beide voornoemde, welke van naam veranderden; dat de eis dus ontvankelijk is;

Overwegende dat, ingevolge artikel 1 K.B. n° 85 van 17 november 1939, de besproken inschrijving, spijs gebrek aan hernieuwing, geldig blijft;

Overwegende dat verweerder de geldigheid van het merk « Kneipp » betwist, omdat, ingevolge artikel 1, alinea 2 der wet van 1 april 1879, een eigenaam slechts een geldig merk kan zijn, indien hij op een bijzonder onderscheiden vorm — (sous forme distinctive) — wordt voorgesteld;

Overwegende dat indien zulks waar is voor de eigenaam van de merkhouders, die bijzondere voorstelling niet vereist wordt voor de naam van een beroemd persoon, mits dezès akkoord of dit zijner erfgenamen; dat verweerder niet betwist dat deze voorwaarden in casu vervuld zijn (Rép. Prat. Dr. B., Deel X, V° Propriété Industrielle, n° 58);

Overwegende dat verweerder eveneens vergeefs wijst op het bestaan van meerdere gedeponereerde merken waarin — « Kneipp » — voorkomt; dat immers de meeste dezer geen naammerken, maar wel beeldmerken zijn en alle, — volgens eiseres beweert zonder door verweerder te worden tegengesproken, — ofwel vervallen zijn, of op haar verzoek doorgehaald, of het voorwerp waren ener verzaking, ofwel ter zake niet

dienend zijn als laattijdig of voor andere produkten ingeschreven, ofwel aan eiseres zelf toebehoren;

Overwegende dat verweerders bewering betreffend de samenstelling van zijn onder de litigieuze verpakking verkochte brood ter zake zonder belang is, vermits de betwisting aan de koopwaar zelf vreemd is en alleen het onrechtmatig gebruik van het gedeponeerd merk aangaat;

Overwegende dat vanwege eiseres ook geen stilzwijgende verzaking aan haar merk is bewezen; dat daartoe talrijke, wel bepaalde en overeenstemmende omstandigheden ontbreken — (H. Velge, Droit Industriel, III, n° 1000) — dat, in casu, eiseres ter oorzake van de oorlog en zijn nasleep, onwetend kan zijn gebleven en waarschijnlijk gebleven is, — zoals zij beweert — nopens de vermelding der benaming Kneipp in het Belgisch Staatsblad en de door verweerder genoemde dagbladen, en dat het door hem beweerd gebruik van dezelfde benaming in de volksmond van een bepaald kanton om koffie aan te duiden ook niet van aard is het gedeponeerd merk aan te tasten, evenmin als het meer algemeen gebruik van het handelsmerk ener wereldberoemde bron door mineraal water in het algemeen het recht op dit merk beïnvloedt;

Overwegende ten slotte dat het zonder belang is te weten of de eiseres, persoonlijk of door haar vertegenwoordiger in België, nog handel drijft in brood; dat immers het recht op het merk niet ophoudt met het drijven van de handel, maar wel met het verdwijnen der handelsinstelling zelve aan dewelke het merk toebehoort (Rép. Prat. Dr. B., Deel X, V° Propriété Industrielle, n° 360-361);

Overwegende dat verweerder door, spijs de aanspraken van eiseres, voort te gaan met te handelen zoals zij deed aan deze ongetwijfeld schade heeft veroorzaakt, welke hij dient te herstellen; dat deze schade evenwel onvoldoende zal vergoed zijn door het hem hierna opgelegd verbod en door de publicatie in extrakt van tegenwoordig vonnis in twee dagbladen, naar keuze van eiseres, zonder dat evenwel de kosten dezer publicaties meer dan 2.000 fr. in het geheel zullen mogen bedragen;

Gezien artikelen 2, 30 tot 37 en 55 tot 59 der Wet van 20 juli 1939;

Om deze redenen,

De Rechtbank, zetelend in handelszaken, statuerende op tegenspraak;

Verklaart de eis ontvankelijk en gegrond;

Verbiedt verweerder in het vervolg nog gebruik te maken van het woord Kneipp op de verpakking zijner producten of voor andere handelsdoeleinden;

Machtigt eiseres tegenwoordig vonnis in extrakt te publiceren in twee dagbladen harer keus, zonder dat evenwel de kosten dezer publicaties in het geheel de 2.000 fr. mogen overschrijden;

Veroordeelt verweerder tot de kosten van het geding;

Verklaart tegenwoordig vonnis uitvoerbaar bij voorraad behalve voor de kosten.

NOOT: Zie in dit nummer het in hoger beroep in deze zaak door het Hof van Beroep te Luik op 31 maart 1956 gewezen arrest.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE KORTRIJK

26 januari 1957.

Voorzitter: M. Van Lerberghe.

Referendaris: M. Vandekerckhove.

Advocaten: Mrs Eeckhout, De Schaepmeester
en Boucher-Jooris.

1. P.V.B.A. — Door zaakvoerder van een P.V.B.A. in eigen naam aangegane koopovereenkomst. - P.V.B.A. niet gerechtigd uit de overeenkomst.

2. Vervoerovereenkomst. — Aansprakelijkheid van de vervoerder voor averij aan vervoerde goederen.

1. Wanneer de zaakvoerder van een P.V.B.A. bij het aangaan van een koopovereenkomst persoonlijk is opgetreden, zonder vermelding, dat hij handelde als orgaan van een P.V.B.A., en zonder opgave van deze P.V.B.A., hetgeen een door art. 138 van de gecoördineerde wetten op de vennootschappen vereiste onmisbare voorwaarde is om de zaakvoerder als orgaan van de P.V.B.A. te doen beschouwen, is de P.V.B.A. niet schuldeiseres van de verkoper geworden.

2. Krachtens art. 4 van de wet op de vervoerovereenkomst d.d. 25 augustus 1891 is de vervoerder aansprakelijk voor de averij aan vervoerde goederen, indien hij niet bewijst dat de averij te wijten is aan een vreemde oorzaak, die hem niet kan worden toegerekend.

Dit bewijs moet volgen, niet uit onderstellingen of hypothesen maar wel uit erkende en bewezen feiten, waaruit blijkt dat de averij veroorzaakt is, ofwel door overmacht, ofwel door een fout van de afzender of van een derde, voor wie de vervoerder niet verantwoordelijk is.

De vervoerder is ook aansprakelijk voor de schade, waarvan de preciese oorzaak onbekend is gebleven.

Daar voornoemd artikel 4 een toepassing is van art. 1147 B.W. kan van de vervoerder alleen vergoeding van de voorzienbare schade worden gevorderd.

P.V.B.A. Duroglas t/ Birkenhauer en
N.V. Agence continentale et anglaise.

Gezien de daging van 10 en 15 februari 1956, waarbij eiseres jegens de beide verweerders de solidaire betaling vordert van een hoeveelheid in Belgische frank gelijkstaande met 5.100 D. Mark + 27.558 fr. + 1.000 fr. per dag vanaf 1 januari 1956 tot aan de aanvaarde herstelling van 1 cylinder, dit alles als schadevergoeding, met de rechterlijke rente en alle de kosten van het geding, ook deze der vaststelling van 24 December 1955;

Overwegende dat, volgens eiseres, zij aan Birkenhauer een gechromeerde metalen cylinder, wegend ongeveer 1.400 kg. diameter 1,45 m., breedte 1,10 m., heeft gekocht in 1955;

dat de N.V. Agence het vervoer van die cylinder moest uitvoeren van Aken tot Bissegem en dat bij aankomst van de cylinder in het stapelhuis te Kortrijk vastgesteld werd dat hij op het spiegelgladde oppervlak van de trommel zo beschadigd was dat hij niet tot het beoogde doel n.l. tot het plastificerend drukken kon dienen, zodat de trommel opnieuw moet worden verpakt, vervoerd, verzekerd en door Birkenhauer hersteld, daar de levering hier moest worden geagreed door eiseres, welke agreatie niet doorging omwille van de gebreken;

dat eiseres dagelijkse schade lijdt tot op de dag dat de herstelde trommel zal worden aanvaard en dat beide

verweerders solidair tot de betaling van deze schade gehouden zijn;

Overwegende dat Birkenhauer, die de verkoper is en op grond van de koop-verkoopovereenkomst wordt aangesproken, elke rechtsband met de P.V.B.A.-eiseres ontkent en subsidiair ten gronde elke wanprestatie loochent, betogend dat de schade door het vervoer-agentschap, de N.V. Agence veroorzaakt is;

dat de N.V. Agence van haar kant de schuld op Birkenhauer legt, omdat deze een niet-aangepaste verpakking rondom de trommel heeft aangebracht en anderzijds de schuld op eiseres legt, omdat deze haar niet heeft verwittigd van de eigenlijke aard van het te vervoeren voorwerp, zodat de N.V. Agence geen andere voorzorgen voor het vervoer dan de gewone moest nemen;

Overwegende dat de feiten ter zake van groot belang zijn en hun verloop uit alle de stukken van de 3 dossiers als volgt blijkt;

Feiten.

Weustenraad persoonlijk is met Birkenhauer vanaf 22 januari 1955 in briefwisseling en in onderhandeling tot hij op 1 april 1955 een bestelling van de voormelde trommel doet;

Op 18 april 1955 bevestigt Birkenhauer aan Weustenraad, Theresianenstraat 8, te Gent, de bestelling;

de koop-verkoopovereenkomst is aldus gesloten.

De briefwisseling gaat ononderbroken tussen de beide voornoemde fysische personen door, tot Weustenraad op 17 juni 1955 aan Birkenhauer vraagt hem 4 dagen op voorhand te verwittigen om de trommel te gaan nakijken en de verzendingsdocumenten, alsmede de faktuur, op te maken op naam van de firma Duroglas, Sportstraat 35, te Gent, in welke firma Weustenraad beheerder is met 90% der aandelen.

Op 13 juli 1955 schrijft Birkenhauer voor het eerst aan de S.P.R.L. Duroglas en op 14 juli vraagt Weustenraad opnieuw de facturen op Duroglas te maken.

De correspondentie gaat verder met Weustenraad en dan opnieuw met Duroglas.

Birkenhauer stuurt de cylinder naar het huis Schulte, Iserlohnherheide, voor het spiegelgladde chromeren.

Op 6 september vraagt Birkenhauer aan de P.V.B.A. Duroglas de cylinder te komen inspekteren op 9 september bij Schulte;

op 9 september vraagt hij dit voor 15 september.

Op 16 september schrijft Birkenhauer aan Duroglas dat Weustenraad met 2 techniekers te Iserlohnherheide op 15 september de gelegenheid had de uitgevoerde trommel na te kijken, vraagt of hij de trommel mag sturen aan het adres van het huis Duroglas en stuurt de faktuur in drievoud.

Op 17 september 1955 reklameert Duroglas nopens de kwaliteit van de trommel, die niet is overeenkomstig het medegedeelde monster.

Op 13 december 1955 schrijft Birkenhauer aan de P.V.A. Duroglas dat volgens telefonisch onderhoud de trommel zal verzonden worden door de expediteur van Birkenhauer aan het aangeduide adres, welke expediteur de vervoerkosten vanaf het huis tot aan de grens van de N.V. Agence Continentale zal ontvangen.

Op 13 december 1955 schrijft Duroglas aan de N.V. Agence te Kortrijk te willen zorgen voor het inklaren en vervoeren van een cylinder, geleverd door de firma Plastex te Essen Duitsland, en af te laden in de werkhuizen Lefevre-Vanneste en C° te Bissegem-Kortrijk. De transportkosten van Plastex voor het vervoer naar Aken vallen ten laste van Duroglas en zijn voor haar rekening bij afneming van de cylinder ter plaatse te betalen; Duroglas zegt dat de cylinder te Aken zal aankomen morgen 13 December rond 8 uur

en vraagt ervoor te zorgen dat de cylinder met zeer veel zorg behandeld en vervoerd wordt (Duroglas geeft echter de specifieke aard van het spiegelgladde gechromeerde oppervlak niet aan).

Op 22 december 1955 schrijft de N.V. Agence aan Duroglas dat de zending geweigerd werd omwille van beschadiging aan de oppervlakte door onvoldoende verpakking en schrijft verder dat alle mogelijke schikkingen werden getroffen om aan Duroglas volledige voldoening te geven op het stuk van vervoer met de meeste zorg en dit als gevolg aan hare opmerkingen in de brief van 12 december.

De cylinder is inderdaad in het stapelhuis te Kortrijk aangekomen en op 24 december 1955 constateert de deurwaarder Wallyn op verzoek van Duroglas en in aanwezigheid van de aangestelde der N.V. Agence de uiterlijke toestand van de verpakking en een deel van de schade aan het oppervlak van de cylinder;

Duroglas dient bij de Voorzitter een rekwest in om op verkorte termijn in kortgeding te mogen dagen.

Op 23 februari 1956 wordt het bevelschrift verleend en op 24 februari worden de beide verweerders in kortgeding gedagvaard ten einde een deskundige te horen aanstellen;

Op 13 maart 1956 wordt het bevelschrift verleend en op 20 maart 1956 gaat de deskundige over tot het onderzoek van de verpakking en de cylinder en legt zijn besluiten neer; op de opmerkingen van de beide partijen antwoordt hij de 2 juni 1956. Intussen was de daging ten gronde op 10 en 15 februari 1956 uitgestuurd;

1. Tegen Birkenhauer.

Overwegende dat Birkenhauer de vordering onontvankelijk heet, betogend dat tussen hem en de eisende vennootschap geen rechtsband bestaat;

Overwegende dat Weustenraad op 1 april 1955 de cylinder bestelt en Birkenhauer deze bestelling op 18 april 1955 aanvaardt, zodat op dat ogenblik de overeenkomst tussen deze beide partijen vastligt;

Overwegende dat Weustenraad op 17 juni 1955 vroeg de faktuur op te maken op naam van de firma Duroglas;

Overwegende dat Birkenhauer de faktuur opmaakte op naam van Duroglas zonder aanduiding van firma of vennootschap;

Overwegende dat de overeenkomst zonder enige twijfel gesloten werd tussen Birkenhauer en Weustenraad, vermits deze laatste tot maanden na de overeenkomst nooit schreef te handelen als orgaan van een P.V.B.A. en nooit deze P.V.B.A. aangaf, onmisbare voorwaarde door art 138 der samengestelde wetten op de handelsvennootschap vereist, opdat hij als orgaan der P.V.B.A. zou optreden en kunnen aangezien worden;

Overwegende dat een deel der verdere briefwisseling ofwel met de etablissement Duroglas, of met de P.V.B.A. Duroglas plaatsgreep;

dat, wegens de houding der P.V.B.A. kan aangenomen worden als zou Birkenhauer naast zijn contractant Weustenraad nog een andere debiteur hebben gekregen (art. 1275 B.W.) maar dat uit niets blijkt als zou Birkenhauer de P.V.B.A. als schuldeiser jegens hem hebben aanvaard;

dat noch schuldvernieuwing noch cessie van inschuld met betekening bewezen is;

dat Birkenhauer door de houding van de P.V.B.A. gerechtigd kan zijn de P.V.B.A. aan te vallen tot nakoming van de verbintenissen van Weustenraad, maar dat de P.V.B.A. zonder enige uitdrukkelijke akte van Birkenhauer, waaruit zijn toestemming blijkt om ook de P.V.B.A. als zijn schuldeiser te beschouwen, niet het

recht heeft de rechten van Weustenraad tegen Birkenhauer uit te oefenen;

Overwegende dat de Voorzitter der Rechtbank in zijn kortgedingsbevel reeds impliciete aanduidingen aan eiseres gaf opdat deze ten gronde ook namens Weustenraad zou dagen, wat Weustenraad niet deed;

Overwegende dat de Rechtbank zich niet aan juridisch formalisme bezondigt door te beslissen dat de schuldeisersrechten der P.V.B.A. Duroglas tegenover Birkenhauer niet bewezen zijn;

dat de briefwisseling tussen Birkenhauer en de P.V.B.A. Duroglas niets wijzigt aan de gesloten en vastliggende overeenkomst tussen Birkenhauer en Weustenraad, tenzij gebeurlijk in het voordeel van Birkenhauer;

Overwegende dat dit verweermiddel een middel ten gronde is en de vordering van eiseres tegenover Birkenhauer dienvolgens als onbewezen voorkomt;

Overwegende dat de vordering van eiseres jegens Birkenhauer klaarblijkelijk steunt op de koop-verkoop-overeenkomst en niet op een onrechtmatige daad van Birkenhauer;

2. Tegen de N.V. Agence Continentale.

Overwegende dat de positie van eiseres tegen de verkoper een andere is dan tegen de voerman, vermits eiseres het bewijs der wanprestatie van de verkoper moet leveren, terwijl zij, in haar houding tegenover de voerman, deze laatste « ex contractu » aansprakelijk kan stellen voor de waargenomen averij krachtens het loutere bestaan dezer averij, zodat zij de aansprakelijkheid van de vervoerder niet moet bewijzen;

Overwegende dat krachtens art. 4 der wet van 25 augustus 1891 de vervoerder aansprakelijk is voor de averij aan de goederen indien hij niet bewijst dat de averij te wijten is aan een vreemde oorzaak waaraan hij geen schuld heeft;

dat dit bewijs moet blijken, niet uit onderstellingen of hypothesen, maar wel uit erkende en bewezen feiten, waaruit volgt dat de averij veroorzaakt is ofwel door overmacht ofwel door een fout van de afzender of van elke derde waarvoor de voerman niet verantwoordelijk is (Brussel, 23 december 1938, Pas. 1939, II, 46);

dat derhalve de aansprakelijkheid van de voerman wettelijk bestaat totdat hij de juiste vreemde oorzaak heeft bewezen of de praktische onmogelijkheid van enige fout in zijn hoofd;

Overwegende dat de voerman ter zake niet op een voor de Rechtbank overtuigende wijze bewijst dat de schade aan het spiegelgladde oppervlak van de cylinder voortkomt van Schulte (of zijn aangestelden) die op verzoek van Birkenhauer de cylinder verpakte, of van de voerman in Duitsland;

komen de nagelputjes of indeukingen voort van de nagels die de werklieden van Schulte door de plaatijzers banden en de latten sloegen ?

komen zij voort van een hard aanslaan tegen de grond of van een val van de cylinder bij het lossen te Aken of bij het lossen te Kortrijk ?

Ieder van deze hypothesen is mogelijk en de voerman kan wellicht gelijk hebben in zijn bewering dat Schulte of Birenhauer of de voerman in Duitsland de oorzaak van de schade is maar de Rechtbank krijgt van de N.V. Agence niet het overtuigende bewijs daarvan;

Overwegende dat de vervoerder moet bewijzen dat de schade bestond toen hij de waar ten uitvoer aanvaardde te Aken; dat de vervoerder echter slechts aantoonde dat de verpakking niet zeer aangepast was aan het te vervoeren object, maar geenszins bewijst eerstens dat deze verpakking dusdanig slecht was dat hij te Aken dienaangaande reklameerde en dat deze

slechte verpakking reeds de oorzaak van de averij was; dat de vervoerder aansprakelijk is ook voor de schade waarvan de preciese oorzaak onbekend blijft (P.B. Garantie (Transport) n° 30,31);

Overwegende dat zelfs de expert van de N.V. Agence in zijn verslag op blz. 8, eerste lid, zegt dat het een tekort aan objectiviteit ware te beweren dat de averij bestaande in het schuren van de mantel van de trommel, niet zou kunnen veroorzaakt zijn door het vervoer; maar dat het evenmin objectief zou zijn te beweren dat deze averij niet zou kunnen veroorzaakt zijn bij Schulte;

Overwegende dat de voerman terecht kritiek op de voor het speciale voorwerp ondeugdelijke verpakking kan uiten, maar dat hij almaardoor niet bewijst dat het noodzakelijk deze slechte verpakking is die de oorzaak is van de averij;

Overwegende dat de vervoerder de algemene voorwaarden van de expediteurs ten onrechte inroept, vermits een expediteur niet hetzelfde is als een vervoerder, daar de eerste diegene is, die zich tegen loon met het doen vervoeren van goederen te land, te water of door de lucht bezighoudt, zich niet met het vervoer zelve belast, noch voor rekening neemt maar het vervoer bezorgt, terwijl de vervoerder diegene is die het vervoer doet;

dat de commissionair-expediteur valt onder art. 14 en vlg. der Pandwet en voor hem een andere regeling van het voorrecht bestaat dan voor de vervoerder, die valt onder de wet op het vervoer en zijn voorrecht in de algemene wet van 16 december 1851 voorzien ziet;

Overwegende dat, zelfs wanneer expediteur en voerman samenvallen, de uit vervoerovereenkomst aangesproken voerman niet de voorwaarden van de expediteur kan opwerpen;

Overwegende ten slotte dat, zelfs zo hier de algemene voorwaarden van de expediteurs gelden, de voerman niet bewijst — zoals gezegd — dat de averij door de slechte verpakking ontstaan is; dat immers de grootste schade, veroorzaakt door de nagelputjes, kan teweeggebracht zijn door een val op een bepaald gedeelte van de cylinder bij het lossen te Kortrijk;

Overwegende echter dat art. 4 voornoemd een toepassing zijnde van art. 1147 B.W. de schuldeiser tegenover de voerman slechts kan aanrekenen de noodzakelijke en voorzienbare schade door hem geleden;

Overwegende dat het stilzwijgen of de onvoldoende verklaring van de schuldeiser aan de voerman nopens het te vervoeren voorwerp gegeven, aanleiding kan geven tot onvoorzienbare schade (Mazeaud, Resp. Civile, 4e druk, T. III, n° 2383, 2384, 2387, 2390);

Overwegende dat eiseres op 12 december 1955 aan de voerman vroeg ervoor te zorgen dat de cylinder met zeer veel zorg behandeld en vervoerd werd daar het voor haar een groot belang had;

dat deze verklaring de voerman onvoldoende verwittigde van het feit dat er precies aan het spiegelgladde oppervlak averij moest gevreesd worden;

Overwegende dat de notie : voorzienbaarheid niet in abstracto, maar in concreto moet gewaardeerd worden en afhangt van de bijzondere omstandigheden van elk specifiek geval : (Mazeaud Resp. Civ., T. II, n° 1576; Savatier, Resp. Civ., T. I, n° 189) zodat de notie niet onder haar objectief, maar subjectief aspect moet worden beschouwd;

dat hier spbjectieve onvoorzienbaarheid van een deel der schade voorhanden is;

Overwegende dat de voerman het onvoorzienbaar karakter van de schade moet inroepen (Mazeaud, eodem loco n° 2390-3) wat hij doet door te wijzen op de onvoldoende verwittiging vanwege de eigenaar;

Overwegende dat er aldus een voorzienbaar gedeelte

overblijft, voorzienbaar omdat de eiseres op 12 december 1955 de voorman duidelijk had gevraagd «de cylinder met zeer veel zorg te behandelen en te vervoeren» wat verweerster blijkbaar niet voldoende deed, zodat de rechtbank een splitsing moet maken tussen het onvoorzienbaar en het voorzienbaar gedeelte en het voorzienbare raamt op 2/3 der door eiseres geleden schade;

Overwegende dat de voorman het bestaan der schade niet betwist;

dat de twee eerste posten van de daging redelijk zijn en als voldoende bewezen voorkomen;

dat de laatste post nl 1.000 fr. vergoeding vanaf Januari 1956 niet naar het bedrag bewezen is, daar de voorman de uitzonderlijke en specifieke bestemming van het vervoerde niet kende en het bedrag door niets vaststaat;

dat evenwel ook hier de normale schade voor het niet kunnen benutten van een gewoon vervoerd voorwerp ten laste van verweerster moet vallen de Rechtbank een forfaitsom, geraamd «ex aequo et bono», toekent van 15.000 fr.;

Overwegende dat, wat de kosten betreft, de voorman gehouden is, de 2/3 der kosten én van de vaststelling van de deurwaarder Wallyn én van het kortgeding met de expertise én van dit geding te dragen;

Om deze redenen :

De Rechtbank, alle andere besluiten afwijzend,

Zegt voor recht dat eiseres niet bewijst gerechtigd te zijn om als schuldeiser tegen Birkenhauer op te treden;

Ontzegt haar dienvolgens haar vordering tegen Birkenhauer, de kosten uit het kortgeding en dit geding tegen Birkenhauer voortspruitend vallend ten haren laste;

Veroordeelt de N.V. Agence Continentale om aan eiseres te betalen de 2/3 in Belgische munt, omgezet tegen de hoogste koers op de dag der betaling, van vijf duizend honderd Duitse Mark, de 2/3 van zeven en twintig duizend vijf honderd acht en vijftig frank, de 2/3 van vijftien duizend frank en van de voormelde kosten;

Ontzegt aan eiseres het overige van haar vordering;

Geeft aan eiseres akte dat zij haar vordering in ieder onderdeel en tegenover iedere partij raamt op 100.000 Belgische frank;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niet-tenstaande elke voorziening en zonder borgstelling.

VREDEGERECHT TE ST-JOOST-TEN-NODE

25 januari 1956.

Rechter : M. Labbé.

Advocaten : Mrs. Nobels en Tassin.

Rechterlijke bevoegdheid. — Procedure tot scheiding van tafel en bed. — In casu onbevoegdheid van de vrederechter om kennis te nemen van een door de vrouw tegen de man ingestelde vordering tot levensonderhoud.

Wanneer een vonnis tot scheiding van tafel en bed ten opzichte van de man niet definitief is, staat een naderhand door de vrouw tegen de man voor de vrederechter ingestelde vordering tot betaling van levensonderhoud in verband met de procedure tot scheiding van tafel en bed.

De vrederechter is derhalve onbevoegd kennis te nemen van de vordering tot levensonderhoud.

D.V. t/ N.

Aangezien de eis als doel heeft verweerder aan eiseres, zijn echtgenote, een maandelijks som van 2.000 fr. ten titel van onderhoudsgeld te doen betalen;

Dat een vonnis van 12 juli 1955 de scheiding van tafel en bed wederzijds aan de partijen toegekend heeft;

Dat het niet betwist wordt dat de scheiding van tafel en bed de onderhoudsverplichtingen tussen de echtgenoten laat bestaan (Pasquier, Divorce, nr 1640);

Aangezien verweerder beweert dat de eis niet ontvankelijk is omdat Wij onbevoegd, ratione materiae, zouden zijn om de eis te slechten;

Aangezien de onbevoegdheid van de rechter de eis niet onontvankelijk maakt; dat de onbevoegde rechter noch over de grond noch over de onontvankelijkheid van de eis mag vonnissen;

Aangezien die exceptie van onbevoegdheid gegrond is op het feit dat het vonnis dat de scheiding van tafel en bed uitspreekt niet definitief is, en dat dus de vordering tot betaling van onderhoudsgeld in verband blijft met de procedure in scheiding;

Dat dit middel gegrond is;

Dat, in tegenstelling met de dagvaarding, het vonnis van 12 juli 1955 geen kracht van gewijsde heeft tegenover verweerder; dat deze die beslissing onder voorbehoud van beroep heeft laten betekenen, en dat die betekening dus niet als toetreding van zijnentwege geldt;

Dat anderzijds de berusting onmogelijk is in een vonnis van scheiding van tafel en bed (Pasquier, du divorce, nr 1288);

Aangezien dus het vonnis van 12 juli 1955 voor wat verweerder betreft niet definitief is, in zoverre het de eis tot scheiding van tafel en bed door aanlegster gevormd gegrond verklaard heeft, terwijl het definitief is voor wat betreft de eis tot scheiding van tafel en bed door verweerder ingeleid;

Aangezien dus de eis tot onderhoudsgeld met de eis tot scheiding van tafel en bed in verband staat;

Om deze redenen,

Verklaren Ons onbevoegd,

Laten de kosten ten laste van eiseres.

BOEKBESPREKING

Van der Pot C. W. — Geschiedenis der wetenschap van het Nederlandse staatsrecht sedert 1813. — N.V. Noord-Hollandsche Uitgevers Mij, Amsterdam. — 1957. — 266 p.

Met grote traagheid, doch bestendig, vordert het werk waarvan het initiatief genomen werd door de Nederlandse Koninklijke Academie van Wetenschappen, een algemene geschiedenis van de Nederlandse rechtswetenschap uit te geven, waarvoor de medewerking gevraagd werd van de meest vooraanstaande rechtsgeleerden, elk volgens zijn specialiteit.

Dit werk werd aangevangen in 1937 en sedertdien zijn reeds verschillende verhandelingen gedrukt geworden. Prof. Kollwijn behandelde de «Geschiedenis der Nederlandse Rechtswetenschap van het internationaal privaatrecht tot 1880» en Mr Fruin deze van het Burgerlijk procesrecht na 1811. Prof. Duynstee gaf een overzicht van de «Geschiedenis van het natuurrecht en van de wijsbegeerte van het recht tot op het einde der XIX^{de} eeuw». De geschiedenis van de wetenschap van het strafrecht tot aan de periode der codificatie maakte het voorwerp uit van een verhandeling van Mr de Monté Verloren, terwijl Prof. Pompe de straf-

rechtswetenschap behandelde sedert de codificatiebeweging.

Afzonderlijke stukken werden ook gewijd aan de geschiedenis der wetenschap van het volkenrecht door Jhr Mr van Eysinga en aan deze van de Nederlandse rechtsgeschiedenis door Mr Fockema Andreae.

Aldus wordt stilaan het programma verwezenlijkt dat in 1937 bij het verschijnen van het eerste deel werd uitgestippeld door Prof. P. Scholten, namens de commissie van redactie aangesteld in de schoot der Koninklijke Academie van Wetenschappen. Wanneer deze uitgave zal volledig zijn zal ze een kostbare bron uitmaken voor de kennis der Nederlandse rechtswetenschap in het verleden en er is door velen ten zeerste naar verlangd geworden dat het werk zo spoedig mogelijk als afgesloten zou kunnen beschouwd worden.

Zopas is wederom in hetzelfde kader een belangrijk boek verschenen van de hand van Prof. C. W. van der Pot, over de « Geschiedenis der wetenschap van het Nederlandse staatsrecht sedert 1813 ». Niemand was meer bevoegd dan deze voortreffelijke staatsrechtsgeleerde en deze uiterst fijne geest om dit werk tot een goed einde te brengen. Het boek van Prof. van der Pot is iets helemaal anders geworden dan een overzicht van namen en titels. De auteur plaatst de ontwikkeling van de staatsrechtswetenschap midden in de geschiedkundige werkelijkheid en hij doet de verschillende schrijvers, waarover hij handelt, werkelijk voor ons leven met hun speciale psychologische geaardheid, met hun godsdienstige en politieke ideeën en hij legt bij elke figuur die hij behandelt een innig verband tussen de mens en het werk. Dit is een van de grote verdiensten die eigen zijn aan dit boek en die de lectrur ervan in de hoogste mate aantrekkelijk en boeiend maken.

Het eerste gedeelte van het werk is gewijd aan de periode die gaat van de restauratie tot aan Thorbecke. In dit gedeelte worden de staatsrechtsgeleerden bestudeerd die een doorslaande invloed hebben uitgeoefend op het ontstaan van de Nederlandse grondwet en in de eerste plaats Gijsbert Karel Van Hogendorp, waarvan een levendige biografie wordt gegeven. Met een fijn geslepen potlood worden dan de verschillende professoren getekend die in de eerste periode van het bestaan van de Nederlandse staat het publiekrecht hebben gedoceerd aan de verschillende Nederlandse universiteiten, J. M. Kemper, J. D. Meyer, H. Cock, C. A. Den Tex, H. Van Sonsbeeck.

Voor ons land zijn deze figuren minder gekend, daar de Belgische publicisten gewoonlijk aan het begin van de geschiedenis van het Nederlandse staatsrecht de grote figuur geplaatst zien van Thorbecke. Doch het eerste hoofdstuk van het werk van Prof. van der Pot wijdt ons in in de strekkingen welke zich voordeden vóórleer Thorbecke op dominerende wijze het Nederlandse staatsrecht is gaan beheersen.

Vanzelfsprekend wordt er dan aan J. R. Thorbecke een afzonderlijk hoofdstuk besteed en hier treden wij op voor ons heel wat beter bekend terrein. Wij zien hier de jonge geleerde, die eerst te Gent doceerde en die na 1830 naar Nederland terugkeerde, aan de universiteit te Leiden zijn cursussen geven, die aanleiding zijn geweest tot de beroemde « Aantekening op de grondwet », om dan de politieke loopbaan te kiezen ten einde zijn ideeën over de wijziging van de grondwet in liberale zin door praktische politieke actie te kunnen verwerkelijken. Wanneer Prof. van der Pot zoekt naar het wijsgerig richtsnoer dat bepalend geweest is voor de activiteit van Thorbecke vindt hij dit in de rechtsgedachte der historische school. Thorbecke was ervan overtuigd dat degene die de tijdgeest waarin hij leeft

begrijpt noodzakelijk de hervormer wordt die de ideeën welke deze tijdgeest draagt zal verwezenlijken.

De auteur handelt over Thorbecke met grote objectiviteit. Hij stelt zijn uitzonderlijke verdiensten in het licht maar ook sommige bijzondere karaktertrekken die hem als staatsman en als mens minder sympathiek maken. Thorbecke heeft op zijn studenten een grote invloed uitgeoefend en de geschriften die onder zijn invloed en leiding werden uitgegeven worden besproken.

Een volgend hoofdstuk is gewijd aan de antirevolutionaire school, waarin uitvoerig wordt gehandeld over de grote figuur van Groen van Prinsterer, de felle tegenstander van Thorbecke, de conservatieve idealist, helemaal doordrongen van het beginsel der primauteit van het geloof ook voor staatkundige aangelegenheden en de stichter van de antirevolutionaire partij. Prof. van der Pot schetst van hem een trouw beeld en ontleedt zijn rusteloos streven, zijn hardnekkig volhouden en uiteindelijk de eenzaamheid zijner laatste levensjaren.

Uit dezelfde geestelijke sfeer sproot het bekende werk van de Savornin Lohmann « Onze constitutie », waarin het overheidsgezag volledig gestut wordt op Gods wil. Ook van Idsinga behoorde tot dezelfde geestelijke kring.

In de XIX^{de} eeuw is er dan verder een hele reeks schrijvers die het staatsrecht maakten tot voorwerp van hun wetenschappelijk onderzoek. Vernoemen wij enkel Heemskerk, de Bosch Kemper, Vreede, Opzoomer, de bekende auteur over burgerlijk recht, die begonnen was met geschriften over het staatsrecht, Tellegen en uiteindelijk Buys, in ons land wel de meest gekende door zijn groot driedelig werk over het Nederlandse staatsrecht, dat zozeer beïnvloed was door de juridische methode van de Duitse grootmeester Laband. Het werk van deze geleerde wordt gesitueerd in de sfeer van zijn wijsgerige overtuiging, « het liberalisme gepaard met een licht wantrouwen ten opzichte van de democratie ». Zijn trouwe gehechtheid aan de leer van de rechtstaat, beïnvloed door de Duitse auteurs, waaronder niet het minst Rudolf Gneist, maakte hem tot een overtuigd aanhanger van de invoering van de administratieve rechtspraak die tot op heden in zijn land nog niet is kunnen verwezenlijkt worden.

Menig auteur uit de tweede helft van de XIX^{de} eeuw wordt dan besproken, zo S. Van Houten met zijn geschrift over de staatsleer van Mr Thorbecke waarin hij, als voorstander van de uiterste liberale richting, kritiek op de ideeën van Thorbecke uitoefende. Verder Roell, De Beaufort, De Jonge en eindelijk J. A. Loeff, die als Minister van Justitie de befaamde wetsontwerpen indiende tot regeling der administratieve rechtspraak.

Het laatste hoofdstuk van het boek is getiteld « De overgang naar de nieuwere tijd » en het begint met een schets van de eigenaardige figuur van Prof. Jacques Oppenheim, die na te Groningen te hebben gedoceerd Buys opvolgde als hoogleraar in het staatsrecht te Leiden. Deze geleerde, wiens « Nederlands gemeenterecht » nieuwe wegen wees in de wetenschap van het publiek recht, heeft vooral een bijzondere invloed uitgeoefend op zijn studenten door zijn levendige en originele wijze van doceren. Melden wij terloops dat dit beroemde werk over het Nederlands gemeenterecht in de laatste editie bewerkt werd door Prof. van der Pot zelf.

En eindelijk bespreekt de auteur de grote figuur van Hugo Krabbe, die door zijn zeer persoonlijke stellingen betreffende de leer der rechtssouvereiniteit op internationaal terrein een geweldige invloed in de staatsrechts-

wetenschap heeft uitgeoefend. Schrijver wijst op de door Krabbe uitgeoefende kritiek op de Duitse staatsleer en op de hem eigen theorie waardoor het recht beschouwd wordt als een in het bewustzijn onweersaanbare psychologische macht. De kritiek is Krabbe niet gespaard gebleven en hij is er zeer gevoelig aan geweest. Een van zijn strengste critici was staatsraad Struycken, die zelf een uitgebreide productie op zijn actief heeft en die het grote werk begonnen was «Het staatsrecht van het Koninkrijk der Nederlanden», dat jammer genoeg onafgewerkt is gebleven. Degenen die dit werk op zeer hoge prijs stellen zullen er ten eerste door getroffen worden in het boek van Prof. van der Pot te vernemen dat Struycken op het einde van zijn leven uitermate ontmoedigd was en dat wanneer men hem vroeg of zijn standaardwerk zou voltooid worden, hij schouderophalend antwoordde: «Waartoe zou dat dienen. Er is immers geen staatsrecht meer.» Dit werd gezegd op het einde van de eerste wereldoorlog. Wat zou Struycken sedertdien over het lot van het staatsrecht wel gedacht hebben?

De bespreking van de werken van auteurs als Prof. Kleintjes, Mr Heni Vos en de beide zo veelbelovende en zo vroeg overleden staatsrechtsgeleerden Prof. Van der Grinten en Prof. Huart besluiten het boek.

Dit werk brengt veel gegevens die in België, bij de beoefenaars van het publiek recht, minder bekend zijn. Het zal dan ook in ons land door velen gelezen worden, niet het minst omdat men bij de lectuur voortdurend onder de bekoring is van de fijne stijl van Prof. van der Pot. Daar de auteur enkel de werken besproken heeft van overleden staatsrechtsbeoefenaars is zijn presoonlijk zo uiterst belangrijk werk op staatsrechtelijk gebied in deze verhandeling niet vermeld. Hoe vanzelfsprekend ook laat dit natuurlijk in het algemeen overzicht een grote leemte daar de werken van Prof. van der Pot een van de hoogtepunten uitmaken van de Nederlandse staatswetenschap van deze dag. De tekst van het hier besproken boek zal voorzeker afgesloten geweest zijn bij het overlijden, enkele maanden geleden, van Prof. R. Kranenburg, zodat ook deze vooraanstaande staatsrechtsgeleerde op het appel ontbreekt.

Wanneer wij over deze nieuwe bijdrage van de geleerde auteur even een kritische beschouwing zouden wagen zou het enkel zijn om te zeggen dat wij er ons hadden aan verwacht dat het werk van Prof. Krabbe een bredere behandeling zou gekregen hebben. Mischien is het gezichtspunt anders wanneer men de Nederlandse staatsrechtswetenschap in haar geheel van uit het buitenland beschouwt, doch niettegenstaande al zijn zwakke punten is de leer van Krabbe toch zo stimulerend geweest en heeft ze zozeer de grondslagen van recht en staat omgewoeld, dat de figuur van Krabbe steeds een zeer uitzonderlijke betekenis zal behouden.

Het boek van Prof. van der Pot zal ongetwijfeld ook in ons land grote belangstelling wekken.

René Victor.

Le régime matrimonial légal dans les législations contemporaines. — Sous la direction de André Rouast, avec la collaboration de Jacques Bernard Herzog et Imre Zajtay. — (Travaux et recherches de l'Institut de droit comparé de l'Université de Paris.) — Les Editions de l'Epargne, Paris. 1957. — 364 p.

Aan de ijverige werkzaamheid van het Institut de droit comparé der Universiteit van Parijs danken wij reeds een hele reeks werken die ons kostbaar vergelijkend rechtsmateriaal aan de hand doen. Over de

meest verscheiden actuele onderwerpen werden verzamelenwerken gepubliceerd waarin juristen van talrijke landen de wetgeving en de rechtspractijk uiteenzetten zoals die in hun respectievelijke staten voorkomen. Onder meerdere andere onderwerpen werden reeds behandeld de unificatie van het checkrecht volgens de conventie van Genève, de toestand van de vrouw in de hedendaagse maatschappij, de grote penitentiaire stelsels, de wisselcontrole, de collectieve arbeidsconflicten, de echtscheiding en de scheiding van tafel en bed, enz.

Thans werd er een onderzoek ingesteld in niet minder dan 41 landen aangaande het wettelijk huwelijksvermogenstelsel in de hedendaagse wetgevingen. Voorzeker een onderwerp van het allergrootste belang en van de grootste actualiteit, dat tengevolge van de zich steeds uitbreidende betrekkingen van internationaal privaatrechtelijke aard aan de juristen ten eerste de behoefte aan nauwkeurige en betrouwbare documentatie deed gevoelen.

Het groot enkwest werd geleid door de Heer André Rouast, ere-professor aan de rechtsfaculteit te Parijs, met de medewerking van Jacques Bernard Herzog, secretaris-generaal van het instituut van vergelijkend recht, en de Heer Imre Zajtay. Aan geleerden van elk der 41 landen werd door het Instituut voor vergelijkend recht een vragenlijst toegezonden, die de verschillende aangelegenheden behelst omtrent dewelke inlichtingen over het geldende wettelijk stelsel gevraagd werden. Zo komen tussen deze vragen de volgende punten voor: bestaat er een wettelijk huwelijksvermogenstelsel wanneer de echtgenoten zonder huwelijkscontract in het huwelijk zijn getreden; kan dit stelsel gedurende de duur van het huwelijk gewijzigd worden en zo ja, volgens welke modaliteiten; welk is de verhouding van het gezag van elk van de echtgenoten wat betreft het beheer van zijn patrimonium; welke juridische betrekkingen kunnen er bestaan tussen de beide patrimonien van de echtgenoten; hoe is de gemeenschappelijke massa samengesteld, wanneer ze bestaat, en hoe wordt ze beheerd; bestaat er een stelsel van vertegenwoordiging van de ene echtgenoot tot de andere; heeft een der echtgenoten bijzondere machten wat betreft de behoeften van het gezin; bestaat er een bijzonder statuut voor de goederen welke de vrouw verworven heeft door een afzonderlijk beroep; hoe wordt het bewijs geleverd van de samenstelling der goederen bij de likwidatie van het regime; hoe geschiedt de verdeling van de eventuele gemeenschappelijke massa; bestaan er gedurende de gelding van het stelsel of bij zijn ontbinding bijzondere maatregelen tot bescherming van de vrouw, en uiteindelijk, een van de allergewichtigste vragen, werkt het stelsel in feite op een wijze zoals dit in rechte voorzien is?

Al de medewerkers hebben zich streng gehouden aan het schema dat uitgestippeld was in deze vragenlijst en voor elk land vinden wij een uitvoerige beantwoording van al deze vragen met verwijzing naar de wetgevende bepalingen die de toestand beheersen en met aanduiding van de belangrijkste strekkingen die tot uiting komen in de jurisprudentie.

Met een geprikkelde nieuwsgierigheid nemen wij kennis van de vele uiteenzettingen die niet enkel betrekking hebben op de Europese landen, maar ook op vele landen uit Noord- en Zuid-Amerika en zelfs uit Azië en Afrika, waarin wij telkens naast zeer grote verscheidenheden zekere gelijkaardigheden aantreffen, die een eerste basis zouden kunnen leggen voor een mogelijke eenmaking van het huwelijksgoederenrecht, hoe moeilijk dit ook zou te verwezenlijken zijn.

Wat België betreft werd het verslag uitgebracht door de heren Claude Renard en Paul Graulich, beiden

professoren aan de universiteit te Luik, die op uitstekende wijze het essentiële mededelen van het in België fungerend stelsel. Voor Frankrijk werd de synthese uitgewerkt door Prof. Desbois, der Rechtsfaculteit van Parijs. Uiterst boeiend is het hoofdstuk gewijd aan de toestand in Engeland door M. Lefebure, met de medewerking van Prof. Hamson der universiteit van Cambridge, waarin begonnen wordt met er op te wijzen, dat in het Engels recht er geen term bestaat die overeenstemt met ons begrip van het huwelijksvermogenstelsel. Er dient in Engeland een afwezigheid vastgesteld van algemene bepalingen die de patrimoniale verhoudingen tussen de echtgenoten regelen en de auteurs zetten uiteen in welke zin het algemeen beginsel van de scheiding der goederen tussen de echtgenoten in Engeland gehuldigd wordt. Er worden soms voor ons verrassende toestanden medegedeeld, die beheerst worden door een menigvuldigheid van regelen van diverse oorsprong welke, zoals de auteurs het doen uitschijnen, tegelijkertijd de zwakheid en de kracht van het systeem uitmaken.

Voor Nederland werden de vragen beantwoord door Prof. Kisch der universiteit van Amsterdam, doch deze uiteenzetting is jammer genoeg thans reeds verouderd tengevolge van de recente wet die in Nederland de handelingsonbekwaamheid van de gehuwde vrouw heeft opgeheven.

Voor Duitsland is de toestand uiterst ongewoon. Het huwelijksgoederenstelsel, zoals dit uitgewerkt werd in het Duits burgerlijk wetboek van 1900 is in tegenstrijd met de bepalingen der grondwet van Bonn van 1953, die de volstrekte gelijkheid tussen de beide echtgenoten voorziet en aldus moet men er toe besluiten dat er op het ogenblik in Duitsland geen wettelijk huwelijksvermogenstelsel bestaat, terwijl de juristen toch meestal aannemen dat het stelsel van de scheiding van goederen datgene is dat op de best mogelijke wijze de gelijkheid van de echtgenoten verzekert.

Prof. André Rouast schreef voor het boek een «Introduction comparative» waarin hij, voor elk van de behandelde vragen de meest belangrijke gegevens in het licht stelde om aldus te komen tot een algemene synthese van het onderzoek.

De tekst wordt voorafgegaan door een voorrede van Prof. L. Julliot de la Morandière, die de bijzondere verdiensten van deze belangrijke enquête in het licht stelt en die tot de conclusie komt dat, wanneer de stelsels met gemeenschap van goederen stilaan meer en meer de invloed van het separatisme ondergaan, er toch van de andere kant kan vastgesteld worden dat de landen met een regime van scheiding van goederen wel verplicht zijn, wegens de praktische noodzakelijkheden, communautaire instellingen te bewaren of terug in het leven te roepen.

Dit werk dat ons zoveel kostbare inlichtingen verstrekt, neemt een waardige plaats in in de schitterende reeks uitgegeven door het Institut de droit comparé te Parijs.

René Victor

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

BIBLIOGRAPHIE

Recueil Annuel de Jurisprudence Belge, sous la direction de Van Reepinghen Ch., avec le concours de Pirson R., Cambier C., Leblus R., Lepaffe J. en Vanderveeren Chr. — Année 1956. — Maison Ferd. Larcier, Brussel. — 1957. — 599 p.

Volgens vaste traditie is bij het begin van het rechterlijk jaar de nieuwe verzameling van rechtspraak verschenen, samengesteld onder leiding van de Heer Stafhouder Van Reepinghen.

De korte samenvatting van de jurisprudentie, die gedurende het jaar 1956 gepubliceerd werd in 43 tijdschriften, is hier samengebracht en gerangschikt onder trefwoorden, die van dit boek een onmisbaar werk-instrument maken en die een uitstekend overzicht geven van de ontwikkeling der rechtspraak in de laatste maanden. Ook worden alle doctrinale studies vermeld onder het trefwoord waarbij ze behoren.

Zoals gebruikelijk is de uitgave prachtig verzorgd. Zij vormt voor elk practicus een onmisbaar bezit.

De Page H. en Dekkers R. — Traité élémentaire de droit civil belge. — Tome VII. — 2e uitgave. — Etabliss. Bruylant, Brussel. — 1957. — 1286 p.

Van het VIIe deel van het groot Traité der professoren De Page en Dekkers is thans een tweede uitgave verschenen, die volledig werd aangevuld en op de hoogte gebracht van de wetgeving en de rechtspraak tot op heden.

De behandelde stof is deze der voorrechten, hypotheken, overschrijving en verjaring.

In de eerste uitgave waren voor deze stof twee delen nodig. Thans is alles in één deel kunnen verzameld worden, niet omdat er iets van de inhoud werd weggelaten, maar omdat door het gebruik van dunner papier de tekst in één enkel deel kon worden gedrukt, dat een lijvig boekdeel van 1286 bladzijden vormt.

Op het titelblad wordt thans nauwkeurig aangegeven welke stof door elk van de beide auteurs is bewerkt geworden. De voorrechten, wettelijke hypotheeken, de overschrijving en de verjaring zijn van de hand van Prof. Dekkers; het overige werd behandeld door Prof. De Page. Zowel wat methode als wat stijl betreft hebben de beide auteurs zich op merkwaardige wijze aan elkaar aangepast en het is haast niet te vermoeden dat twee verschillende schrijvers aan dit werk hebben samengewerkt. Wie dieper speurt merkt nochtans zekere verschillen, zo b.v. bij de tekst verzorgd door Prof. Dekkers de verwijzingen naar Vlaamse en Nederlandse rechtsliteratuur, die in de verwijzingen van Prof. De Page nooit voorkomen.

In zijn nieuwe bewerking zal deze uitgave slechts het prestige van het beroemde boek verhogen.

Colens A. — Le contrat d'emploi. — Maison Ferd. Larcier, Brussel. — 1957. — 206 p.

Door Koninklijk Besluit van 20 juli 1955 werden de wetten op het bediendencontract samengeschaakt en kregen ze hun definitieve vorm. Hierop heeft Mr Antoine Colens der balie van Brussel nu een beknopt commentaar geschreven, dat de stof op uitstekende wijze toelicht en dat voor de praktijk de grootste diensten zal bewijzen. De verwijzingen zijn beperkt en enkel het bijzonderste wordt vermeld, wat

aan de praktische bruikbaarheid voorzeker niets te kort doet.

Een handig uitgegeven boekje dat in vele handen zal komen.

Het Nederlandse gevangeniswezen in het jaar 1956. — Staatsdrukkerij en uitgeversbedrijf, 's Gravenhage. — 1957. — 82 p.

Zoals elk jaar verscheen het verslag, dat uitgebracht werd over de werkzaamheden van het Nederlandse gevangeniswezen aan de Minister van Justitie. Het is van de hand van de bekende criminoloog E.A.M. Lamers.

Deze verslagen zijn belangrijke documenten voor de evolutie van de penitentiaire wetenschap in Nederland. Er komen een grote hoeveelheid gegevens in voor betreffende de organisatie van het gevangeniswezen en het regime dat aan de gedetineerden wordt opgelegd, waaruit blijkt op welke hoogstaande humanitaire beginselen het Nederlandse gevangeniswezen steunt en op welke vooruitstrevende wijze de verbetering van de delinquenten wordt nagestreefd.

Bundel staatswetten, Wetten en andere regelingen betrekking hebbende op het staatsrecht, bijgewerkt tot 1 april 1957. — N.V. Uitgevers (Mij W. E. J. Tjeenk Willink, Zwolle. — 1957. — 655 p.

Van deze bekende uitgave verscheen een nieuwe druk, bijgewerkt tot op 1 april 1957. De uitgave vermeldt geen naam, doch de uitgever deelde ons mede dat het boek verzorgd wordt onder toezicht van Prof. Rijpperda Wierdsma.

De uitgave bevat alle wetten en regelingen die betrekking hebben op het staatsrecht en is onmisbaar voor de vergelijkende studie van de staatsinstellingen in Nederland en België.

NECROLOGIE

STAFHOUDER MAURICE DE JAEGERE

Vanuit Kortrijk bereikt ons het bericht van het overlijden van Mr Maurice De Jaegere, oud-stafhouder der balie.

Met deze voortreffelijke confrater verdwijnt een schone figuur uit de rechtswereld, die niet alleen te Kortrijk doch ook ver er buiten een groot gezag had weten te verwerven. De overledene was een bekwaam jurist en een beminnelijke persoonlijkheid, die door zijn confraters vanzelfsprekend aan het hoofd der balie was gesteld geworden.

Buiten zijn activiteit als advocaat had hij het ook zijn plicht gevonden de gemeenschap te dienen in het publiek leven en hij was oud-gemeenteraadslid en oud-schepenen der stad Kortrijk, alsook oud-volksvertegenwoordiger.

Het overlijden van deze hoogstaande man zal algemeen betreurd worden.

Het Rechtskundig Weekblad biedt aan zijn nabestaanden de uitdrukking aan zijner oprechte deelneming in hun rouw.

De Redactie.

OVERZICHT DER BELGISCHE WETGEVING

(1 juli - 31 juli 1957)

I. Staats- en Administratief Recht.

1. *Internationale Overeenkomst.* — Bij de wet van 3 juli 1956 (S. 3 juli 1957, 4789) wordt het verdrag tussen België en de Verenigde Staten van Brazilië betreffende de kosteloze rechtsbijstand, ondertekend te Rio-de-Janeiro op 10 januari 1955, goedgekeurd.

2. *Ministerie van Landbouw.* — Bij K.B. van 10 mei 1957 (S. 3 juli 1957, 4794) wordt het K.B. van 14 januari 1956, tot vaststelling van de schalen verbonden aan de bijzondere graden bij het Ministerie van Landbouw, aangevuld.

3. *Ministerie van Openbaar Onderwijs.* — Het K.B. van 1 juni 1957 (S. 3 juli 1957, 4799) stelt de voorwaarden vast inzake het benoemen tot sommige gespecialiseerde ambten bij het Ministerie van Openbaar Onderwijs.

4. *Woningfonds van de Bond der Kroostrijke Gezinnen.* — *Lening.* — Bij K.B. van 24 juni 1957 (S. 3 juli 1957, 4803) wordt de coöperatieve vereniging «Woningfonds van de Bond der Kroostrijke Gezinnen van België» gemachtigd om onder staatswaarborg een dertiende lening aan te gaan ten bedrage van 100 miljoen frank.

5. *Landsverdediging.* — Het K.B. van 1 juli 1957 (S. 3 juli 1957, 4807) wijzigt het K.B. van 3 september 1952 betreffende de vrijwillige dienstnemingen en wederdienstnemingen in vreedstijd.

6. *Landsverdediging.* — Het K.B. van 2 juli 1957 (S. 4 juli 1957, 4836) stelt de bezoldiging vast aan bepaalde miliciens en beroepsvrijwilligers der krijgsmacht.

7. *Internationale Overeenkomst.* — In het Staatsblad van 4 juli 1957 (4838) verscheen de verbeterde tekst van de op 1 oktober 1950 tussen België en Frankrijk te Parijs ondertekende Administratieve Schikking inzake de toepassingsmodaliteiten van de Algemene Overeenkomst betreffende de maatschappelijke zekerheid en van het Aanvullend Akkoord betreffende de arbeiders in de mijnen en in de er mede gelijkgestelde inrichtingen, welk akkoord op 18 april 1956 te Parijs ondertekend werd.

8. *Internationale Overeenkomst.* — In het Staatsblad van 4 juli 1957 (4839) verscheen de verbeterde tekst van de Administratieve Schikking van 24 april 1951 inzake de toepassingsmodaliteiten van de Algemene Overeenkomst van 3 december 1949 tussen België en het Groothertogdom Luxemburg betreffende de maatschappelijke zekerheid.

9. *Landsverdediging.* — De wet van 1 juli 1957 (S. 5 juli 1957, 4870) wijzigt de wet van 16 juni 1937 betreffende de officierenkaders van het leger op vredesvoet, met uitzondering van de rijkswacht.

10. *Landbouw - Jacht.* — Het M.B. van 1 juli 1957 (S. 5 juli 1957, 4870) stelt de tijdstippen der opening en sluiting van de jacht met het geweer op reebokken

voor het jaar 1957 respectievelijk vast op 13 juli en 15 augustus.

11. *Landbouw - Jacht*. — Het M.B. van 1 juli 1957 (S. 5 juli 1957, 4871) stelt de opening van de jacht op waterwild vast op 21 juni 1957.

12. *Scheepvaart*. — Het K.B. van 29 juni 1958 (S. 5 juli 1957, 4876) keurt de wijzigingen aan het reglement betreffende het onderzoek van Rijnschepen en vloten goed.

13. *Ministerie van Justitie*. — Het K.B. van 27 juni 1957 (S. 5 juli 1957, 4877) stelt het kader van het administratief personeel en van het meesters-, vak- en dienstpersoneel van het Belgisch Staatsblad vast.

14. — *Financiën*. — De wet van 4 juli 1957 (S. 6 juli 1957, 4892) stelt de begroting van dotatiën voor het dienstjaar 1957 vast.

15. *Landbouw*. — Het K.B. van 24 juni 1957 (S. 7 juli 1957, 4920) wijzigt het K.B. van 27 april 1953 betreffende de zwijnenpest.

16. *Onderwijs*. — Bij K.B. van 9 maart 1957 (S. 7 juli 1957, 4921) wordt het organiek reglement betreffende het toezicht op de inrichtingen voor middelbaar en normaal onderwijs gewijzigd.

17. *Onderwijs*. — Het K.B. van 9 maart 1957 (S. 7 juli 1957, 4922) stelt het organiek kader vast der inspectie van het normaal en middelbaar onderwijs.

18. *Onderwijs*. — Het K.B. van 30 april 1957 (7 juli 1957, 4923) coördineert de wetten op het technisch onderwijs.

19. *Ministerie van Openbaar Onderwijs*. — De wet van 4 juni 1957 (S. 8 juli 1957, 4957) stelt de begroting vast van het Ministerie van Openbaar Onderwijs voor het dienstjaar 1957.

20. *Ministerie van Justitie*. — Het K.B. van 17 juni 1957 (S. 10 juli 1957, 5004) wijzigt het K.B. van 13 maart 1954 tot bepaling van de ambten bij het Ministerie van Justitie waaraan vrije inwoning verbonden is.

21. *Landsverdediging*. — Bij K.B. van 1 juli 1957 (S. 10 juli 1957, 5005) wordt het K.B. van 16 juli 1951 betreffende de bevorderingscomité's gewijzigd.

22. *Landsverdediging*. — Het K.B. van 1 juli 1957 (S. 10 juli 1957, 5006) wijzigt het K.B. van 12 juli 1952 genomen in uitvoering van de wet van 14 juli 1951 op de stand en de bevordering van de officieren van de zeemacht.

23. *Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal*. — De wet van 2 mei 1957 (S. 11 juli 1957, 5024) regelt de tenuitvoerlegging van de uitspraken van het Hof van Justitie en van sommige beschikkingen van de Hoge Autoriteit van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal.

24. *Notariaat*. — Krachtens de wet van 4 juli 1957 (S. 11 juli 1957, 5027) moet artikel 31, tweede lid, van de wet van 25 ventôse, jaar XI houdende inrichting van het notariaat als volgt worden geïnterpreteerd: «Telkens een plaats van notaris openvalt in een

kanton waar het aantal plaatsen groter is dan het wettelijk cijfer wint de koning het advies in van de tuchtkamer der notarissen en van de voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg van het arrondissement. Indien ten minste één van de adviezen tot het behoud van de standplaats concludeert, kan de koning deze niet afschaffen. Indien zij beiden tot afschaffing van de plaats concluderen, staat het de koning vrij deze al dan niet af te schaffen.»

25. *Onderwijs*. — Het K.B. van 24 mei 1957 (S. 12 juli 1957, 5044) regelt de gelijkaardigheid tussen de Franse diploma's van voltooide secundaire studiën en de gehomologeerde Belgische getuigschriften van middelbare studiën.

26. *Internationaal Verdrag*. — In het Staatsblad van 13 juli 1957 (5060) verscheen de tekst van het uitleveringsverdrag tussen België en Brazilië ondertekend op 6 mei 1953 te Rio de Janeiro.

27. *Landbouw*. — Het M.B. van 1 juli 1957 (S. 14 juli 1957, 5078) stelt het bedrag der premiën, toegekend aan de instellingen die uit Belgische melk zekere melkderivaten voortbrengen, vast.

28. *Oorlogsschade*. — Het K.B. van 2 juli 1957 (S. 14 juli 1957, 5087) stelt de integrale vergoedingscoëfficiënt voor oorlogsschade aan boten voor de periode van 1 april 1957 tot 30 juni 1957 vast op 5,70.

29. *Verblijfsbelasting*. — Bij de wet van 1 juli 1957 (S. 15-16 juli 1957, 5108) wordt de wet betreffende de gemeentebelastingen op de «logeerhuizen» of «verblijfsbelasting» verlengd tot 1962.

30. *Douane-Entrepots*. — Het K.B. van 2 juli 1957 (S. 17 juli 1957, 5130) wijzigt het K.B. van 7 juli 1847 houdende algemeen reglement op de dienst van de douane-entrepots.

31. *Openbare Entrepots*. — Het K.B. van 2 juli 1957 (S. 17 juli 1957, 5133) stelt de maximum magazijnrechten vast die in de openbare entrepots mogen gevorderd worden.

32. *Steenkolenmijnen*. — Bij K.B. van 30 april 1957 (S. 18 juli 1957, 5145) wordt een studiec commissie voor de integratie van de Belgische steenkolenmijnen voor de gemeenschappelijke markt ingesteld.

33. *Giffige stoffen - Verkoop*. — Het K.B. van 3 juli 1957 (S. 18 juli 1957, 5146) wijzigt het Regentbesluit van 11 februari 1946 betreffende de handel en de verkoop van sommige bijzonder giffige stoffen.

34. *Landsverdediging*. — Bij K.B. van 16 juli 1957 (S. 19 juli 1957, 5165) wordt, voor het actief en het aanvullingskader van de zeemacht, het aantal officieren van elke graad en hun indeling tussen de drie categorieën van de zeemacht vastgesteld.

35. *Diensten van Eerste-Minister*. — Het K.B. van 17 juli 1957 (S. 20 juli 1957, 5777) bepaalt de voorlopig toepasselijke regelen inzake anciënniteit van personeelsleden die het voordeel van de uitzonderingsmaatregelen voor de benoeming in vast verband genieten.

36. *Ministerie van Openbare Werken*. — Het K.B. van 28 juni 1957 (S. 20 juli 1957, 5193) wijzigt het K.B. van 5 december 1855 tot vaststelling van het

organiek kader van het Ministerie van Openbare Werken en van Wederopbouw.

37. *Ingenieurs van bruggen en wegen.* — Het K.B. van 2 juli 1957 (S. 20 juli 1957, 5194) wijzigt het K.B. van 15 maart 1954 betreffende de werving van de ingenieurs van bruggen en wegen.

38. *Scheepvaartwegen.* — Het K.B. van 12 juli 1957 (S. 20 juli 1957, 5195) wijzigt wat het bijzonder reglement van Maas en Ourthe betreft, het K.B. van 7 september 1950 houdende bijzondere reglementen van sommige scheepvaartwegen.

39. *Internationale Overeenkomst.* — De wet van 13 maart 1957 (S. 21 juli 1957, 5208) keurt de overeenkomst goed inzake stations op de Noordelijke Atlantische Oceaan en de bijlagen ondertekend te Parijs op 25 februari 1954.

40. *Invoer.* — De wet van 4 juli 1957 (S. 21 juli 1957, 5220) bekrachtigt een K.B. genomen krachtens de bij de wet van 30 juli 1934 gewijzigde wet van 30 juni 1931, betreffende de in-, uit- en doorvoer der goederen.

41. *Invoer.* — De wet van 15 juli 1957 (S. 22-23-24 juli 1957, 5249) bekrachtigt twee K.B. genomen krachtens de bij de wet van 30 juli 1954 gewijzigde wet van 30 juli 1941 betreffende de in-, uit- en doorvoer van goederen.

42. *Scheepvaart.* — Het K.B. van 12 juli 1957 (S. 22-23-24 juli 1957, 5271) wijzigt wat het inschrijven, het meten en het slopen der vaartuigen betreft, het K.B. van 15 oktober 1935, houdende reglement betreffende de politie en de scheepvaart op de waterwegen onder beheer van de staat.

43. *Oprichting of aankoop van industriële en ambachtelijke gebouwen — Financiële steun.* — Bij de wet van 10 juli 1957 (S. 26 juli 1957, 5318) wordt tot bevordering van de economische expansie en tot bestrijding van de werkloosheid, door de staat financiële steun voor de oprichting of de aankoop van industriële en ambachtelijke gebouwen verleend.

44. *Onderwijs.* — De wet van 8 juni (S. 26 juli 1957, 5321) regelt de geldelijke en administratieve toestand van de leden van het onderwijzend personeel van de aan het stelsel der wet tot regeling van het lager onderwijs onderworpen scholen die gedurende de oorlog 1940-1945 in geallieerde landen hebben verbleven.

45. *Ministerie van Openbaar Onderwijs.* — Het K.B. van 7 mei 1957 (S. 26 juli 1957, 5321) stelt, voor het jaar 1955, het tijdelijk kader van het hoofdbestuur van het Ministerie van Openbaar Onderwijs vast.

46. *Ministerie van Openbaar Onderwijs.* — Het K.B. van 7 mei 1957 (S. 26 juli 1957, 5322) stelt voor het jaar het tijdelijk kader van het hoofdbestuur van het Ministerie van Openbaar Onderwijs vast.

47. *Ministerie van Economische Zaken.* — Het K.B. van 10 juli (S. 26 juli 1957, 5332) vult het K.B. aan van 10 april 1954 tot vaststelling van de schalen verbonden aan de bijzondere graden bij het Ministerie van Economische Zaken en Middenstand.

48. *Overstromingen mei 1956.* — Bij het K.B. van 9 juli 1957 (S. 26 juli 1957, 5333) wordt een speciale

toelage aan de geteisterden der overstromingen van einde mei 1956 toegekend.

49. *Internationale Overeenkomst.* — In het Staatsblad van 27 juli 1957 (5350) verscheen de tekst van de overeenkomst tussen België en de Bondsrepubliek Duitsland tot afschaffing der reispassverplichting gesloten bij wisseling van brieven, gedagtekend Brussel 26 juli 1957.

50. *Wereldtentoonstelling 1958 — Verblijf van buitenlandse medewerkers.* — Het M.B. van 12 juli 1957 (S. 27 juli 1957, 5360) bepaalt de categorieën van rechthebbers op de speciale vergunning voor het binnenkomen en het verblijf in het rijk, ingesteld krachtens artikel 1 van het K.B. van 28 mei 1957 betreffende het binnenkomen en het verblijf in België van sommige vreemdelingen die medewerkers aan de Algemene Wereldtentoonstelling te Brussel 1958.

51. *Pharmacie.* — Bij K.B. van 17 juni 1957 (S. 28 juli 1957, 5392) wordt een Hoge Raad voor de pharmacie opgericht.

52. *Grenswijziging.* — De wet van 15 juli 1957 (S. 29-30 juli 1957, 5408) wijzigt de grenzen der gemeenten Overpelt en Neerpelt.

53. *Filmmijverheid.* — Bij K.B. van 25 juli 1957 (S. 29-30 juli 1957, 5410) wordt de Minister van Economische Zaken ertoe gemachtigd aan de producenten van Belgische films, mits naleving door dezen van bepaalde voorwaarden, een productiepremie te verlenen.

54. *Private radioelectrische stations.* — Bij M.B. van 10 juli (S. 29-30 juli 1957, 5416) wordt het M.B. van 22 juli 1947 betreffende de private radioelectrische stations voor uitzending en ontvangst, gewijzigd.

55. *Landbouw — Hoge Jachtraad.* — Het K.B. van 1 juli 1957 (S. 31 juli 1957, 5438) stelt de reglementering van de Hoge Jachtraad vast.

56. *Beroepsverenigingen.* — Bij de wet van 1 juli 1957 (S. 18 juli 1957, 5144) wordt artikel 4 der wet van 31 maart 1898 op de beroepsverenigingen gewijzigd.

II. Burgerlijk recht.

A. Personenrecht.

57. *Huwelijk.* — Bij de wet van 1 juli 1957 (S. 14 juli 1957, 5076) wordt art. 164 van het Burgerlijk Wetboek door een andere bepaling vervangen. Krachtens deze bepaling kan de koning om gewichtige redenen het in art. 163 vervatte verbod betreffende huwelijken tussen oom en nicht, tante en neef opheffen, evenals het in art. 162 vervatte verbod betreffende huwelijken tussen schoonbroeder en schoonzuster.

Kinderen, geboren uit betrekkingen buiten huwelijk die voor de inwerkingtreding van deze wet bestaan hebben tussen schoonbroeder en schoonzuster, worden voortaan niet meer beschouwd als in bloedschande verwekt.

B. Verbintenissen - overeenkomstenrecht.

58. *Verkoop op afbetaling.* — De wet van 9 juli 1957 (S. 26 juli 1957, 5312) regelt de verkoop op afbetaling en de financiering daarvan. Deze wet omvat 31 artikelen en 7 hoofdstukken.

In artikel 1 wordt een bepaling van hetgeen onder

verkoop op afbetaling en onder lening op afbetaling wordt verstaan gegeven.

Artikel 2 bepaalt de gevallen die buiten de toepassing der wet vallen.

Artikel 4 somt de vermeldingen op die de contracten op afbetaling moet bevatten. Indien het contract een beding van eigendomsvoorbehoud inhoudt, moet de tekst van artikel 491 van het strafwetboek er in opgenomen worden. Bij gebreke daarvan wordt het beding ongeschreven geacht.

In afwachting van artikel 1583 van het Burgerlijk Wetboek is de verkoop op afbetaling niet voltrokken zolang er geen voorschot is betaald van tenminste 15 % van de contante koopprijs. De koning bepaalt het maximum percentage van de kosten.

Bij niet naleving van de vermeldingen die het contract op afbetaling moet bevatten, bij overschrijding van de vastgestelde kostenpercentages en bij verzuim van het opmaken van zoveel exemplaren als er contracterende partijen zijn, worden de verplichtingen van de koper van rechtswege tot de contante koopprijs van het voorwerp of de dienst verminderd; de koper behoudt het voordeel van de termijnbetaling. De rechter kan dezelfde vermindering toestaan bij verzuim van één der voorgeschreven vermeldingen in het contract of bij onjuistheid daarvan, voor zover de koper aantoonst dat daaruit voor hem een nadeel kan ontstaan.

De koper die geen wissel geaccepteerd of geen orderbriefje getekend heeft is ten alle tijde gerechtigd tot vervroegde betaling van het saldo over te gaan, op voorwaarde dat hij de schuldeiser hiervan bij aangetekend schrijven een maand tevoren kennis geeft. In dat geval heeft hij recht op een *ristorno* van tenminste 5 % 's jaars, berekend op het bedrag van elk der vervroegde betalingen.

Elke uitdrukkelijke ontbindende voorwaarde wordt als ongeschreven beschouwd, behalve in bepaalde bedongen gevallen. Indien de rechter oordeelt dat de opgelegde of overeengekomen strafbepalingen bij niet uitvoering van de overeenkomst bovenmatig of onverantwoord zijn kan hij deze zelfs ambtshalve verminderen.

De publiciteit betreffende verkopen op afbetaling moet aan bepaalde voorwaarden voldoen.

De lening op afbetaling is ongeveer op dezelfde wijze als de verkoop op afbetaling georganiseerd.

In afwijking van de wet van 21 ventôse jaar IX evenals van de wet van 18 augustus 1887 betreffende de overdracht van en het beslag op de arbeiderslonen zijn de wedden van ambtenaren en beambten der openbare diensten alsook de lonen van het arbeiders- of dienstpersoneel, de bezoldiging van de bedienden of klerken van private bedrijven of vennootschappen slechts vatbaar voor overdracht ten belope van 1/5 uit hoofde van de verkoop en de lening op afbetaling.

De lonen en wedden van een minderjarig, zelfs ontvoegd kind zijn niet vatbaar voor overdracht of beslag.

Artikel 3 van het voorafgaandelijk boek van het wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering betreffende de bevoegdheid van de vrederechter wordt aangevuld door een nieuw lid 12°:

« De betwistingen inzake verkoop en lening op afbetaling, op voorwaarde dat de koper of de geldopnemer geen daad van koophandel heeft verricht. »

In het voorafgaande boek van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering wordt een artikel 43 ter ingevoegd luidende als volgt: De betwistingen inzake verkoop en lening op afbetaling komen voor het bevoegde gerecht van de woonplaats van de koper of geldopnemer.

Artikel 43 bis II en III is op deze betwisting toepasselijk.

Verder worden in de wet controle en toezichtsmaatregelen voorzien.

De personen die verkopen op afbetaling of leningen op afbetaling toestaan moeten door de Minister van Economische Zaken onder bepaalde voorwaarden worden erkend. Deze erkenning kan door de Minister worden ontnomen.

Indien de verrichtingen worden gesloten door niet erkende of niet ingeschreven personen worden de verplichtingen van de koper of van de geldopnemer van rechtswege beperkt tot de contante koopprijs van het voorwerp; zij behouden het voordeel van de termijnbetaling.

Diegene aan wie de Minister van Economische Zaken tweemaal de erkenning heeft ontnomen kunnen geen derde erkenning meer aanvragen.

Op de overtredingen van de wet zijn gevangenisstraffen van 8 dagen tot 1 jaar en geldboeten van 26 tot 50.000 fr. gesteld. Bovendien kan de rechter definitief of tijdelijk verbod uitspreken om de verrichtingen van verkoop of lening op afbetaling of financiering te doen.

De koning kan een centrale dienst organiseren om alle of sommige contracten als bij deze wet bedoeld, te registreren, hetzij verplicht, hetzij facultatief, teneinde het beding van eigendomsvoorbehoud vermeld in die contracten aan derden te kunnen tegenwerpen.

De koning bepaalt onder welke voorwaarden de aldus ingewonnen inlichtingen aan derden kunnen worden medegedeeld.

De koning stelt de datum vast waarop deze wet in werking treedt; hij kan een bijzondere datum vaststellen voor de inwerkingtreding van de bepalingen betreffende de controle en het toezicht.

III. Handelsrecht.

59. *Wisselbrieven en orderbriefjes.* — Bij K. B. van 16 juli 1957 (S. 28 juli 1957, 5383) worden de instellingen waar wisselbrieven overeenkomstig artikel 38, 2° lid van de gecoördineerde wetten op de wisselbrieven en orderbriefjes mogen worden aangeboden en de instelling om het bedrag van wisselbrieven in bewaring te ontvangen, aangeduid.

IV. Bevoegdheid, Rechtspleging — Rechterlijke organisatie in burgerlijke zaken.

60. *Verkoop en lening op afbetaling — Bevoegdheid Vrederechter.* zie n° 58.

61. *Indeling der Vrederechtskantons.* — Bij K. B. van 12 juni 1957 (S. 28 juli 1957, 5384) wordt de bevolking van elk rechterlijk arrondissement, die van elk vrederechtskanton en de indeling der kantons in vier klassen volgens een bij dit besluit gevoegde lijst bepaald volgens de bevolking op 31 december 1956.

V. Strafrecht - Strafvordering - Organisatie.

62. *Verkoop en lening op afbetaling — Sancties op overtredingen.* zie n° 58.

63. *Eedaflegging van deskundigen.* — Bij de wet van 3 juli 1957 (S. 11 juli 1957, 5026) wordt artikel 44 van het Wetboek van Strafvordering betreffende de eedaflegging van deskundigen in strafzaken gewijzigd.

64. *Politierechtbank Antwerpen.* — Bij de wet van 3 juli 1957 (S. 11 juli 1957, 5025) wordt de territoriale bevoegdheid van de politierechtbank uitgebreid tot de kantons Berchem, Borgerhout, Ekeren. De datum van

inwerkingtreding dezer wet wordt door de koning bepaald.

VI. Nijverheidsrecht.

65. *Octrooien, fabrieks- en handelsmerken.* — Bij de wet van 15 juli 1957 (S. 22-23-24 juli 1957, 5248) worden maatregelen voorzien strekkende tot het vergemakkelijken van de indiening der octrooiaanvragen voor fabrieks- en handelsmerken, alsmede voor nijverheidstekeningen en modellen ter gelegenheid van de officiële of officieel erkende internationale tentoonstellingen in België gehouden.

De koning bepaalt de formaliteiten waaraan de indiening van de in deze wet bedoelde octrooiaanvragen, fabrieks- en handelsmerken, nijverheidstekeningen en modellen is onderworpen.

66. *Mijnen, groeven en graverijen.* — De wet van 15 juli 1957 (S. 26 juli 1957, 5304) wijzigd de bij K.B. van 15 september 1919 gecoördineerde wetten op de mijnen, groeven en graverijen.

VII. Arbeidsrecht en Maatschappelijk Hulpbetoon.

67. *Ziekte- en invaliditeitsverzekering.* — Het M.B. van 20 mei 1957 (S. 1-2 juli 1957, 4765) stelt het huiselijk reglement vast van de Hoge Raad van geneeskundig toezicht op de ziekte- en invaliditeitsverzekering.

68. *Arbeidsbescherming.* — De K.Ben. van 3 juni 1957 (S. 3 juli 1957, 4793) wijzigen de artikelen 315 en 835 quinquies van het algemeen reglement voor de arbeidsbescherming.

69. *Arbeidsongevallen — Toelagen aan slachtoffers.* — Het K.B. van 25 juni 1957 (S. 7 juli 1957, 4916) verhoogt de toelagen, verleend bij Regentsbesluit van 19 oktober 1944 aan sommige categorieën van door arbeidsongevallen getroffen.

71. *Gezinshulp.* — Bij K.B. van 24 juni 1957 (S. 14 juli 1957, 5082) worden opleidingscentra voor gezinshulpsters ingericht.

72. *Gezinshulp.* — Het K.B. van 24 juli 1957 (S. 14 juli 1957, 5085) regelt de erkenning van de diensten voor gezinshulp en de toekenning van toelagen aan deze diensten.

73. *Kinderbijslag.* — Het K.B. van 13 juli 1957 (S. 15-16 juli 1957, 5110) wijzigd de samengeoördene wetten betreffende de kinderbijslag voor loonarbeiders.

74. *Studietoelagen aan wezen.* — Het K.B. van 3 juli 1957 (S. 17 juli 1957, 5135) wijzigd het K.B. van 4 augustus 1956 betreffende de studietoelagen en de onderwijskosten der wezen gerechtigden der gecoördineerde wetten op de vergoedingspensioenen.

75. *Rust- en overlevingspensioenen voor bedienden.* — De wet van 12 juni 1957 (S. 21 juli 1957, 5220) reglementeert in 35 artikelen het rust- en overlevingspensioen voor bedienden. Het doel dezer wet is een regeling te treffen:

1) voor de rustpensioenen ten voordele van de werknemers die in België tewerkgesteld zijn geweest in uitvoering van een arbeidsovereenkomst voor bedienden;

2) voor de uitkering bij overlijden ten voordele van de weduwen der werknemers.

De beroepsjournalisten worden voor de toepassing dezer wet gelijkgesteld met bedienden.

De wet is niet toepasselijk op de bedienden die onderworpen zijn aan een pensioenregeling krachtens een andere wet, een provinciaal reglement of door de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen.

De wet bepaalt de bezoldigingsgrens waarop de berekening van de rustpensioenen moet geschieden.

Een bijzonder hoofdstuk is gewijd aan de financiering, de administratie, de geschillen en de sancties.

De wet treedt in werking op 1 juli 1957.

76. *Ziekte- en invaliditeitsverzekering.* — Het M.B. van 1 juli 1957 (S. 21 juli 1957, 5235) wijzigd het M.B. van 22 september 1955 tot vaststelling van de modaliteiten en erkenningsvoorwaarden der verpleegsters en van het verzorgingspersoneel.

77. *Ziekte- en invaliditeitsverzekering.* — Het M.B. van 1 juli 1957 (S. 21 juli 1957, 5236) wijzigd het M.B. van 22 september 1955 tot vaststelling van de modaliteiten en erkenningsvoorwaarden der bandagisten en orthopedisten.

78. *Ziekte- en invaliditeitsverzekering.* — Het M.B. van 1 juli 1957 (S. 21 juli 1957, 5237) wijzigd het M.B. van 14 september 1956 tot vaststelling van de voorwaarden van erkenning van gehoorprothesisten door het Rijksfonds voor verzekering tegen ziekte en invaliditeit.

79. *Ziekte- en invaliditeitsverzekering.* — Bij M.B. van 1 juli 1957 (S. 21 juli 1957, 5238) wordt het M.B. van 25 september 1956, tot vaststelling van de modaliteiten en erkenningsvoorwaarden der opticiens door het Rijksfonds voor verzekering tegen ziekte en invaliditeit gewijzigd.

80. *Arbeid van vrouwen en kinderen.* — De wet van 15 juli 1957 (S. 26 juli 1957, 5307) wijzigd de wet op de arbeid der vrouwen en kinderen.

Jongens beneden 18 jaar mogen noch tewerkgesteld worden, noch aanwezig zijn op de ondergrondse werken van de mijnen, graverijen en groeven.

Bepaalde vormen van ondergrondse arbeid zijn eveneens verboden voor jonge arbeiders van 18 tot 21 jaar. De koning stelt de lijst hiervan vast.

81. *Gezondheid en veiligheid der arbeiders.* — De wet van 17 juli 1957 (S. 26 juli 1957, 5308) wijzigd de wet van 10 juli 1952 betreffende de gezondheid en de veiligheid van de arbeiders alsmede de salubriteit van het werk en van de werkplaatsen.

82. *Arbeidsongevallen.* — De wet van 17 juli 1957 (S. 26 juli 1957, 5311) wijzigd de wet betreffende de vergoeding der schade voortvloeiende uit de arbeidsongevallen. De wijzigingen hebben betrekking op de medische-, pharmaceutische- of verplegingsdienst.

83. *Ziekte- en invaliditeitsverzekering.* — Bij K.B. van 10 juli 1957 (S. 28 juli 1957, 5393) worden de voorwaarden en modaliteiten bepaald betreffende de erkenning van de verzorgingsinstellingen, in uitvoering van het organiek K.B. van 22 september 1955 van de ziekte- en invaliditeitsverzekering.

84. *Pensioenen van oudstrijders.* — Bij de wet van 1 juli 1957 (S. 29-30 juli 1957, 5408) wordt artikel 1 van de bij Regentsbesluit dd. 19 juli 1947 gecoördineerde wetten van 3 augustus 1919 en 27 mei 1947, betreffende de prioriteitsrechten van de oudstrijders en de met hen gelijkgestellten aangevuld.

85. *Rust- en overlevingspensioenen.* — Het K. B. van 29 juli 1957 (S. 31 juli 1957, 5429) stelt de maatregelen die door de verzekeringsinstellingen dienen getroffen te worden met het oog op de uitvoering van de wet van 12 juli 1957 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor bedienden, de uitvoeringsmodaliteiten en de controle van deze maatregelen vast.

VIII. Fiscaal Recht.

86. *Verblijfsbelasting.* — Zie n° 29.

87. *Openbare entrepôts — magazijnrechten.* — zie n° 31.

88. *Invoerrechten.* — De wetten van 14 juni 1957 (S. 5 juli 1957, 4868, 4869) stellen het tarief van invoerrechten vast.

89. *Met het zegel gelijkgestelde taxes.* — Het K. B. van 5 juli 1957 (S. L juli 1957, 4936) wijzigt de algemene verordening op de met het zegel gelijkgestelde taxes.

90. *Procedure inzake directe belastingen.* — Bij de wet van 26 juni 1957 (S. 15-16 juni 1957, 5108) wordt de wet van 6 september 1895 betreffende de fiscale aanslagen inzake directe belastingen, gewijzigd bij de wet van 23 juli 1953, nogmaals gewijzigd en aangevuld.

91. *Met het zegel gelijkgestelde taxes.* — Het K. B. van 16 juli 1957 (S. 19 juli 1957, 5164) wijzigt de algemene verordening op de met het zegel gelijkgestelde taxes.

92. *Mobiliën- en nationale crisisbelasting.* — De wet van 8 juli 1957 (S. 20 juli 1957, 5176) wijzigt de samengeordende wetten betreffende de inkomstenbelastingen, wat de mobiliënbelasting aangaat, alsmede de samengeordende wetten betreffende de nationale crisisbelasting in verband met de inkomsten uit belegde kapitaal.

93. *Invoerrechten — vrijstellingen.* — Bij M. B. van 29 juni 1957 (S. 22-23-24 Juli 1957, 5254) worden de voorwaarden en modaliteiten der vrijstellingen inzake invoerrechten bepaald.

H. Boonen.

TAALKUNDIGE KRONIEK

MARGINALIA (R.W. 1-6-1957)

Beschaafde taal gebruiken betekent niet alleen dat men de klanken van de taal beschaafd uitsprekt, maar ook dat men de regels van stijl en taal, die aan het Nederlands eigen zijn, toepast wanneer men schrijft.

1. *Zoals de taal in het algemeen, is de rechtstaal een levend wezen, dat zich bestendig omvormt en aanpast aan de gewijzigde omstandigheden.*» (Prof. Colin bij lustrumviering van de A.P.R.).

Hieraan valt niet te twijfelen. De Vlaamse rechtstaal beantwoordt echter niet aan deze eis. Zij is tot heden toe steeds een dood wezen geweest, dat zich blijkbaar niet aangepast heeft, of niet wilde aanpassen aan de gewijzigde omstandigheden. Wanneer men zegt dat bepaalde uitdrukkingen en wendingen, alhoewel ze traditionele fouten of verouderde zegswijzen zijn, in het

recht moeten behouden blijven, wat er ook in de algemene taal mee gebeurd weze, dan geeft dat blijk van een geest van conservatisme die gelukkig niet deze is van toonaangevende rechtsgeleerden als Prof. Colin.

Om dergelijke toestanden te verhelpen, moet men overgaan tot een zeker conventionalisme, want pluralisme in terminologie en uitdrukking — wat het gevolg zou zijn van vrije evolutie — is, vooral voor een taal als die van het recht ongewenst en zelfs gevaarlijk. Uit dat alles blijkt dat de rechtstaal dan toch weer niet zo'n levend wezen is, of kan zijn, als de taal in het algemeen, dat ze meer conventioneel is, en niet zo spontaan. Opdat ze zo levend mogelijk weze, is het nodig, zoals dat het geval is met de conventionele spelling, dat ze op geregelde tijdstippen wordt aangepast aan de eisen van de algemene taal, opdat alzo door een gewilde maatregel de algemene verstaanbaarheid van wetten en rechterlijke uitspraken zou verzekerd blijven. (Dit probleem verdient een meer uitgebreid onderzoek).

Moest het nu blijken dat de officiële vertaalcommissies te veel aan de traditie offeren, dan past het dat men hun werk verbeterde want... al is de volmaaktheid de vijand van het goede, de halve maatregelen zijn, als men eenmaal de kans daartoe heeft, er evenmin de vriend van.

2. ...dat de verkoop gedaan was geweest met voorbehoud van eigendom...

Was geweest is voltooid verleden tijd van de bedrijvende vorm (*gedaan* beschouwd als naamwoordelijk deel). Dan betekent het dat de handeling voltooid is geweest, d.i. weer ongedaan gemaakt was op het ogenblik waarover men spreekt. (b.v. *Ik ben ziek geweest*).

Hier is duidelijk een lijdende vorm bedoeld die, volledig, zou luiden: *gedaan was geworden* (*worden* is het hulpwerkwoord van de lijdende vorm). *Geworden* wordt meestal weggelaten; het moest zijn: *gedaan was* of dus, voltrokken op het genoemde ogenblik. De voorgaande zin luidt trouwens *verkocht had* (en niet *had gehad*) en de volgende zin geeft *bedongen was* (en niet *was geweest*). Gebrek aan consequentie in het taalgebruik...

3. ...aanlegster bij brief... verweerster ingelicht had dat... de verkoop... ontbonden was...

Men zegt iemand inlichten aangaande, omtrent, over iets, dus, dat waarover men inlicht is niet lijdend voorwerp.

Het zou dus moeten zijn: *Dat... er over ingelicht had...*

Dit inlichten betekent nu, inlichtingen geven aangaande, wat hier waarschijnlijk niet bedoeld is, wel mogelijk mededelen of, ter kennis brengen.

3. En dat zij haar bij dezelfde brief aangemaand had de vrachtwagen binnen de acht en veertig uren terug te geven.

Men zegt iemand aanmanen tot iets, het moet dus zijn ...ertoe aangemaand had...

Volgens de Woordenlijst der Nederlandse taal worden de telwoorden aaneengeschreven, dus *achtenveertig*.

5. ...aanlegsters vordering strekkend te horen zeggen...

De genitief op 's is tegenwoordig minder gelukkig en eigenlijk ook niet geheel juist alhoewel er veel analogiegevallen waar te nemen zijn.

Men zegt ook dat iets *strekt tot iets...* Tegenwoordige deelwoorden zijn ook niet zo algemeen

gebruikelijk en worden liefst vermeden en vervangen door een ondergeschikte zin.

Voorstel: *de vordering van aanlegster, die ertoe strekte te horen zeggen...*

6. ...*vrachtwagen...verweerster die hem maar enkel meer in handen had...*

Bedoelt men met *maar enkel meer nog slechts*?

7. ...*de verkochte vrachtwagen, ..., de eigendom van verkoper opnieuw is geworden...*

Enge woordgroepen worden best niet zo gescheiden.

Eigendom in de betekenis van *bezit* is onzijdig;

Dus: ...*opnieuw het eigendom van verkoper is geworden...*

8. ...*desniettemin.*

Niettemin zegt hetzelfde, is korter en niet zo verouderd en stijf.

9. ...*dan, indien zij zelf op hun beurt ertoe kwamen de eigendom te vervreemden...*

Gewrongen zinsbouw.

Voorstel: ...*dan indien zij er zelf op hun beurt toe kwamen het eigendom te...*

10. ...*dat door een bij verstek op 10 november 1953 gewezen vonnis de rechtbank van koophandel te Brussel de ontbinding van gezegde verkoop had uitgesproken...*

— Er zou ten minste een komma moeten staan na *dat* en na *vonnis*.

— Het lidwoord *een* en het ermee samenhagende zelfstandig naamwoord staan hier te ver van elkaar (een enge woordgroep wordt hier stukgetrokken).

— *dat* staat te ver van de zin waartoe het behoort.

Voorstel: ...*dat de rechtbank van koophandel te Brussel, bij vonnis van 10 november 1953, bij verstek de ontbinding van gezegde verkoop had uitgesproken...*

(Zou men omwille van de korthed niet mogen zeggen: *bij verstekvonnis van 10 november 1953*?)

11. ...*hem krachtens een clause der pacht, waardoor aan de verpachter het recht is voorbehouden de pacht te doen verbreken ingeval van gehele of gedeeltelijke verkoop van het eigendom, een opzegging gedaan te hebben overeenkomstig de bij art. 1748 en 1775 voorgeschreven voorwaarden...*

De logische volgorde der gedachten lijkt te zijn: een opzegging doen — overeenkomstig de wet en voorzien in het contract.

De zwaarste bepaling komt achteraan om de zin in het midden niet te verzwaren en om geleidelijk en met een climax van moeilijkheid de gedachten op de lezer over te brengen.

Is moet zijn wordt want er wordt een handeling bedoeld (zie *waardoor* = hand. vw.)

Voorstel: ...*hem een opzegging gedaan te hebben, overeenkomstig de voorwaarden bij art. 1748 en 1775 voorzien, en krachtens een clause der pacht waardoor aan de verpachter het recht wordt voorbehouden de pacht te verbreken ingeval van gehele of gedeeltelijke verkoop van het eigendom.*

12. ...*waarvan appellant toen zegde een gelijkvormig verklaard afschrift voor te leggen...*

— *zegde* = *voor te leggen*... hieruit moet men verstaan dat hij verklaarde dat hij dat op dat ogenblik deed, wat niet de bedoeling is; wel dat hij het zou doen.

Dus: ... *voor te zullen leggen*...

— *gelijkvormig*... betekent: met dezelfde vorm (even lang, breed, enz...) In het A.B.N. is dit *eensluidend*.

— *voorleggen* van een stavend stuk, bewijs, enz... is in het A.B.N. beter *overleggen*.

13. ...*en geen kennis hebben van de nodige verzorging en van de te vervullen formaliteiten, op geïntimeerde beroep gedaan heeft om hem hierbij behulpzaam te zijn;*...

— *geen kennis hebben* in het Ned. gebruikt men in zulke gevallen liever een ondergeschikte zin dan het Frans-klinkende tegenwoordig deelwoord. Ook bedoelt men klaarblijkelijk hierbij dat hij ...*niet kende*, dit zou in elk geval korter zijn en meer gewoon.

— *de te vervullen formaliteiten*: in het Ned. (in tegenstelling met het Duits) betekent de constructie met *te* een mogelijkheid. Hier is een noodzakelijkheid bedoeld, die echter kan uitgedrukt worden door het woordje *nodige* dat reeds gegeven is.

— *op geïntimeerde beroep gedaan heeft om hem hierbij behulpzaam te zijn*...

In het Nederlands zegt men een *beroep doen* op...

Het woordje *om* is hier ook strikt genomen verkeerd gebruikt: Het drukt een doel uit, het doel van de werking in de hoofdzin uitgedrukt. Dus staat hier eigenlijk dat de appellant op de geïntimeerde een beroep heeft gedaan ten einde hem (nl. de geïntimeerde) hierbij behulpzaam te zijn. Dit werd zeker niet bedoeld.

Al deze moeilijkheden waren vermeden door de zin als volgt te schrijven in meer dagelijkse taal: ...*en, daar hij de nodige verzorging en formaliteiten niet kende, hierbij de hulp van geïntimeerde heeft ingeroepen.*

14. ...*dat hiervan mag worden afgeweken als het bewijs voorligt dat...*

Voorliggen = Duits: *Vorliegen*. In het Nederlands hebben we daarvoor: *geleverd zijn, beschikbaar zijn, bestaan, enz...*

15. ...*die dan ook zijn handteken op het proces-verbaal hoeft te plaatsen...*

Hoeft wordt in het Nederlands meestal in negaties gebruikt: *dat hoeft niet, hij hoeft niet*.

Hier ligt voor de hand *moeten* of, een beetje administratiever, *dienen*.

16. ...*dat geïntimeerde ten andere aan zijn bewering geen bewijs overlegt...*

Een bewijs is mogelijk overgelegd aan de rechter, zeker niet aan de bewering. Het passend voorzetsel is *voor*, ook *van* maar dat zou betekenen dat er moest bewezen worden dat er iets beweerd was...

17. ...*de bestuurder van dezelfde maatschappij*

— Voor *bestuurder* wordt door sommigen *directeur* aangeraden.

18. ...benoemt als deskundige, ..., de heer G... met opdracht na te gaan..., om na nederlegging van zijn verslag... door de partijen besloten en door het Hof gewezen te worden als naar recht.

— In deze zin staat letterlijk dat de heer G..., na nederlegging van zijn verslag, door de partijen besloten en door het Hof gewezen moet worden. (met opdracht na te gaan... om gewezen te worden.)

Zeker werd er bedoeld: Opdat er door de partijen besloten en door het Hof zou gewezen worden.

19. Tot slot, de laatste alinea van het arrest van het Hof van Beroep te Gent, 14 juli 1956, in gewone taal overgezet:

Het Hof, in aanmerking nemend art. 24 der wet van 18 juni 1935, besluit het volgende: Het oorspronkelijk hoger beroep en het tegenberoep worden ontvangen.

Vooraleer over de grond der zaak te beslissen, benoemt het als deskundige, de heer G..., landbouwingenieur te Knokke: dit onder voorbehoud van een overeenkomst tussen partijen, binnen de vijftien dagen na uitspraak van het arrest. De deskundige krijgt als opdracht na te gaan wat in de streek van Veurne-Ambacht in 1948 de gemiddelde prijs was van de gekeurde plant-aardappelen van het ras « Bintje » en « Boran », klas A, kalibers 28/40 en 40/55, aan de ver-bouwer betaald.

Na nederlegging van zijn verslag, voorzien van de wettelijke eedformule, ter griffie van het Hof, zal er door partijen besloten en door het Hof gewezen worden als naar recht.

Daartoe wordt de zaak gesteld op 27 september aanstaande. De kosten worden voorbehouden.

J. Leliard.

TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie, n^{rs} 7-8, juli - augustus 1957:

Wetgeving.

Algemeen Fiscaal Tijdschrift, n° 12, augustus 1957:

J. G. Leysen: Geschiedenis der belastingen in onze gewesten. — Het Spaans tijdperk (1555-1713).

Tijdschrift van de Vrederechters, n^{rs} 8-9, augustus-september 1957:

Rechtspraak.

Tijdschrift voor Notarissen, n^{rs} 8-9, augustus-september 1957:

K. Berge: Door de pachter aangebrachte gebouwen, werken en beplantingen. — Vergoeding. — Inschrijving ter hypotheekbewaring.

Advocatenblad, n° 7, 15 september 1957:

Mr O. A. C. Verpaalen: Schrapping in Frankrijk en in Nederland. — Mr H. J. Hellema: Wet beperking cadeaustelsel. — Mr P. W. van Doorne: De 29ste Duitse « Anwaltstag » te Hamburg. — Mr P. Mout: De

plechtige sluitingszitting van de Jonge Balie bij de Hoge Raad der Nederlanden.

Nederlands Juristenblad, afl. 30, 14 september 1957:

Mr A. J. M. Kunst: De nietigheid van rechtshandelingen in het Franse en het Nederlandse ontwerp voor een Burgerlijk Wetboek (II, sloot). — Prof. Mr J. C. van Oven: Het werk aan het nieuwe Burgerlijk Wetboek. — Mr A. Dirkzwager: Gerechtelijke dwalingen. — Mr R. J. C. Cornegoor: Een leemte bij de bepalingen omtrent de adoptie. — Prof. Mr J. M. van Bemmelen: Verslag van de « Doodstrafcommissie » in de Antillen.

Afl. 31, 21 september 1957:

Mr C. Bronkhorst: Het verboden geschenk. — Mr I. van Creveld: Afwijking van dwingend recht, m.o. Prof. Mr G. E. Langemeijer. — R. Fretenier van Vlissingen: De psychiater en de gemeenschap.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, n° 4504, 14 september 1957:

Prof. Mr A. R. de Bruijn: Het nieuwe huwelijks-goederenrecht. — H. Smid: De vertegenwoordiging van de Gereformeerde Kerken in Nederland. — Boekbespreking door Prof. Dr P. J. R. Adriani: Handboek inzake de wetgeving op de rechten van successie, van overgang en van schenking, Prof. Mr H. Schuttevâer (II, slot).

N° 4505, 21 september 1957:

Prof. Mr S. N. van Opstall: Hoe houdt men « oude » stichtingen in het leven? (II). — Y. D. C. van Duyn: Aantekeningen op de successiewet 1956. — Mr K. N. Korteweg: Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Zakenrecht (I).

Journal des Tribunaux, n° 4160, 15 septembre 1957:

Jean Dabin: La réédition par A. Tunc du Traité de la Responsabilité civile de MM. H. et L. Mazeaud. — Xavier Legrand: L'application de l'article 310 du Code Civil depuis la loi du 20 mars 1927. — Jurisprudence.

n° 4161, 22 septembre 1957:

Etienne De le Court: La juridiction de la Cour d'appel à l'égard des sentences du Conseil de l'Ordre. — Jacques 't Kint: Projet de loi modifiant les lois sur les sociétés commerciales. — Jurisprudence.

Journal des Tribunaux d'Outre-Mer, n° 87, 15 septembre 1957:

Maurice Verstraete: De l'opportunité de reviser le livre 1er du Code Civil du Congo belge. — Du Mariage. — Jurisprudence.

Recueil des Jurisprudence du droit administratif et du conseil d'état, n° 3, 1957:

F. M. Rémion: La compétence de la Section de législation du Conseil d'Etat suivant sa jurisprudence. — M. Dumont: La jurisprudence du Conseil d'Etat sur la rétroactivité des actes administratifs.

Juris Classeur Périodique, La semaine juridique, n^{rs} 33, 34, 35, 36 et 37, août-septembre 1957.

Jurisprudence.

n° 38, 15 septembre 1957:

E. S. de la Marnière: Quelques observations sur la pratique contractuelle comme source de droit positif. — Marcel Dijol: La réforme de la capacité en droit.